AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS
Haftalık Aktüalite Mecmuası
Konya Sk. Bursa Han No. 29-Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS Ortaklın adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshaya yazı yazanlar;

Bazı sebeplerden dolayı mecmuamıza yazı yazanların isimlerini burada ilân etmemeğe mecbur kalmış bulunuyoruz.

Şartlar değişince eski âdetimize döneceğiz.

Karikatür:
AYHAN
Ressam:
İzzet ÇETİN — AYHAN
Fotoğraf:
Naci YILDIRIM — Turhan VANDEMİR
Klişe :
Kemal ONGAN

* *

Abone Şartları:

3 aylık (11 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha): 24 lira

* *

Dizildiği ve basıldığı yer
Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

Maraşal Tito

Bayar ziyaretine gidiyor

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Amerikadaki Life mecmuasının üzerinde Eylül 1950 tarihini taşıyan sayısında bir okuyucu mektubu çıktı. Mektup alaylı bir edayla yazılmıştı. Aşağı yukarı deniliyordu ki:

Şimdi elimde Life'ın 17 temmuz 1950 t a r i h l i sayısı var. Pek güzel bir mecmua.. Kapağında bir genç ve tanınmamış sinema artistinin resmi bulunuyor, içinde domuzların nasıl yetiştirildiğinden, antika eşyalardan, boks şampiyonlarından gayet cazip bir şekilde bahsediliyor. Ancak, ben, kendi kasabamda çıkan günlük gazetelerde Haziranın 27 sinde bir havadis okudum. Havadis, Korede bir harbin çıktığından bahsediyordu. Sonra, 17 temmuz tarihli Life'ı yeniden karıştırdım. Buna dair bir satıra rastlayamadım. Affedersiniz ama, hâdise temmuzun tâ 17 sine kadar size mi aksetmedi?

Okuyucunun bu sualine karşılık Life, 17 temmuz tarihli nüshasının basılmaya başlanılmasından iki saat sonra Korede harbin patlak verdiğini bildiriyordu. O haftaların kahramanı olan General Mc Arthur'ün resmi ise ancak bahis mevzuu eylül sayısına kapağını süsleyebilmişti.

Time'a gelince, onun da hâdiseleri bir hafta geriden takip ettiği bilinmektedir.

Üstelik bunlar Amerikada, o harikalar diyarında, tekniğin göğe çıktığı memlekette oluyor.

Mutad yerinde, bu hafta gene aranızdan bazılarınızdan) gelen bir kaç mektup bulacaksınız. Bunları, bilhassa, iltifattan Ziyade tenkid İhtiva edenler arasından seçtik. Daha elimizde onlar gibi değerli ve haklı fikir taşıyan birçok mektup var.

Yalnız burada, tenkid ederken bir hususun gözden kaçırılmamasını istemek sorandayız.

Daha temiz, daha güzel, daha itinalı çıkmak başlıca hedefimizdir. Bilhassa tashih hatalarının fazlalığı bizleri hakikaten çok üzüyor. Bazen, satır karışması gibi hakikaten ayıp işler de oluyor. Bunların «küçük bir himmet» ile düzeltilebileceği yolunda kanaat hâsıl olmuştur. Halbuki küçük himmet — hattâ büyüğü — maalesef kâfi gelmiyor.

Bunda o işi ellerine tevdi ettiğimiz musahhihlerimizin, teknisyen arkadaşlarımızın kusurlarını, ihmallerini saklayacak değiliz. Fakat Sesana hakkını Sezara verebilmek için hemen söylemeliyiz ki su mecmuayı kelimenin tam mânasiyle bir aktüalite mecmuası haline getirebilmek için hepimizin iki ayağı bir pabuca giriyor. Düşününüz ki haftama sonunda satışa çıkan AKİS (baskısını tabii daha evvel tamamlamak sorundayız) haftanın ortasında, hattâ çarşamba, perşembe günü cereyan eden mühim hâdiseleri, hakikî iç yüzlerile okuyucularına verebilmektedir.

Bu acele arasında maalesef — inanınız ki buna biz, sizden çok üzülüyoruz — arzu edilen itina her zaman gösterilemiyor, hatalar oluyor ve gözden kaçıyor. Elbette ki olmamalı, elbette ki gözden kaçmamalı. Ama bunun için işleri daha yavaş yürütmek gerekecektir ki, o zaman da aktüaliteyi şimdiki kadar yakından takip etmek imânını bulamayacağız. Düşünün ki AKİS bu sayısında haftanın başında gelen Ürdün Kralının ziyaretine ait intiba ve fotograf, Başvekilin gene o günlerde yapılmış bir beyanatını verebilmektedir.

Hataların azalması için mümkün olan dikkati gösterirken, aktüaliteyi her ne pahasına olursa olsun en yakın şekilde takip etmeyi Biz en uygun yol bulduk.

Haklı değil miyiz?

Düşününüz ki biz Amerikada, o harikalar diyarında, tekniğin göğe çıktığı memlekette intişar etmiyoruz. Sizden bir müddet daha müsamaha isteyeceğiz.

Bunu bize lütfedin.

**

Doğrusu istenilirse kâğıdımızın da şu, birkaç sayıdır bozulduğunu saklayacak değiliz. Fakat iyi kâğıdın fiyatı her geçen gün biraz daha artıyor. Bir siparişimiz var, yakında geleceğini ümit ediyoruz. Elimizde maalesef mahdut imkânlar bulunuyor. Her taraftan kolaylık görmediğimizi de burada kaydetmek isteriz. Fakat hemen ilâveyi lâzumlu sayıyoruz: Biz, kolaylık temini için prensiplerimizden dönecek, hâdiseleri tahrif edecek, işleri olduğu gibi aksettirmeyecek kimseler değiliz. Bunu bekleyenler, hayatlarının sonuna kadar bekleyebilirler.

AKİS'i çıkaranların hepsi genç adamlardır. Daha önlerinde bol bol zaman vardır. Hem gençlik, mücadele devridir.' Nimet devri, elbet ilerde gelir. Fakat lanet olsun, nimet için kanaatini satanlara. Ne iktidardan, ne muhalefetten bir" beklediğimiz var. Hiç kimseye karşı da boynumuz eğik değil. Her istediğimizi — doğru olduğunu bildiğimiz müddetçe — iktidar kızacak, muhalefet gücenecek, şu düşman olacak diye çekinmeden açıkça söylemekte devam edeceğiz.

Biz sadece sizlere güveniyoruz. Sisler de bizim "teknik" kusurlarımızı daha bir müddet bağışlayın ve alâkanızı, müsamahanızı esirgemeyin.

Bir mecmua öyle on sayıda, yirmi sayıda, üç ayda, altı ayda sapasağlam temeller üzerine oturmaz. Şimdiye kadar bütün dönemeçleri muvaffakiyetle döndük. Döneceğiz de...

Zira, istinatgahımız sissiniz.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Uydurma parti dedikodusu ve içyüzü

Başvekil Adnan Menderes, Florya kulübünde, İstanbuldaki bazı gazetelerin sahip ve başmuharrirleri tarafından kendisine verilen yemekte (bu sahip ve başmuharrirlerin arasına bir vakitler Falih Rıfkı Atay ile Bedii Faik de dahildi ama, seçimlerden sonra onlar afaroz edildiler.)

«— Allah belâlarını versin» dedi.

Kendisine, Demokrat Partinin güdümlü bir muhalefet partisi kurmak için teşebbüse geçtiği ve bu parti kurulunca öteki partilerin kapatılacağı yolunda ortaya atılan dedikodular hakkında ne düşündüğü sorulmuştu.

Başvekil Adnan Menderes'in Allahtan belâlarını vermesini istediği zatlar ne böyle bir partiyi kuracak olanlar, hattâ ne de böyle bir dedikoduyu çıkaranlardır. Demokrat Partinin Genel Başkanı, gayeye varmak için her vasıtayı mübah sayanlardan bahsediyordu.

Meselenin üzerinde biraz daha görüşüldü. Başvekil Menderes rivayeti tekzip etmeyi bir ara düşündüğünü, fakat sonra caydığını, zira kendilerinin bu nevi tekziplerden dahi münezzeh olduklarını söyledi. Demokrat Parti, güdümlü bir muhalefet partisi kurdurmayı hatırından bile geçirmiyordu.

Dedikodu, Nihad Erimin sahip bulunduğu Halkçı gazetesi tarafından ortaya atılmıştı. Evvelâ bizzat sayın profesör bir makalesinde bunu bahis mevzuu etmiş, ertesi gün aynı gazete, bir İstanbul haberini, basına «İşte, başmuharririmizin dediği çıkıyor» seklinde satır ilâvesiyle neşretmişti. Habere göre bir takım kimseler iktidarın kanatları altında yeni bir parti kurmaya hazırlanıyorlardı. Bunlar kimlerdi? Samed Ağaoğlu ve Semseddin Günaltay, Server Somuncuoğlu ve Ertuğrul Akça, Ali Fuad Cebesoy, Hikmet Bayur, Hamdulah Suphi ve Zihni Betil... İsimlerin arasında pek öyle müşterek taraf yoktu. Daha doğrusu bu zatlardan hepsinin iktidarın bugünkü tavır ve hareketlerini — rejim meseleleri bahsinde — tasvip etmedikleri biliniyordu. Ancak bir kısmı — Samed Ağaoğlu ve Şemseddin Günaltay — mücadeleyi kendi partileri saflarında yapmayı ahlâk icabı sayan kimselerdi, diğer bir kısmı — Server Somuncuoğlu ve Ertuğrul Akça — tam iktidarın arzu ettiği klâsik şekilde ve gürültüyle, mensup bulundukları siyasî teşekkülü bir günden ertesi güne çamurlara bulıyarak istifalarını partilerinden çok basına vermişlerdi bir kısmı müstakil hüviyetî altında bir şeyler yapmaya, zaman zaman itidal unsuru olmaya çalışan eskimiş kıymetlerdi, nihayet Zihni Betil beklemeye sabrı olmıyan ve ekmeğini taştan çıkarmak kabiliyetinden mahrum, iste-

Samed Ağaoğlu
Partisine bağlı kalacak

meye istemeye de olsa bir takım fedakârlıklara kendini mecbur sayan — yazık, genç adamdır! —, fakat bunu azamî sessizlikle yapan politikaca tipidir.

Eğer mesele sadece Nihad Erim tarafından ortaya atılmış bulunsaydı, ihtimal ki üzerinde o kadar durulmıya çaktı. Fakat Ahmet Emin kalemi eline aldı ve topuna birden «vatansever»

Zihni Betil
Bekleyemeyen adam

sıfatını verdiği — Ahmet Emine göre iki sınıf insan vardır: vatansever ve Moskof ajanları — bu zatların böyle bir teşebbüsünün memleket bakımından ne kadar istifadeli olacağını belirterek hareketi baltalamaya çalışanlara lanetini bildirdi.

Ahmet Emin Yalman son günlerde iktidarın gayri resmî ve gayri mesul sözcüsü durumunu takındığından bu fikrin de kendisine «ilham» edilmiş olduğu kanaati doğdu ve mesele daha fazla ciddiyetle ele alındı.

Nihad Erimin gazetesi, bu işlerin altında Dr. Mükerrem Sarol'un bulunduğunu ileri sürüyordu. Hakikaten Nihad Erim, Dr. Sarol'un muhalifleri muhalefetten ayırmak için nasıl temas kurduğunu şahsından pekâlâ biliyordu. Tecrübesi mevcuttu. Üstelik hakikaten el altından, bir parti kurulmasını tanzim değil ama teşvik edici bir takım hareketler vardı. Görüşmeler oluyor, vaadler yapılıyor, müşterek fikirler tebellür ediyordu. Bunlar hep Cumhuriyet Halk Partisinin «miyadını doldurmuş bir parti» olduğu noktasında birleşiyordu. Yeni bir partinin başına geçmek bazı kimselere cazip görünüyordu. Doğrusu istenilirse iktidarın bazı çevreleri de daha uysal muhalefet partilerini «Demokrat Partinin idaresinde kalkınan Türkiye» için faydalı buluyorlardı. Dedikoduların — bunlar, hiç olmazsa şimdilik hakikaten dedikodudan fazla mâna taşımamaktadır — kaynağı işte bu hâdiseler ve bu kanaatlerdir.

Fakat...

Ortada çok mühim bir fakat vardır.

Şimdiye kadar partisinden istifa eden birçok politikacı olmuştur. Bunların içinde sadece Hikmet Bayur siyasî itibarını tam mânasiyle muhafaza edebilmiş, ötekiler, hele sabırsız, ürkek, mücadeleyi göze almak cesaretinden mahrum ve kendi küçük menfaatlerini tatminde pek fazla istical gösteren geçimlerini temin hususunda önlerine güçlük çıkarılır çıkarılmaz taraf değiştiren genç ve diplomalı particiler umumî efkârdan kara bir damga yemislerdir. Hareketleri eski partilerinin muhalifleri tarafından bile ayıplanmış, beğenilmemiş, tasvip görmemiştir. Hele hakikî aydınlar bunları bir kıymet olarak telâkkiden çok, ama çok uzaktır.

Kurucuları arasında bu zatlar bulunan bir parti, ağzı ile kuş tutsa, itibar ve alâka görebilir mi? Asla..

İşte meselenin fakatı budur.

Memlekette bir tek parti varken, demokratik hayatin eşiğinde bulunurken yeni parti elbette ki iktidarın «müsaadesi» ile kurulacaktı. O partinin kurucuları da, gene elbette, eski partinin kadrosundan çıkacaktı. Demokrat Partinin kuruluş şeklini bugün de tatbike çalışmak, beklemek gülünç bir «anachronisme» den başka şey değildir. Demokrasilerde partilerin «mi-

yadını doldurup doldurmadığı» hususu iktidar çevrelerinin karar verecekleri bir husus değildir. Bunu, seçmen, seçimlerde reyi ile izhar eder. Meselâ 2 Mayıs seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi 3 milyon küsur rey alacak yerde yarım milyon rey topla saydı, geri kalanı Cumhuriyetçi Millet Partisine veya müstakillere gitseydi, o zaman «tamam, bu parti miyadını doldurmuş» denilebilirdi. Böyle bir şey olmamıştır.

Assa, Floryadaki bir zatın ifadesiyle denilebilir ki:

«— Rey verecek başka parti yoktu ki...»

Partiler, «rey verecek başka parti bulunsun» diye kurulmaz. Bir temayüle tekabül ederek evvelâ parti ortaya çıkar, rey alıp almadığı ondan sonra, seçimlerde belli olur. Bu mahallede muhallebici dükkânı yok, dur bir muhallebici dükkânı açayım fikri, ancak ticarette makbuldür. Siyaset ise, yirminci esrin ortasında bile, ticaretten biraz başka şeydir.

Temayülleri memlekette bir temayüle tekabül eden kimseler ise herhalde ne Ertuğrul Akça 'dır ne Server Somuncuoğlu ne Zihni Betil... Tabiî, partilerinden bilinen şekillerde ayrıldıklarından beri! Türkiye'de parti demek her şeyden evvel lider demektir. Eğer muhalefet yıllarında Demokrat Partinin başında Celâl Bayar ismi bulumasaydı, partinin zaferi çok daha müşkül olurdu.

Bütün bu bakımlardan, güdümlü muhalefet partisi henüz iktidarın bazı çevreleri için hoş, muhalefetin bazı çevreleri içinse korkunç, fakat aslında boş bir hayalden başka şey değildir ve bizim bildiğimize göre iktidarın lideri bunun üzerinde katiyen durmamaktadır.

Verilemeyen karar

Merkez idare heyeti düşündü. 28 Ağustosta İstanbulda toplanacak Parti Meclisine bir rapor sunmak gerekiyordu. Toplantıda parti için son derece mühim bir karar verilecekti: Belediye v.s. seçimlerine girilsin mi, girilmesin mi? Merkez İdare Heyetinin bu mevzuda elbette ki bir fikri olmak gerekirdi. Nitekim liderin bir fikri vardı ve bu fikir seçimlere girilmesi lehin deydi Hattâ İsmet İnönü, Kurultayda bu fikrini, belki uzun zamandanberi ilk defa olarak açıkça ve celâdetle müdafaa etmişti. Parti Meclisinde de edeceğinden hiç kimsenin şüphesi yoktu. Merkez İdare Heyeti ise umumiyetle, Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Köylü Partisini takiben seçimlere boykot edilmesine taraftardı. Ancak, bunu ifade etmek, lidere karşı cephe almak mânasına gelecekti. Üstelik, eğer Parti Meclisini teşkil edenlerini ekseriyeti Merkez İdare Heyetinin temayülüne aykırı bir karar alırsa, heyetin zaten sağlam olmayan durumu büsbütün sarsılacaktı.

Evet, Parti Merkez Heyeti, Ankaradaki iki katlı binasında düğündü ve bir hal çaresi buldu: fikrini söylememek!

Şimdi, Parti Meclisi İsatnbul'da toplandığında Merkez Heyetinin raporu okunduğu zaman pek çok kimse şaşırıp kalacakır. Heyet, fikrini söylemek yerine, teşkilâttan gelen temayülleri anlatmakla iktifa etmiş, kendi kanaatini bildirmemiştir. Merkez Heyeti seçimlere girilip girilmemesi hakkında ne düşünüyor? Bu, raporda tamamiyle meskût geçmiştir.

Kurultayın akabinde Merkez Heyeti, teşkilâtına bir tamim göndererek önümüzdeki belediye seçimlerine girilip girilmemesi hususunda ne düşünüldüğünün tesbit ile bildirilmesini istemişti. Bu husus başkanlar tarafından değil, yapılacak toplantılarda ekseriyet tarafından tesbit edilecekti. Yalnız tamimde, teşkilâttan istenilen «istişarî fikir» olduğu, karar verme» yetkisinin Parti Meclisine ait bulunduğu ilâve ediliyordu. Yani deniliyordu ki: biz sizden fikir alacak, fakat kararı kendimiz vereceğiz. Bu, tabii bir şeydi.

Cevapların gelmesi hayli zaman aldı. Ankara teşkilâtı bile kararını ancak son dakikada verebildi Merkez heyeti raporunu hazırladığında, henüz ele geçmemiş hayli cevap vardı. Buna rağmen bir fikir edinebilmek kabildi. Şöyle ki:

Küçük yerler, seçimlere girilmesi taraftarıydı. Orada bazı şahsiyetler vardı, bunlar kendilerini kuvvetli buluyorlardı, belediye reisi seçileceklerinden emindiler, bu cazip geliyordu. Büyük yerler ise, girilmemesi taraftarıydı. Bir fayda ummuyorlar, halkın türlü sebeplerden kendilerini seçemiyeceğinden, veya seçemiyeceğinden endişe ediyorlardı. Üstelik büyük yerlerdeki particiler partizan vasfına daha lâyıktılar. Sonra işleri heyeti umumiyesiyle gözönünde tutabiliyorlardı. Ancak bunlardan bazıları «İsmet İnönü meselesi» nin ehemmiyetini de nazardan uzak bulundurmuyorlardı.

Nihayet bir temayül daha vardı: teşkilâtı, girip girmemekte serbest bırakmak. Fakat bunun da parti içinde anarsiden ve ikilikten başka netice vermeyeceği malûmdu.

İşte Merkez İdare Heyeti, Parti Meclisine sunduğu raporda bunları belirtmekle iktifa etti ve kendi fikrini dikkatle sakladı.

Parti Meclisinde de yukarıdaki üç temayülün akisler bulacağı şüphesizdir. Ancak en kuvvetli faktör liderdir. İsmet İnönü, eğer Parti Meclisi aykırı karar verirse Kurultayı toplantıya davet edeceğini açıklamıştır. Gerçi bu-

Majeste'ye gıpta

Bir seyahatin hikâyesini alâka ve ibretle, ibretten de çok gıptayla takip ediyoruz. Bu, İngilterenin Muhalefet lideri Mr. Attlee'nin, refakatinde kendi partisinde muhalefeti temsil eden Mr. Bevan olduğu halde Demir Perde gerisinde yaptığı seyahattir. Seyahati tertipleyen, İngilterenin Hariciye Vekili Mr. Edendir. İngiliz politikası Rusya ve bilhassa kızıl Çine karşı bir açık kapı bırakmak gayesini gütmektedir. Oralara «iyi niyet heyeti» adı altında bir heyet göndermek . ve temas emek faydalı görülmüştür. Bu heyet, tamamiyle politik sebepler yüzünden, Muhafazakârlardan mürekkep olamazdı. En iyisi, İşçi partisi ileri gelenlerinin gitmesiydi. Majestenin Hariciye Vekili Mr. Eden, Cenevredeki görüşmeleri esnasında Majestenin muhalefet lideri Mr. Attlee'nin bu seyahatini hazırladı, İngiltere için çalışmak üzere muhalifler yola çıktılar. Evvelâ Rusya, sonra Çin... Her gittikleri yerde Majestenin Büyük elçisi, Büyük elçiliğin kapısını misafirlere olduğu gibi açtı, orada ziyafetler verildi, kızıl liderlerle konuşuldu; müzakereler yapıldı. Majestenin muhalefet lideri, Majestenin büyük elçisi ile beraber gayri resmî surette, ama gene de İngiltere namına söz söyledi. Yalnız Majestenin muhalefet lideri değil, partisinin içinde ona muhalefet edenlerin lideri Mr. Bevan da en faydalı rollerden birini oynadı. Heyet Londraya döndüğünde intibalarını bir rapor halinde Muhafazakâr hükümete verecektir.

Hepsi bu değil! Şu havadisi de bir okuyunuz!

Londra (L P S) — 80 inci yıldönümü münasebetiyle Londrada Westminster salonunda yanılacak hususî bir törenle Sir Winston Chucrhill'e bir portre ve bir hâtıra defteri takdim edilecektir.

Başvekilin. Graham Sutherland tarafından yapılmış olan yağlı boya tablosu muhalefet Lideri Mr. Attlee tarafından, mebusların imzasını tasiyan defter de Gower eyaleti işçi mebuslarından Avam Kamarasının babası Mr D R Greenfell tarafından takdim, edilecektir.

Halbuki mebus seçimlerinin arefesinde Mr. Churchill ile Mr. Attlee, İşçi Partisinin İdare Kurulu seçimlerinden evvel de Mr. Attlee ile Mr. Bevan birbirlerine söylemediklerini bırakmamışlar, en «realist» mânasiyle şahsiyat yapmışlar, karşılıklı en ağır sözleri sarfetmişlerdi.

Demokrasi, seçim mücadelelerinin dışında siyasi liderlerin dahi insan olarak kalmasını bildikleri, insan gibi hissedip, insan gibi düşünebildikleri rejimin adıdır.

na karşı Merkezin reaksiyonu Partinin yeni bir Kurultay masrafını karşılayamıyacağı şeklinde olmuştur. Ancak Nihad Erim de — ki kendisi İstanbulda İsmet İnönü ile temas halindedir — bunun bir Kurultay meselesi olduğunu yazmaktan geri kalmamıştır.

Fikirler ve reyler dağılacaktır. Büyük bir ekseriyetin bir tarafı ağır bastırması beklenilmektedir. Karar, Cumhuriyetçi Millet Partisinde olduğu gibi ittifaka yakın bir ekseriyetle çıkmayacaktır. Olsa olsa pek ufak bir fark olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi ssçimlere girecek mi? girmeyecek mi? Eğer kâhinlik iddiamız olsaydı «girecek» derdik. Partide herkes bilmektedir ki girilmediği takdirde İsmet İnönü liderlik ten çekilecektir.

İsmet İnönü'süz Cumhuriyet Halk Partisi ise, tuzsuz çorbadan başka şey değildir.

D. P.

Akordlu sesler

Haftanın içinde Zafer gazetesinin okuyucuları ile Türk Sesi gazetesinin aboneleri bir yazıyı hayretle gördüler. Bunlar iki beyanattı. Biri Ankara Mebusu Necmi İnanç tarafından Zafere verilmişti, öteki İstanbul Mebusu Necmi Ateş tarafından Türk Sesine... Bu iki zat arasında benzerlik, bir müddet evvele kadar isim eşliğinden ibaretti. Bir müddetten beri ise, ikisinin de Demokrat Partiden tasfiye edileceklerine dair rivayetler ortada dolaşmaktadır. Doğrusu istenilirse, bunlar rivayetten de ibaret değildir. Demokrat Partinin Ankara il idare kurulu Necmi İnancın reisliğindeki eski kurulun hesaplarını tetkik için bu kurulun S/S Tarsus ile Miami seyranında bulunan muhasibini bekliyordu. Necmi Ateşin «nüfuz ticareti» yapmak suçu ile partiden çıkarılan sayın biraderi ise bu nüfuzu nereden buluyordu? Gazeteler, Necmi Ateşin de biraderini takip edeceği haberini hususî bir zevkle bildirmişlerdi. Hattâ parti ileri gelenleri arasında bu mevzuda sert görüşlerin gün ışığına kavuştuğu bilinmektedir.

İşte ne olduysa, bu sırada oldu Gazeteler bir gün, D P. Genel İdare Kurulunun Ankara'da toplandığını ve Necmi Ateş'in ifadesine müracaat olunduğunu bildirdiler. Ağustos ayı içinde D. P. Genel İdare Kurulu Ankara'da toplanabilsin? Buna hayret edilir, zira Genel İdare Kurulundan kaç kişinin o sırada başkentte bulunduğu pek merak uyandıracak hususstur. Her ne hal ise, toplantı oldu deşildi, toplantı oldu. Aslında ise ise resmî mahiyet verilerek Fuad Köprülü partiden çıkarılacağı bildirilen İstanbul Mebusunu dinledi. Necmi Ates'in, İstanbul'daki temizliği idare eden Dr. Mükerrem Sarol ile görüştüğü de biliniyordu. Necmi İnanç,işe, İstanbul'da bizzat Genel Başkan ile temas etmişti.

Bahis mevzuu çifte beyanat, çifte Necmi'ler tarafından, çifte D. P, organlarına bu görüşmelerin sonunda verildi. Ne deniliyordu? Demokrat Partinin eski Ankara ve eski İstanbul başkanları hemen aynı tâbir ve kelimeleri kullanarak — belki süflör aynıydı ve kim olduğu tabiî malûmdu — diyorlardi ki:

«— Biz partimize ve Genel Başkanımıza yürekten bağlıyız. Çıkarılan dedikodular alçakça iftiralardır. Bizi partimizden ve Genel Başkanımızdan ancak ölüm ayırır.»

Tonun dokunaklı romantizmine, hattâ traji-komik edasına bir diyecek yoktur. Fakat, «Necmi Ateş ile Necmi İnanç'ı Demokrat Partiden ancak ölümün ayıracağı» hususunun Ateş ile İnan tarafından değil, Parti tarafından bildirilmesi gerekirdi.

Niçin?

Çıkarılan o «alçakça dedikodular» iki eski il başkanının Partiden istifa niyetinde olduklarına dair değildi ki iki başkanlar «biz partimize ve Genel Başkanımıza ölümden başka hiçbir şeyin koparamıyacağı bağlarla bağlıyız» diye beyanat vermek lüzumunu hissetsinler. Aksine, partiden ihraç edileceklerini söyleniyordu. Hakikî tekzip ona denir ki, «biz bu iki üyemizi, ölümlerine kadar muhafaza edeceğiz» desin.

İşin aslı şudur: Necmi Ateş'in ve Necmi İnanç'ın partiye bir sadakat teminatını vermeleri uygun görülmüş, bu onlardan istenilmişti. Büyük kongrenin arefesinde hizip yapmaya kalkışacak olanlar, bundan ders alacaklar, dayandıkları kimselerin dahi parti kudreti önünde eğildiklerini göreceklerdi. Buna mukabil, bilhassa Necmi Ateş'in; partiden ihracı bir takım ifşaata yol açabilirdi. AKİS, geçen sayısında bazı kimselerin buna hazırlandıklarını açıklamıştı. İstanbul teşkilâtında nüfuz ticaretiyle meşgul olanlar bulunabilir, fakat Dr. Mükerrem Sarol'un bu teşkilâtın her kademesine hâkim bulunduğu da seçimlerde kazanılan zafer üzerine bilhassa tebarüz ettirilmiş, hattâ muvaffakiyetin en büyük hissesi kendisine verilmiş, vekil olması yolundaki bir takım itirazlar böylelikle bertaraf edilmişti. Teşkilâtın iyi taraflarından şeref hissesi çıkarılınca, kötü tarafaların mesuliyetinim paylaşılması da tabiidir.

Şimdi, nüfuz ticaretine karşı açılan kampanya maalesef frenlenmiş görünüyor Zaten Genel İdare Kurulunda da böyle bir prensip kararı alınmış değildir. Gerçi partilerde yanılan her hareketi genel idare kurullarının haber alması bizde gazeteler vasıtasiyle olmaktadır ama, ne olsa bütün partiye şamil bir hareketîn, hiç olmazsa başladıktan sonra kurulda karara bağlanması gerekirdi.

Kötü diller tasfiyeyi, temizlikten, zi

Adnan Menderes - Mükerrem Sarol

Ay, ışığını güneşten alır

yade Büyük Kongreyle alâkalı göstermektedirler.

Nihayet kongre

Demokrat Parti teşkilâtına, il kongrelerinin Ekim ayının ilk yarısı içinde bitirilmesi lüzumu bildirilmiştir. Ayın ikinci yarısında da Ankara'da Büyük Kongre yapılacaktır.

Büyük Kongrenin zamanı, pek çok evvel gelip çatmıştı. Partinin tüzüğüne göre Kongre, Genel İdare Kurulunun kararı ile altı ay tehir olunabilirdi. O mühletin de üzerinden çok zaman geçmiş, parti ileri gelenleri zaman geçmiş, parti ileri gelenleri top lantıyı bir münasip zamana bırakmayı tercih etmişlerdi. Seçim vardı, kongrenin havası üzerinde seçim neticesinin elbette ki büyük tesiri olacaktı. Bu, doğru bir düşünceydi Toplantıyı 2 mayısın hemen akabinde yapmak, belki Genel Başkanın işini kolaylaştırır, zafer sarhoşluğu içinde istenilen her arzunun gerçekleşmesini sağlardı. Ama, o takdirde parti sağlam temellere oturamaz, teşkilâtın hakikî temayülü belli olmazdı. Yaz aylarında ise kongre sönük geçerdi. Zaten bir defa geç kalındıktan sonra, hiç olmazsa en elverişli zaman sevilmeliydi. Demokrat Parti, Halk Partisinin düştüğü hataya düşmedi Şimdi Büyük Kongre, tam mânesiyle hazırlanılmış olarak ekimin ikinci yansında başlıyacaktır.

İktidar partilerinin kongrelerinin sürprizli geçmediği aşikârdır. Gerçi, aslına bakılırsa Demokrat Parti de Halk Partisi de iç bünyeler bakımından birbirlerinden pek farklı değildir Ancak birinin idaresi, elde küvvet bulundulundân ötekinin idaresinden daha kolay olmaktadır. Nitekim Demokrat Partinin Büyük Kongresinde de fikirler, partiye verilecek cereyan üzerinde öyle hararetli tartışmaların, bilhassa mühim kararların beklenmemesi lazımdır. Fakat sahıslar arasında bîr mücadelenin yapılacağı da aşikârdır Grupların teşekkülü ve aralarındaki münasebeti ortaya atmak için zaman henüz erkendir Fakat bazı «ikili» lerin mevcudiyeti, malûmdur Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu — Samed Ağaoğlu; Osman Şevki Çiçekdağ — Atıf Benderlioğlu: Fethi Çelikbaş — Emin Kalafat cifleri kuvvetlerini birlikten almaktadırlar Bunların yanında tabii kurucular vardır ve tereddüt dahî edilmeyecek husus Genel Başkan Adnan Menderes'in hepsinden kuvvetli bulunduğudur. Menderes kendi partisi içinde, meselâ İsmet İnönü'nün Halk Partisi içinde oluduğundan çok daha kudretlîdir. Fakat bu kudretini, sadece hükümetin başında bulunmasına dayamamakta, partisi içinde de bir muayyen politika takip ederek durumunu takviye etmektedir. Bugün Adnan Menderes'in, partisine yaptıramıyacağı pek az sey vardır ve eğer isterse. totaliter— karakterleri kolaylıkla ber taraf edebilir.

Çorum kongresi gecen seferkinin aksine bu defa hâdisesiz cereyan etmiş — geçen defa bazı irtica fikirleri hayat bulmaya yüz tutmuştu —, onu Niğde kongresi aynı hava içinde takip etmiştir. Genel Başkan Menderes'in ve onun tensip edeceği parti liderlerinin şu yaz sıcakları geçtikten sonra kongreleri takip ve davetlere icabet edecekleri anlaşılmaktadır Zira Büyük Kongrenin asıl mücadelesini oralarda yapmak gerekmektedir ve böyle bir mücadeleyi yapan Kasım Gülek'in C. H. P. Kurultayında topladığı meyvalar hiç kimsenin gözünden kaçmamıştır. Hizip başka, parti içi fikir mücadelesi başkadır. Bugünkü iktidarın rejim meselelerinde tuttuğu yolu parti İçinde fazla sert bulanlar da vardır, fazla yumuşak bulanlar da... Genel Idare Kurulu, fiilen hakikî kuvvet olmasa bile, tevekkülü itibariyle hangi temayülün galebe çaldığının bir ifadesini ortaya koyacaktır.

Şimdilik en ziyade çalışan, hakikî faaliyet gösteren, zamanında yola çıkmasını bilen kaplumbağa rolünü benimseyen bir tek adam vardır. Ötekiler, galiba La Fontaine'in hikâyesini, mektepten bu yana geçen zaman içinde unutmuşlardır.

Merak

Sayın Boyacıgiller

Siz ikide bir, bize mektup yazar durursunuz. Biz de onları tatlı talih okuruz. Bunlardan birinde — kızgın anınıza gelmiş olacak — Cumhuriyetçi Millet Partisinin eski «mürteci» Millet Partisiyle hiç bir alâkası bulunmadığını ispat için «o partinin kurucuları ayrı Bu partinin kiler ayrı... Cumhuriyetçi Millet Partisinin kurucuları arasında meselâ Kenan Öner'in, meselâ Mareşal Fevzi Çakmak'ın isimleri var mı? diyordunuz Kanunların, rahmete kavuşmuş kimselere de parti kurmak hakkını tanıyıp tanımadığını bilmediğimizden — avukat sizsiniz, biz değil — deliliniz biraz tuhafmıza gitmisti ama, üzerinde durmamıştık

Fakat 19 Ağustos tarihli Yeni Sabah gazetesinde (Yeni Sabah'ın da dost olmadığını iddia edemezsiniz ya!) Bir de ne görelim... Söyle bir yazı:

«Ertuğrul Akça'nın C. M. P den istifası parti çevrelerinde ehemmiyetsiz telâkki edilmektedir... Yalnız Ertuğrul Akça'nın Kenan Öner'in mezarı basında yaptığı bir konuşmada «ömrü boyunca partine sadık kalacağına dair namus ve şerefi üzerine yemin ettiği hatırlatılmakta ve bu istifası hayretle karşılanmaktadır »

Sonra günlerle bekledik, gazeteye bir tek tavzih göndermedeniz

Allah aşkınıza üstad. bazan kus, bazan deve siyaseti mi?

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Tıpkı Halk Partisinde Faik Ahmet Barutçuların unuttukları gibi... Ama onlar, hem partileri için hem kendileri için bunu hayli pahalı ödediler.

Ordu

Terfi listeleri etrafında

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Nureddin Baransel:

«— Bu iş, dedi, beni alâkadar eder.»

30 Ağustos yaklaşmıştı, ordu terfi listenin hazırlanması gerekiyordu. Bu iş şimdiye kadar Yüksek Askerî Şûranin toplantılarında olur, terfileri Şûra kararlaştırırdı. Nureddin Baransel bu sene Şûra toplantısına lüzum görmedi. Listeleri kendisi hazırlayacaktı.

Düşündüğü şuydu: Bir şef, eğer bir şeyler yapmak istiyorsa yanına inandığı, kendisine bağlı, uyuşabileceği kimseleri almalı, onlarla çalışmalı. Aksi halde, netice hüsrandan başka şey olamaz. Eğer şef ile maiyet, ama yakın maiyet arasında kafa bakımından anlaşmazlık varsa, hele kilit mevkilerde temayülü ayrı bir halef tarafından getirilmiş kimseler bulunursa işler ister istemez aksayacaktır.

Zaten Genel Kurmay Başkam, vazifeye başladığı günlerde «kendisine ayak uyduramıyacak olanların ordudan ayrılmaları» tavsiyesinde bulunmuştu Terfi listeleri hazırlanırken bu iş de yapılabilirdi, Nureddin Baransel, kendisine ayak uyduracak yardımcılar istiyordu. Bu itibarla Yüksek Askerî Şûradan geçirmeden listeyi tanzim etti. Bu listeyle bir takım generaller emekliye sevkediliyor, bazıları Anadoluda muhtelif yerlere tayin olunuyor, bu arada terfiler de yapılıyordu. İkinci başkanlık için ismi geçenler Haceti Tacan ile Rüştü Erdelhun idi. Korgenerallerden İsmail Hakkı Tunaboylunun orgeneralliğe terfi ettirileceği söyleniyordu. Zaten 30 Ağustos yaklaştı mı bütün gazeteler bir kehanet yarısına başlarlar.

Hakikat şudur ki liste yüksek tasdike iktiran ettiğinde Genel Kurmay Başkanı Florya'ya davet olundu. Bir takım tadiller gerekiyordu. Bazı generallerin uzaklaştırılmaları doğru bulunmuyordu, bazı isimler üzerinde duruluyordu Orgeneral Baransel randevularını bile tehir ettirerek tayyareyle İstanbul'a gitti.

Bu arada gazetelerde bir çok albayın da tekaüde sevkedileceğine dair haberler çıkıyordu. Fakat bunların aslı yoktu Son iki sene içinde o kadar fazla albay tekaüde sevkedilmiş, kademelerin gençleştirilmesi o kadar dikkatle yapılmıştı ki yeniden bir tasfiye için «lüzumlu madde» kalmamıştı. Daha fazla gençleştirmek, çocuklaştırmaya doğru gitmek olacaktı. Bir takım albaylar, generalliğe yükseltiyordu; Zamanı gelen hepsi degil, sadece bir kısmı... Fakat listenin üzerinde durulan tarafı, altı değil üstüydü

Genel Kurmay Başkanı Florya'da Reisicumhura, Başvekile, Millî Müda-

General Tunaboylu
Or mu?

faa Vekiline kendi noktai nazarını anlattı. Yanma, bizzat seçeceği kimseleri almak istiyordu. Askerî Şûrayı toplamamasının sebebi de buydu. Gerçi çimdi kendisi, şahsen muhatap oluyordu. Şûra toplansaydı, mesuliyeti onun üzerine atmak kabildi. Fakat Baransel kartları açık oynamak huyundan vazgeçmemişti.

Terfi listesi ilân edildiği ve onu takiben tayinler yapıldığı zaman bir tafam sürprizlere rastlamanın imkânsız olmadığını bilmek lâzımdır. Liste, çok kuvvetle muhtemel olarak Baransel'in hazırladığı şekilden başka türlü çıkacaktır. Bazı generaller, terfi etmeseler bile yerlerini muhafaza edecekler ve değişiklik beklendiği kadar olmayacaktır.

Maarif

11 mi, 12 mi?

Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın Amerika'da üniversite görmeye gitmek üzere memleketimizden ayrılmadan evvel verdiği beyanatı okuyunca Maarif Vekâletinin ileri gelenleri bir an şaşırdılar. Vekil, lise tahsilinin 12 yıldan yeniden 11 yıla indirileceğini haber vermişti.

Bu karara nasıl varmıştı? Vekâletin bahis mevzuu ileri gelenleri bunu pek anlayamamışlardı. Gerçi lise tahsilinin 11 mi, yoksa 12 yıl mı olması gerektiği hususunda açılmış bir anket vardı. Bunlara cevaplar da geliyordu ve cevapların çoğunda 11 yıllık lise tahsili üniversiteyi takip edebilmek için kâfi bulunuyordu. Fakat henüz verilmiş bir karar yoktu, daha doğrusu anketin neticeleri üzerinde tartışmalar yapılacak, mütalâalar alınacak, tahsil 12 seneye çıkarıldığı zaman karar nerelerden geçmişse gene oralardan geçecekti. Bu, yalnız vekili, hattâ yalnız Maarif Vekâletini alâkadar eden bir husus değildi. Kanun mevzuu idi. Fakat anlaşılıyor ki liselerde tahsil, bir kaç senelik denemeden sonra yeniden 11 seneye inecek ve ihtimal ki pek do iyi olacaktı.

Genç çocuk başım kaşıdı, sonra arkadaşına:

— İyi ama, bizim seneye yazık değil mi?» diye sordu.

Elindeki gazetede, Celâl Yardımcının beyanatı vardı. Delikanlı, bu sene 11 den 12 ye geçmişti. Haber tahakkuk ettiği takdirde 11 inci sınıfla beraber mezun olacak, yani liseler önümüzdeki sene hem 11, hem de 12 inci sınıfları tamamlayanlara lise diplomalarını vereceklerdi. Tahsil müddeti 11 den 12 seneye çıkarıldığı sırada da 10 uncu sınıftan 11 e geçenler bir yıl daha okumuşlardı. Yani karar değiştikçe bir «promosyon» daima bir yıl zarar görüyordu.

Bu, maarif meselelerimizin hâlâ ne derece laubali bir tarzda idare edildiğinin ve gene vekillerin arzularına göre sistem değiştirmelerine devam olunduğunun pek acı ve ibret verici nümunesidir. Acıdır, zira Maarif Vekili bir şey kaybetmemektedir ama, yukarda bir sözünü naklettiğimiz genç gibi binlercesi kayıtlarından bir yıl kaybetmektedirler. Pek çok aile vardır ki evlâtlarını liseye gönderirken hesaplarını 3 yıl için yapmışlardır. Orta okuldan sonra gelen bu üç yıl dörde çıkarılınca bütün hesapları altüst olmaktadır. Zira her ailenin mesut memleketimizde müreffeh geçindiği maalesef henüz iddia edilemez. Bunların bütçelerini böyle gelişi güzel kararlarla bozmak kimsenin hakkı olmamak gerekir.

Pek çok sözün pek çok kimse tarafından yanlış anlanmakta ısrar edildiğini bildiğimiz için bir noktaya işaret etmek istiyoruz. AKİS, liselerin 4 yıla indirilmesinin asla aleyhtarı değildir, hattâ gençlerin hayata mümkün olduğu kadar çabuk atılmalarını faydalı bulmaktadır. Ama böyle değişikliklerin tamamiyle aleyhinde bulunuyoruz. Maarif meselelerimizin bir sisteme bağlanmasındaki lüzum bir defa daha ortaya çıkmaktadır. Esasları bir kere tesbit edip, ona göre hareket etmeliyiz. Meselâ bu lise tahsili barometre midir ki mütemadiyen yükselip alçalmaktadır? Bir karar verilirken, üzerinde adamakıllı tetkik yapıp verilmelidir.

Meselenin burasında iş, daha mühim bir tarafa gelip dayanıyor. Partiler, şu rejim meselesini artık halledip muhtelif mevzularda kendilerine bir plân yapmalıdırlar. Muhtelif sahalarda program çizmeliler, siyasetlerini tesbit etmelidirler. Demokrat Partinin maarif politikası nedir? Böyle bir şeyin adı bile işitilmiş değildir. Avni Başman'ın bir politikası vardı, Rıfkı Salim Burçak'in bir politikası vardı, hayatında ilk defa maarife el atan ve üniversite tetkiki için tâ Amerikalara gitmeye lüzum hisseden Celâl Yardımcı'nın bir politikası vardır. Bunların, maalesef emniyet vermediğini ifade etmeliyiz. Ya, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı alırsa nasıl bir maarif siyaseti takip edecektir? Bunun üzerinde de bir tek defa durulmuş olduğunu hatırlamıyoruz. Hatırladığımız Cumhuriyet Halk Partisi iktidarında Maarifimizin vekille beraber sistem değiştirdiğinin bir darbımesel haline geldiğidir. Hele Cumhuriyetçi Millet Partisi, böyle bir şeyin lâfını bile etmemiştir (Aman, sayın Abdurrahman Boyacıgiller, gene bir tomar Parti programı göndermeye kalkışmayın, inanız ki bunları koyacak yer bulamıyoruz).

Bu yola gidilmediği takdirde liseler birkaç yıl 11, birkaç yıl 12, belki de veya 13 — vekilin kaprisli bir zat olup olmamasına göre . olacak, ilkokullarda talebeler bazan 6, bazan 7 yaşında alınacak, keşmekeş devam edip gidecektir.

Teselli veren bir tek husus vardır: Maarif Vekiline, Amerika'da bulunduğu müddet zarfında Prof. Fuad Koprülü vekâlet edecektir. Sayın profesörün bu mevzudaki ihtisası malûmdur. Belki bu, kendisinin, bir kabine değişikliğinde hakikaten mütehassısı olduğu bir vekâletin başına getirileceğinin müjdesidir de maarifimiz için tutulması elzem yola gidilmiş olunur.

«Her işte bir hayır vardır» lâfı, boşuna söylenmiş olmamalı...

Hattâ Celâl Yardımcı'nın Nebraskaya üniversite tetkikine gidişinin bile!

Celâl Yardımcı
Amerikanın kapısı mı?

Dış Politika

Savarona gidiyor

Şu satırların intişar ettiği gün Türkiye Reisicumhuru Celâl Bayar, refakatinde maiyeti Hariciye Vekâleti ileri gelenleri ve askeri erkân bulunduğu halde Savorana yatı ile Yugos-

lavyaya müteveccihen memleketimizden ayrılacaktır. Celâl Bayar, Yugoslav Devlet Reisi Mareşal Tito'nun yurdumuza yaptığı resmi ziyareti iade etmektedir.

Ziyaretin mânası üzerinde durmak beyhudedir. Bu dost memleketle Bled'de imzalanan üçlü askeri pakt sonunda her sahada tam bir işbirliği halinde bulunuyoruz. Üstelik Türkiye ile Yugoslavya arasında Kıbrıs meselesi neviinden pürüzlü bir mesele de yoktur. Bu bakımdan Reisicumhurun ziyareti hiç şüphesiz son derece muvaffakiyetli geçecek, samimi nutuklar söylenecek, tezahürat yapılacaktır. Bu arada görüşmelerin de vuku bulacağı tabiidir. Ancak bunlar, daha ziyade, hâdiseleri bir gözden geçirmeden ibaret kalacak ve daha ileri gidilmeyecektir. Zira doğrusu istenilirse, görüşülecek pek fazla şey de mevcut değildir.

Celâl Bayar ve maiyeti erkânı Dalmaçya'dan Belgrad'a gidecekler, orada bir müddet kaldıktan sonra gene Adriyatik sahillerine gelerek ziyarette bulunacaklar ve deniz yoluyla döneceklerdir. Seyahat 12 gün kadar sürecek ve Reisicumhurun ziyareti münasebetiyle bir gazeteci kafilesi de dost memlekete gidecektir.

Araplarla aramız

Orta boylu, zayıf, esmer, yirmi yaşındaki genç kral hususi tayyaresinden mütebessim bir çehreyle indi. Hava meydanında kendisini Türkiye Reisicumhum Celâl Bayar Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan, Başvekil Adnan Menderes, Vekiller ve protokole dahil zevat karşıladılar. Türk devlet adamlarının üzerinde frak. ellerinde silindir şapkaları vardı. Hava sıcaktı. Genç kral ise beyaz mareşal elbisesi giymişti. Başında kep vardı.

Gelen kral, Ürdün Kralı Maieste bin Tallâl idi. Gelirken tayyaresini bizzat kullanmıştı. Meydana iner inmez Celâl Bayar'ın elini sıktı ve:

— Zatı devletinizle, dedi, teşerrüf etmekten ve çok sevdiğimiz Türkiye'ye gelmekten dolayı pek bahtiyarım.»

Meydan Türk ve Ürdün'ün kırmızı — siyah — yeşil renkli bayraklariyle donanmıştı. Reisicumhur genç misafirine "hoş geldiniz" dedi ve protokol sırasiyle refakatinde bulunan devlet adamlarımızı krala takdim etti. Bando Ürdün ve Türk İstiklâl marşlarını çaldı, kral kendisini selâmlamak üzere gelen 26 ncı piyade alayım teftiş etti, sonra Celâl Bayarla beraber Riyaseticumhurun yeni, açık Cadillac'ına binerek Yeşilköy'e, deniz kenarına indi. Yeşilyurt denilen mevkide Acar kendisini bekliyordu. Motöre binildi. Reisicumhur, krala refakat ediyordu. Majeste Hüseyin harp gemilerimiz ve Savarona tarafından selâmlandı. Türk topraklarına ayak bastığı sırada Selimiye'den 21 pare top atılmıştı. Hep beraber Dolmabahçe sarayına gidildi. Celâl Bayar orada misafirine veda

Bir Mektup

Bir mektup aldık. İbretle okuduk ve pek çok başmuharririn başma, kalesinden daha istifadeli bulduk. Düşündük ki bu fikirlerin yalnız okuyucularımız değil, bilhassa ve bilhassa partiler liderleri tarafından bilinmesinde memleketin büyük menfaati olabilir. Zira eminiz ki Gümüşhacıköy'deki C. M. P. Başkam bakkal Ziya İmir'in içinde bulunduğu ruh haleti ve açık açık anlattığı şartlar yurdun pek çok yerinde, pek çok genç için hakikattir. Hakikatlere göz kapamak neye? Bu bakımdan aşağı daki bulacağımız mektubu biz sayın Adnan Menderes, İsmet İnönü ve Ahmet Tahtakılıç'a ithaf ediyoruz:

18/8/954

Sayın büyüğümüz

Bay Metin Toker

Sahibi bulunduğunuz AKİS mecmuasının okurlarındanım Bitaraf yazılarınız ve bilhassa herkesin suçunu yüzüne vuruşlarınız çok hoşuma örmektedir. Sizin gibi hakikatlerle uğrasan matbuat mensupları basımızdan ayrılmasın ve daha çoğalsınlar Sizi biraz rahatsız edeceğim, çünkü beni çok üzen bir derdim var Onu size dökmekle belki ferahlanın zannı ile bu mektubu l/azmaya karar verdim Herhalde benim için üç beş dakikanızı ayıracağınıza eminim.

Muhterem büyüğüm, bendeniz (1338 doğumlu bir memur çocuğuyum, (babam tekaütlükten sonra vefat etmiştir) Eski harflerle hiç okumam ve yazmam yoktur Serbest meslek sahibiyim, bakkallık yanmaktayım Babam kendisini vazife sıralarında çok sevdirdiği ve bendeniz de bu sevgiyi halkımız arasında suiistimal etmediğim için halkımızın nazarında tutulmakta olduğumdan, benim yasta kazamızın gençleri bir araya gelerek «memleketimiz hayrına çalışmak için ne yapmamız lâzım?» diyerek günlerce düşündük Bağımsız olarak siyasî hayata atılsak bir yere dayanmayınca bunun semeresiz olacağına kanaat getirdik «Halk Partisine kayıt olarak oradan memleketimize çalışalım dedik, senelerdenberi bu partiden midesini doldurantar bizleri alet olarak kullanıp tam hizmet etme zamanında bizlerin prensiplerini ayaklar altına alıp sırf bitmek ve tükenmek bilmeyen menfaat hırslılarını tatbik edeçeklerine delillerle kani olduk Demokrat Partiye kayıt olarak bu isi yürütmek istedik, (bir numune olsun diye bura D P. ve belediye reisinin düşünüş ve zihniyeti hakkında bir fikir verebilmek için bir veska iliştiriyorum, hüküm sizin) Bu Partide de menfaat almış yürümüş Zaten bizim mücadelemiz bu olduğundan bizlerin bu memleket menfaati için çalışma prensibimizi yürütmemizi orada da imkansız bulduk, bu sefer daha hic bir işte muvaffak olmamıs ve hiçbir menfaat temin etmek imkânı olmayan ve menfaat temin etmek imkânsız görünen Millet Partisini 1952 senesinde tesis ettirdik 270 üyemiz vardı (kaza merkezinde). Bu salar Millet Partisini irtica sucu ile kapattıkları için bizim tahminen binlerce liralık masrafımız ve mesaimiz boşa gitti.

Su düşüncemi bilhassa sizden, D P. ve C M P büyüklerine nasıl anlatabilirseniz anlatmanıza memleket namına rica ederim Bizler D P kaza reisi hariç, bilûmum Demokrat Partililerle çok güzel anlaştık ve anlasmaktayız 1954 seçimlerinden evvel D P itlerle biz kardeş gibi. C H. P liler her ikimizin hasmı gibi idi D P liler bizlere «eğer biz kaybedecek olursak, siz kazanırsanız biz kazanmış gibi memnun oluruz derler ve biz de onlara ha siz kazaimissiniz, ha biz! Yeter ki C H P liler kazanmasın diye samimî olarak söylerdik Maalesef ne bizim partinin büyükleri ve ne de D. P büyükleri böyle düşünmemekteler Asıl benim üzüldüğüm nokta burasıdır Ne bizim parrtinin büyükleri ve ne de D P büyükleri alı tabakanın nabzını yoklamamakta, birbirlerine en ağır hücumları ve en ağır hareketleri yapmaktadırlar Bizler buna cok üzülüyoruz ve bizlerin üzerinde bu is çok kütü tesir bırakıyor 1954 seçimleri arefesfinde aynı arkadaşlarla hattâ evvelkinden daha da kuvvetli kadro ile C. M P vi kurmağa karar verdik ve kurduk Seçime girdik tabii kazanmamıza imkân yoktu: çünkü Merzifon gibi vilâyetimiz dahilinde en büyük kazada teşkilât yoktu Kazanamıyacagımızı bilerek çocuklarımızın rızıklarından harcamak suretiyle secime girdik Sırf maksat. «memleketimizde C M P namında bir parti daha varmış, bu parti de muhalefet vazifesini yapabiliyormus. Eger İktidarın adamlarının yanlış bir hareketleri varsa bizlere bunu söyleyip o isi doğru yola getirmek için müracaat edilecek bir parti daha varmış» zihniyetini kazamız halkına duyurmakti Tabii kaybettik Simdi, yine Ahmet Emin Yalmanlar C M P mürteddir diye tutturdular Bu irtica isi beni ve bütün, buradaki arkadaşlarımı cok üzmektedir. Bizler Ahmet Emin Yalman gibi ve bu işi söyleyenler gibi Sultan Hamidin zamanında doğmadık Biz Atatürkün zamanında doğduk ve Atatürkün evlâtla-

etti ve Florya'ya döndü.

Ürdün kralının resmî ziyareti başlamıştı.

Kral Hüseyin, memleketimizin çok iyi tanıdığı Kral Abdullah'ın torunudur. Melik'in namazda öldürülmesi üzerine babası tahta çıkmış, fakat sinir hastalığına müptelâ olduğundan) oğlu lehine feragat etmişti. Kral Tallâl, Ortaköy Şifa Yurdunda halen tedavi altındadır. Ana kraliçe Zeyn ile kralın küçük kardeşleri de şu anda İstanbulda. bulunmaktadırlar. Kral Tallâl 'ı ziyaret edeceklerdir. Genç Kral Hüseyin tahsilini İngiltere'de bir askerî akademide tamamlamıştır. Bekârdır. Bundan bir müddet evvel bir Mısırlı prensesle evlenmek üzere olduğuna dair haberler çıkmış, fakat bunlar tahakkuk etmemiştir.

Ziyaretin resmî safhası, tıpkı baş. ladığı gibi, gayet dostane bir hava içinde devam etmiş, karşılıklı verilen ziyafetlerde iki memleket ve iki millet arasındaki dostluk belirtilmiş ve bu dostluklar resmî ziyaretin sonunda daha kuvvetli bir hal almıştır. Yapılan görüşmelerde, tebliğ ağzı ile «iki tarafı ve dünyayı alâkadar eden hususlar Sözden geçirilmiş», daha açık bir lisanla İngiliz . Mısır ittilâfı da halledildikten sonra Orta Doğu savunma paktının nasıl gerçekleşebileceği hususunda fikir teatisinde bulunulmuştur.

Ürdün'ün, İngiliz siyasetini sıkı sıkıya takip ettiği bilinmektedir.

***

Bu sırada Başvekil Adnan Menderes Anadolu Ajansı vasıtasiyle bir küçük beyanatta bulunuyordu. Bu beyanat Mısır'ın 1 numaralı adamı Abdül Nasır'ın bir başka beyanatını bahis mevzuu ediyordu. Menderes'in demeci şu idi:

«Mısır Başvekili Muhterem Cemâl Abdal Nasır'ın bahsettiğiniz dünkü beyanatını genis ve ileri bir dünya görüsünün ifadesini teşkil eden mühim bir adım olarak vasıflandırmak isterim.

Bu beyanatın, yalnız Orta . Şark bölgesinin emniyeti için değil, fakat dünya sulhunun muhafazası bakımından dahi haiz olduğu ehemmiyeti tamamiyle takdir etmekteyim

Bu beyanatın, memleketimize karsı taşıdığı dostane eda bakımından da, ayrıca hükümetimiz nezdinde olduğu kadar Türk umumî efkârında da derin akisler yaratacağına ve memleketimizde büyük bir memnuniyet uyandıracağına eminim »

Başvekil Abdül Nasır Kurban bayramı münasebetiyle de Menderese son derece dostane ve alışılmamış bir mesaj göndermiş, Başvekilimizin bahis mevzuu ettiği son beyanatında da Rusya'nın Türkiye'ye tecavüzünün Mısıra tecavüz mânasına alınması gerektiğini ifade etmişti. Mısır Başvekili bu sözleri İngiliz . Mısır andlaşmasının Süveyş'e taallûk eden kısmım müdafaa sadedinde söylüyordu. Bilindiği gibi yedi sene içinde Türkiye veya Arap devletleri bir tecavüze uğradığı takdirde İngilizler yeniden Süveyse gelebileceklerdir. Bu madde Mısır'da Tenkid mevzuu olmuştu. Bir kısım Araplar «Türk düşmanlığı komplekslerini» açıklamak fırsatını bulmuşlardı.

Hâdisenin en garip kısmı aynı Abdül Nasır'ın daha pek kısa bir müddet evvel Arapların) Türkleri sevmedikleri yolunda bir beyanat vermiş olmasıdır. Mısır Başvekili birkaç gün içinde, kanaatini olmasa bile sözlerini değiştirme yoluna gitmiş, böylece bir hayırlı iş yapmıştır.

Şimdi Orta Doğuda yeniden bir ümit belirmiştir. Yugoslav'lardan sonra Araplar da batı camiasına dahil olmak arzusunu izhar etmektedirler ve dünyanın bu bölgesinde de Türkiyeye birleştirici bir rol düşmektedir. Muhataplarımız Araplar olduğundan bu iş çok dikkat ve ondan da çok sabır istemektedir. Bir takım saman alevleri yolumuzda bizi beklemektedir. Bunlar öyle saman alevleridir ki bir kısmı Arapların meşhur komnleklerinden gelecek, bir kısmı politikadaki tecrübesizliklerinin neticesi olacak, fakat en çoğu ateşini Moskova'dan alacaktır. Saman alevleri millî hislerle oynayacak, milletler arasında soğukluk doğuran hâdiseler olacaktır.

Basiret, itidal ve sabır... Şimdilik bize düşen budur.

Bize düşen ve bize yakışan...

Devlet erkânımız krala takdim edilirken

Bir dostluğun perçinlenmesi

riyız Rahmetli büyüğümüz Atatürk memleketi bizlere emanet etti Biz onun inkılâbına hiçbir surette ihanet etmediğimiz gibi bu, hatır ve hayalimizden dahi geçmez Benim şahsî kanaatim sudur ki, (muhakkak nazarı ile bakılabilir), hiçbir Türk vatanının zararına bir iş yapmaz 1954 seçimlerinde daha dün Halk Partisi de, D P. de dinden istifadeye çok çalıştılar Fakat bizler, bunu yapmak söyle dursun, hatırımızdan bile geçirmedik Eğer büyüklerimiz sırf seçimleri kazanmak maksadiyle dini istismar veyahut irticai körükleyici mahiyette hareket ediyorlarsa (ki ben buna inanmam), lütfen böylelerini şahsan cezalandırsınlar, biz de ve millet de böyle adamları öğrensin Osman Bölükbaşı ve Ahmet Tahtakılıc akrabam ve tanıdığım değildir. Onların kazanması için de calısmıyoruz Sayın Adnan Menderes de hâşâ hic düşmanım değildir Hatta çok hareketlerini gayet yerinde bulmaktanım Şu halde herhangi partide böyle adamlar varsa, derhal cezalandırılmalarını ve dürüst partili büyüklerimizi basımızda görmeyi ve diğerlerinin cezalandırılmalarını çok arzu etmekteyiz Bu hususta lütfen bizim derdimize tercüman olmanızı sizden bekler hürmetlerimi sunarım.

Gümüşhacıköy C. M. P. Bşk.
bakkal
Ziya İmir

AKİS
Hoşunuza gittiyse hemen
Abone olunuz

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kıbrıs meselesi

Mesele patlak verdi

20 Ağustos 1954 cuma... Girit başkenti Kandiye'deki İngiliz Konsolosluğu önünde bir dinamit infilâkı. Korfu'da İngiliz binaları taşlamıyor. Kıbrıs'ta, Larnaka yakınında bir okula hücum eden Rumlar duvardan İngiliz Kraliçesi Elizabeth II'nin resmini indirerek parçalıyorlar. Bütün İngilizlerin evlerine kapandığı Atina'da, Selânik'te ve başka Yunan şehirlerinde, mitingler, nümayişler yapılıyor. Kilise çanları çalınır, gökten Yunan uçakları kâğıtlar atarken, Atina Piskoposu sokaklarda nümayişçileri teşvik ediyor, İngiliz Büyükelçiliğine yürüyen halkı polis güçlükle durduruyor. Nümayişçiler yakalanıp yakalanıp serbest bırakılıyorlar.

İşte, Birleşmiş Milletlerdeki Yunan Başdelegesi Palamas, hükümetinin Kıbrıs hakkındaki isteklerini New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld'e böyle bir dekor içinde sunuyordu.

Yunanistan, Birleşmiş Milletlerden Kıbrıs'ın kendisine verilmesini istemiyordu, İstediği, Kıbrıs meselesinin milletlerarası bir mesele olduğu kabul edilerek, önümüzdeki genel kurul oturumunda görüşülmesi, ve Kıbrıs halkına kendi mukadderatını tayin etme yetkisinin tanınması idi. Fakat tabiî, bu yetki kendilerine tanıdığı takdirde, Kıbrıs nüfusunun 400.000 kişilik Rum çoğunluğu, Yunanistanla birleşme lehinde oyunu kullanacaktır.

Yunan müracaatının resmen yapıldığı gün, Birleşmiş Milletlerdeki İngiliz Başdelegesi Sir Pierson Dixon da şu demeci veriyordu:

— Kıbrıs, İngiltere'nin hâkimiyeti altındadır. Kıbrıs'a ait işler, İngilterenin iç işleri sayılır. Birleşmiş Milletler, üyelerinin iç işlerine karışamıyacağına göre, Kıbrıs meselesinin genel kurulda görüşülmesi uygunsuzdur. İngiltere buna itiraz edecektir. Yunan hükümetinin bir İngiliz toprağını ele geçirmek için teşebbüste bulunması, şayanı teessüftür.

Yunanistan'dan 800 mil açıkta, hiç bir zaman Yunanistan'a ait olmamış bir ada için, Yunanlılar bu şekilde harekete geçerken, 1878 e kadar üç yüz yıl müddetle Kıbrıs'ı bir anavatan parçası olarak idare etmiş, 40 mil ötedeki Türkiye'de tam bir sükûnet vardı. Ancak bir , iki öğrenci kurulu beyanname yayınlamış, bir muhalefet lideri sesini yükseltmişti, hepsi o kadar. Ve bunlar da, resmî makamlarca asla tasvip edilmemişti.

Kıbrıs'ın Türkiye ile ilişiğinin kesilmesi, 1878 de, Türk dostu İngiliz devlet adamı Disraeli'nin Türk toprağı Kıbrıs'ı işgal etmeye karar vermesile başlar.

O sırada Türkiye büyük bir Rus tehdidi altında idi. Balkanlardaki ve Kafkaslardaki bazı Türk toprakları Rusların eline geçmişti. Rus tehlikesi. ni kendi başına durduramıyacağını bilen Osmanlı imparatorluğu, İngiltere ile ittifak istiyordu. Fakat böyle bir ittifak için Disraeli'nin şartları vardı: Kars ve Ardahan Ruslar elinde kaldıkça, İngiltere'nin Kıbrıs'a hâkim olması gerekiyordu, İngiltere, Türkiye'yi ancak o şekilde koruyabilirdi! Berlin kongresinde İngilizler Rusları Kars ve Ardahan'dan çekilmeye zorlıyacaklar, ve eğer bunda muvaffak olurlarsa, o zaman Kıbrıs'ı da gerçek sahipleri olan Türklere geri vermekte bir mahzur görmiyeceklerdi. Durum, padişaha bu şekilde izah edilmişti. Fakat padişah, İngilizlerin Ruslara, Kars ve Ardahan hususunda israr etmiyeceklerine dair gizlice teminat verdiklerinden habersizdi. Nitekim, bu gizli anlaşmaya uyularak, Berlin kongresinde, Kars ve Ardahan meselesi üzerinde fazla durulmadı.

Öylelikle İngiliz İmparatorluğu, kepdisi için Kars ve Ardahan'dan çok daha önemli olan Kıbrıs adasını elinde bulundurmaya hak kazanmış oldu. 1914 te, Türkiye ile İngiltere ayrı cephelerde yer alınca da, İngiltere Kıbrısı resmen ilhak etti.

Onun için, bugün bazı İngiliz resmî şahsiyetleri, Türklerin Kıbrıs üzerinde Yunanlılardan daha çok hak iddia edebileceğini ima eder yolda konuşurken, Kıbrıs'ı Türklerden ne şekilde almış olduklarını hatırlıyor olsalar gerektir.

Buna karşılık bizim de, İngiliz dostlârımızdan Kıbrıs'ın Türkiye'ye geri verilebileceğini ima eder mahiyette

Kıbrıstan gelen Kıbrıs toprağı
Oradaki Türkler de hareketli ama

sözler ışıttıkçe, aynı mahiyette sözlerin, XIX yüzyıl sonlarında da kulağımıza fısıldanmış olduğunu hatırlamamızda fayda vardır

***

Yunanlıların ve Adalı Rumların Kıbrıs için girişikleri teşebbüs, İngiltere de nasıl bir hava yaratıyor? Bunu anlamak için yalnız resmî şahsiyetlerin, hükümet sözcülerinin demeçlerine bakacak olursak, madalyonun ancak bir yüzünü görmüş oluruz Halbuki, Türkiye den farklı olarak, İngiltere de, halk oyunun dış siyaset üzerindeki tesiri çok büyüktür Ve biz, Kıbrıs konusundaki temaslarımızı yalnız İngiliz Hükümetiyle idame ettirirken, Yunanistan daha kurnazca davranmakta, ve doğrudan doğruya, halkı kendi tarafına çekmiye çalışmaktadır Denebilir ki Yunanlılar şimdiden bunda muvaffak olmuşlardır

Bu muvaffakiyete, bilmiyerek, İngiliz Hükumeti de yardımı etmiştir

Kıbrıs Valisi, birkaç hafta önce Kıbrıs'ta, fesatçılık ve tahrikçilik hakkındaki kanunun bütün şiddetiyle tatbik edileceğini ilân ettiği zaman, en kuvvetli tepki İngiltere'de uyanmış, ve o günden itibaren, İngiliz halkoyu için, bilhassa bu halkoyunun aydınlardan mürekkep kesimi için, Kıbrıs meselesi, bir iç yahut dış siyaset meselesi olmaktan çıkıp, bir insan hakları dâvası halıne gelmiştir

Fesatçılık ve tahrikçilikle ilgili kanunun bütün şiddetiyle tatbik edilmesi ne demekti?

Kıbrıslılar ne bağımsızlık ve Yunanistanla birleşme lehinde ne de bugünkü idare şeklinin aleyhinde nümayişte bulunmıyacak, miting tertipliyemiyecek, yazı yazamıyacak, söz söyliyemiyecek, hattâ, kendi haklarını savunur mahiyette İngiliz basınında çıkan yazıları, İngiliz parlâmentosunda söylenen sözleri iktıbas edemiyeçek, demekti Aksine hareket edenler 5 yıl kadar hapsedilebileceklerdi, ve gazeteleri kapatılabilecekti.

Aynı mahiyette bir kanun meselâ Kenya'da tatbik edilecek olsa — ki, şüphesiz edilmektedir — bu, İngiliz halkoyu tarafından ya tasviple ya da kayıtsızlıkla karşılanırdı Hattâ belki, her haksızlığa itiraz eder mevkide görünen Beyan bile sesini çıkarmazdı,

Ama, İngilizler, hele aydın İngilizler için Kıbrıs başkadır Çünkü Kıbrıs halkının çoğunluğu beyaz ırktandır, protestan yahut katolik olmasa bile hıristiyandır, ve, bunların hepsinden daha önemlisi, Yunan aslındandır

XIX yüzyıl romantizmanı içinde hâlâ bütün kuvvetile duyan İngiliz aydınları arasında, Yunanlıları İngilizlerden ible çok sevenlere rastlanırsa, hiç şaşılmaz

O kadar ki, vaktiyle Türklerin Yunanlıları idareleri altında bulundurdugunu günün birinde Yunanlılar unutsalar bile, bu romantik İngiliz aydınları unutmak istemiyeceklerdir

İşte şimdi bu aydınlar, herhangi bir müstemlekelerinde tabii karsılıyabileçekleri bir baskı rejimının Yunan aslından insanlara da tatbık edileceğini öğrendikleri zaman bunu affedememişler, ve kendi hukumetlerine karşı cephe almışlardır.

Bu durumda İngiliz Hükümeti, Kıbrıs'takı valısının beyanatına rağmen, fesatçılık ve tahrikçilikle ilgili kanunu Kıbrıs Rumlarına kolay kolay tatbık edemiyecektir

İngiliz halkoyu için insan hakları yönünden önem kazanan Kıbrıs meselesi, İngiliz Hükümeti içinse stratejik bakımdan önem kazanmış bulunmaktadır

Süveyş'teki üssünü tahliyeye razı olduktan sonra, İngiltere, Kıbrıs'ta bir üs kurmayı kararlaştırmıştır

Gerçi Kıbrıs, adası, kıyılan liman Olarak kullanılmaya elverişli olmadığı

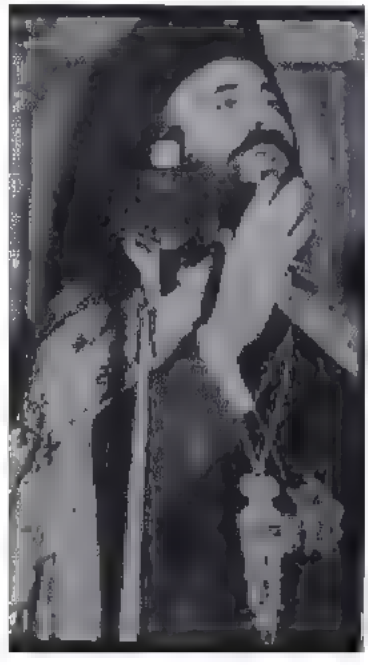

Makarios

Kışkırtıcı papaz

için, iyi bir donanma üssü sayılmamaktadır Fakat İngiltere'nın de Doğu Akdeniz'de, bir donanma üssünden çok, bir hava ve malzeme üssüne ihtiyacı vardır. Boyle bir us için de en elverişli yer Kıbrıs'tır. Öylelikle, Malta'daki deniz üssü ile Kıbrıs'takı hava ussu birbirini tamamlamış olacaktır

Bu iki üs ellerinde bulunduğu müddetçe de, İngilizler, daima Doğu Akdenizle Orta Doğuda ustunlukleri ni idame ettirebilecek ve bir Orta Doğu devleti mevkiini muhafaza edebileceklerdir

Suveyş'teki üssün Kıbrıs'a nakledilmesinden sonra attık bir daha İngilizleri adalarından kolay kolay çıkaramıyacaklarını idrâk eden Kıbrıs Rumları, onun için, bağımsızlıklarını üssün kurulmasına fırsat vermeden elde etmek maksadıyle, bu yoldakı çalışmalarını hızlandırmışlardır.

Fakat Yunanistan'ın kendileri için Birleşmiş Milletlere yaptığı muracaat reddedilse bile, Adalı Rumlar, herhalde bu çalışmalarını kısmıyacaklardır Nitekim, üs kurulduğu takdirde tethiş çilik bile yapacaklarını gizlememişlerdir

Bu durumda, XIX yüzyıl romantizminden kendilerini kurtarıp daha makul düşünebilen İngilizler bile kendi kendilerine sormaktadırlar: İngiltere'ye karşı düşmanca hisler beşliyen bir halkın yaşadığı bir adada bir askeri üs kurmak ne dereceye kadar akıl kârıdır?

İngiliz hukumeti, romantik İngiliz aydınlanma itirazlarını olduğu kadar, bu makul düşünen İngilizlerin zihinlerindeki istifhamı da cevaplandırabilmek zorunda kalacaktır

Fakat şimdilik ilk plânda düşünülecek mesele, Yunan teklifinin Birleşmiş Milletlerde müsbet karşılanıp karşılanmıyacağıdır. Bu, tabiatiyle, bir yanda Amerika'nın, bir yanda da Sovyet Rusya Blokunun takınacağı tavra bağlıdır

Birleşik Amerika'nın takınacağı tavra, muhtemelen üç faktör tesir edecektir

1 — Süveyş'ten kaldırılacak İngiliz üssünün Kıbrıs'ta kurulma sıyle NATO savunma sistemi için sağlanan faydalar

2 — İngiltere'nın böyle bir üsten mahrum kalmasıyle Orta Doğuda Amerikan siyasetine daha geniş bir hareket sahasının açılması ihtimali

3 — Beyaz ırktan ve hıristiyan dininden bir müstemleke halkının bağımsızlık isteği

Sovyet blokunun Birleşmiş Milletlerde takınacağı tavıra ise şu üç faktör tesir edebilir

1 — Kıbrıs'takı bağımsızlık hareketini yıllardan beri körükleyenlerin başında komunistlerin gelmesi

2 — Kıbrıslılar bağımsızlıklarına kavuşur da İngilizler bu adadan çekilirse, bu yüzden Orta Doğuda açılacak boşluğu Amerikalıların doldurması ihtimali

3 Son zamanlarda Sovyetler Birliğinin, İngiltere'ye karsı çok yumuşak ve avlayıcı bir siyaset gütmeyi kararlaştırmış olması

Bu faktörlerin ışığı altında duşunülecek olursa görülür ki, Kıbrıs meselesi Birleşmiş Milletlerde görüşülürken Amerikalılar İngilizlerin tarafını tutacaktır, yahut Sovyetler Kıbrıslı milliyetçilerin ve komıstlerin tarafını tutacaktır diye kestirip atmak, ilk bakışta sanıldığı kadar kolay değildir

Batı Alemi

Brüksel Konferansı

Bütun dunya barışı ile beraber batılılar arasındaki dostluğu da tehdit eden Hindicini meselesini bir ay, Arapların milletleraras bir mesele halına getirdikleri Tunus meselesini da bir kaç gün içinde halleden Fransa'nın ekonomik bünyesini baştan aşağı değiştirmek için, Meclisten, şimdiye ka-

dar belki hiçbir şahsa verilmedik derecede geniş yetkiler alan Mendes . France'dan, herkes, Avrupa Savunma Topluluğu konusunda da mucize bekliyordu.

Fakat, Hindiçini'de bir aya kadar barış sağlıyamazsa; daha sonra, almak istediği iktisadi tedbirler için kendisine tam yetki verilmezse, istim edeceğini söyliyen yeni Fransız Başbakanı, Avrupa Savunma Topluluğu konusunda aynı atılganlığı göstermemişti. Başkaları kendisinden mucize bekliye dursunlar, o, bu konuda herhangi bir mucize vaadetmeye yanaşmıyordu

Fakat, 14 Ağustos cumartesi günü, sabahın erken saatlerinde, de Gaulle'cü üç Fransız Bakanının, Avrupa Savunma Topluluğu konusunda Başbakanla anlaşamadıkları için istifa ettikleri, Başbakanın da bu istifaları kabul etmekle beraber yerlerine yeni tayinler yapmadığı duyulunca, Mendes . France'a bağlanmış ümitler yeniden canlandı.

İstifa eden üç kabine üyesi, Savunme Bakam General Joseph Pierre Koening Bayındırlık Bakanı Jacques Chaban Delmas, ve İmar Bakanı Maurice Lemaire idi

Mendes . France, 19 Ağustos günü Brüksel'de toplanacak 6 devletler konferansında görüşülmek üzere, Avrupa Savunma Andlaşması için tadil teklifleri hazırlamıştı. Bu teklifların hem diğer beş üye tarafından kabul edilebilecek kadar onemsiz, hem de Fransız Meclisinin andlaşmayı kabul etmesini sağlıyacak kadar önemli olmaları gerekiyordu. Bu iki şartı bağdaştırmak son derece güçtü. Mendes . France tarafından hazırlanan tadil tekliflerinin, üç de Gaulle'cü Bakanı istifaya sevkedecek mahiyette olması, Başbakanın, Fransız Meclisinden çok, diğer beş üye devletin zihniyetini gözönünde tuttuğu; ona rağmen tekliflerini Meclise kabul ettirmek hususunda kendine güvendiği yolunda bir intiba uyandırdı

Fakat, Fransız hükümeti tarafından hazırlanan tadil tekliflerinin mahiyeti açığa vurulduktan sonra, böyle bir intiba edinmiş olan iyimser çevreler, yanıldıklarını anladılar.

O kadar ki, bu tadil tekliflerini inceliyenler üç de Gaulle'cü Bakanın neden istifa ettiğine bile akıl erdiremediler Belki de bu istifalar, göz boyapmak için başvurulmuş bir tertipten ibaretti, belki Mendes . Frence, hariçe, bu tekliflerin bile Meclisten zorlukla geçebileceğini göstermek istemişti.

Bir başka izah şekli de şu idi: Mendes - France, nasıl olsa bu tadil tekliflerinin Brüksel'de kabul edilmiyeceğini, hattâ Fransa aleyhinde kuvvetli bir tepki uyandıracağını biliyordu. O zaman Paris'e dönüp, 28 Ağustosta bu meseleyi görüşmeye başlıyacak olan Fransız Meclisine, işte diyebilecekti, ben sizlerin arzunuza en uygun tadil tekliflerini hasırladım, fakat bu tekliflerin Brüksel'de, hattâ Washington'da — çünkü Washington'un da bu teklifleri hoş karşılaması beklenemezdi — ne kadar menfi karşılandığını gördünüz. Bu durumda yapılacak iki şey vardır: Ya, Avrupa Savunma Topluluğu andlaşmasını olduğu gibi tasdik etmek, yahut ta Almanya'nın kendi başına ve bizim kontrolumüzden) azade bir şekilde silâhlanmasına razı olmak! »

Mendes . France'ın bu iki zihniyetten hangisiyle hareket ettiği, AKİS'ın bu sayfalarının baskıya verildiği ana kadar belli olmamıştır

Neticede Mendes - France'ın teklifleri kabul edilmemiş, ve Bruksel konferansı hiç bir fayda sağlamadan dağılmıştır.

Mendes . France'ın Brüksel'e götürdüğü tadil tekliflerinin ana maddeleri şöyle özetlenebilir·

* Andlaşma tasarısı gereğince, üye devletler ordularını müşterek talim ve terbiye esaslarını kabul etmeleri ve her bakımdan standard hale gelmeleri istenmektedir. Fransızlar, tadil tekliflerinde, bu standardizasyonun tatbikine ancak bir başlangıç devresinden sonra geçilmesini, bu devrenin ne kadar süreceğini de, kurulacak Bakanlar Konseyinin oybirliğiyle kararlaştırmasını ileri sürmektedirler. Bu, üyelerden her birine veto hakkı tanınması demektir. Boyle bir veto hakkını kullanmakla Fransa, üye devletler ordularının standardlaştırılmasını, canı istediği kadar geciktirebilecektir

* Andlaşmada, üye devletler ordularının 18 ay millî hüviyetlerini muhafaza edebilmeleri derpiş edilmiştir. Fransa, bu müddetin de sınırlandırılmasını ileri sürmüştür. Fransa böylelikle, millî orduların integration'unu istediği kadar geciktirebilecek, ve Avrupa Savunma Topluluğunun hükmeti vücudunu ortadan kaldırmış olacaktır.

* Andlaşma gereğince, müşterek bir savunma bakanlığı hüviyetini haiz olacak bir komiserlik kurulacaktı Fransa, üye devletlere, bu komiserliğin kararlarını tanımamak hakkının verilmesini istemiştir. Bu Fransız teklifi de, topluluğun uluslar üstü mahiyetini ortadan kaldırma gayesini gütmektedir.

* Andlaşmada, bir üye tarafından andlaşmanın ihlâli hâlinde, diğer üyelere, kurulacak müşterek bir mahkemeye müracaat hakkı tanınmıştı. Fransızlar, bu hakkın, 8 yıl müddetle kaldırılmasını istemektedirler Bu Fransız teklifine göre de 8 yıl müddetle, bütün üyeler, Avrupa Savunma Topluluğu Andlaşmasını istedikleri gibi ihlâl edebilecekler, demektir.

* Fransızlar, andlaşma yürürlüğe girmeden önce millî orduları bulunan devletlerin, kurulacak Avrupa ordusundaki subaylarım tayin, terfi ve azil yetkisine sahip olmalarını istemektedirler. Batı Almanya'nın, andlaşma yürurluğe girmeden önce kurulmuş bir millî ordusu yoktur. Diğer beş üyenınse millî orduları vardır Buna göre, Avrupa Savunma Topluluğu içinde yalnız Almanlar, kendi subaylarının tayin, terfi ve azline karar verme yetkisinden mahrum kalmış olacaklar demektir.

* Andlaşma tasarısına göre, bir üye devletin toprağında ağır teçhizatın imali için o devletin müşterek bütçeye vereceği para tutarının yüzde 115 inden fazlası sarfedilemiyecektir Gene andlaşma tasarısına göre, Batı Almanya'nın stratejik bakımdan tehlikeli bir mevkide bulunduğu göz önünde tutularak, burada ağır askerî teçhizat imal

Spaak — Mendes France
Ellerine bakmayın . Uyuşamadılar

edilmiyecektir. Almanya'da yapılamıyacak imalâtın kendi topraklarında yapılmasına tek engelin bahsi geçen yüzde 115 lik tahdit olduğunu düşünen Fransa, bu tahdidin kaldırılmasını istemiştir

* Fransız hükûmetinin çok garip karşılanan bir teklif de şudur: Avrupa Kömür ve Çelik-Birliği İdare Heyeti üyelerinden herhangi biri, bu üyeliğinin sona ermesinden sonra 5 yıl geçinceye kadar, Avrupa Savunma Topluluğu Komiserliğine üye seçilemiyecektir. Bu Fransız teklifinin, Jean Monnet'yi istihdaf ettiği açıkça görülmektedir Bilindiği üzere, Kömür ve Çelik Birliği İdare Heyeti Başkanı olan Monnet, gerek Kömür ve Çelik Birliği gerek Avrupa Savunma Topluluğu fikrini ilk ortaya atan Fransızdır Onun için savunma topluluğunun en hararetli taraftarıdır. Mendes France, andlaşmaya bir protokolle eklenecek böyle bir hükümle, Avrupa Savunma Topluluğunda Jean Monnet'nin nüfuzlu bir mevkie sahip olması ihtimaline karşı Fransız Meclisinde duyulan endişeleri gidermek istemiştir

* Tekliflerinin sonunda, Mendes France, Avrupa'yı daha sıkı bir şekilde birleştirmek üzere teşebbüse geçme yetkisinin Savunma Topluluğu Meclisine değil, devlet başkanlarına tanınmasını, ve bunlara İngiltere'nin de dahil olmasını ileri sürmektedir. Böylelikle, Mendes . France, İngilteresiz bir Avrupa Federasyonu kurulmasını önlemiş olacaktır

Brüksel'de bu Fransız tekliflerinin ciddiye alınamıyacağı, Almanlar arasında infial uyandıracağı, ve Amerika'da Avrupa Savunma Topluluğu için beslenen son umutleri de ortadan kaldırarak, Fransa'sız bir Avrupa savunma sisteminin kurulması ve Almanyanın kendi başına silahlandırılması yolundaki cereyanı kuvvetlendireceği pek tabiî idi

Mendes France niçin bile bile lâdes demiştir? . Mendes France'ın Fransız Meclisi karşısında nasıl bir yol takip edeceği görülmeden, bu soru kesin olarak cevaplandırılamasa gerektir

Ancak, Fransız tadil tekliflerinin sonuna eklenen, ve bütün üye devletlerce benimsenip ilân edilmesi istenen bir karar şekli, Mendes . France'ın tasavvurlarını bir miktar aydınlatabilir

Bu karar şeklinde, savunma topluluğu üyesi 6 devletin, barışçı gayeler güttüklerini, silâhlı kuvvetler arasında daha iyi bir denge kurulmakla, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun, bütün Avrupa devletlerinin, «barış içinde beraberce yaşama» larının kolaylaşmış olacağına inandıkları, ve, umumî bir güvenlik sistemi içinde silâhsızlanmayı sağlamak için gayret sarfedeceklerini ilân etmeleri istenmektedir

Boylelikle, Mendes . France'in, kurulacak Avrupa Savunma Topluluğuna, Avrupa güvenliği için Sovyetler

Jules Moch
Ordunun muarızlarından

Birliği ile müzakereye girişilmesini güçleştirecek bir şekil verilmemesi taraftarı olduğu ortaya çıkmaktadır Fransa nın böyle bir müzakereden beklediği netice, Almanya'nın silâhlanması lüzumunu ortadan kaldıracak bir hâl şeklidir

Kısacası, neticede bütün işaretler

Alcide de Casperi
Bir büyük Avrupalı idi

gelip Almanya'nın her ne şekilde olursa olsun silahlanmasının Fransa'yı korkuttuğu gerçeğine dayanmaktadır

Bu korku son zamanlarda büsbütün artmıştır

İtalya

De Gasperi öldü

İtalyan Dışişleri Bakanı Attilio Piccioni, 18 Ağustos çarşamba günü Brüksel'deki otelinde, ertesi gün başlıyacak Avrupa savunma topluluğu konferansı için son hazırlıklarını yapıyordu. İtalya'da, Sella Valsuguana'dan kendisini aradıklarını söylediler

Ahizeden kulağına, çok iyi tanıdığı bir ses geldi, Partî arkadaşı, eski Başbakan Alcide De Gasperi'nin sesi

Savunma topluluğu kurulmalıdır, Piccioni, diyordu' Eğer kurulmazsa sonumuzun ne olacağını Allah bilir

Alcide De Gasperi nin tarihe geçecek son sözleri bunlardır

İkinci dünya harbinden sonra 7 defa Başbakanlık eden 73 yaşındaki İtalyan devlet adamı, bu sözleri söylediğinin ertesi günü Sella Valsuguana'daki sakin sayfiye evinde, bir kalb krizi neticesinde hayata gözlerini yumdu

Avrupa savunma topluluğu tasarısının İtalya'daki en hararetli savunucusu De Gasperi, böylece, son nefesini, bu tasarının mukadderatını tâyin edecek olan bir konferansın açıldığı gün vermiş oluyordu

Mussolin'nin ve Faşist idaresinin yurduna hâkim olduğu günlerde, elindeki son imkânlara kadar baskı rejimine muhalefet eden bir yıla yakın hapis yatan, ondan sonra bir müddet edebî tercümelerle, bir müddet de Papa'nın himayesinde Vatikan Kutuphane memurluğu yaparak hayatını kazanan De Gasperi, ileride lideri olacağı Hıristiyan Demokrat Partinin temelini, daha Vatikan'da çalışırken, gizlice atmış bulunuyordu Mussolini devri kapanır kapanmaz meydana çıkan bu Parti, bugüne kadar, harp sonrası İtalya'sının kuvvetli siyasî partisi olarak kalmıştır.

Fakat bu Parti, komünistler e Neo . Faşist'erin fırsat kolladıkları İtalya'da aşırı solcu ve sağcı cereyanlara karşı kendi başına ayakta duramıyacağı için, orta yolu tutan başka partilerle işbirliği yapmış, ve bu suretle De Gasperi, komünist ve faşistlerin tehlikeli bir hale gelmelerini önlemiye muvaffak olmuştur

1945 ten 1953 e kadar 8 yıl süren Başbakanlığı zamanında Alcide De Gasperi, Monarşinin sona erip Cumhuriyetin ilan edilmesini sağlıyan referandumu (1946) tam bir tarafsızlık ve büyük maharetle idare etmiş, ve komünizm ve faşizmle memleketin demokratik gelişmesini aksatmaksızın mücadele etmesini bilmiştir,

DeGasperi'nin bu mücadelesinde ona en fazla hizmeti dokunanlardan biri de uzun zaman içişleri Bakanlığını yapmış olan, bugünkü Başbakan Mario

Sceba idi. De Gasperi, memleketini güvendiği ellere bırakmış olmanın huzuru fakat Avrupa için beslediği ümitlerin gerçekleştiğini göremeden olmuştur.

Savunma topluluğunun hâlâ kurulamadığı şu buhranlı devrede bütün batı dünyası, onun siyaset âleminde bıraktığı derin boşluğu hissedecektir

Almanya

Alles Für Deutachland?..

Almanya'nın her ne şekilde olursa olsun, silâhlanması ihtimali karşısında Fransa'nın duyduğu korku neden son zamanlarda artmıştır?

Bunda hiç şüphesiz, Almanya'da eski Nazilerin günden güne itibar kazandıklarına dair çıkan ve gittikçe kuvvetlenen söylentiler başlıca rolü oynamaktadır.

Bildirildiğine göre, Ruhr bölgesindeki B. & A. çelik fabrikaları, «hâtıra» olarak Amerikalılara satmak üzere, vaktiyle S. S birliği mensuplarının kullandıkları kamalardan imale başlamıştır. Bu kamaların üstüne birer svastika, ve «Alles für Deutschland», (Herşey Almanya için» sözleri hâk edilmektedir

Bu, aslında, Amerikalılardan para almak için düşünülmüş) masum bir teşebbüs olabilir: «Hâtıra» olarak dış piyasaya çıkarılan bu kamaların, gizli maksatlarla yapılan imalâtı maskelemek için düşünülmüş olduğu yolunda tahminler varsa, bu tahminlerin yersiz kuruntulardan ibaret olduğu ileri sürülebilir

Fakat bu kamalar, ve üzerlerindeki yazılarla svastikalar, bir sembol olarak bile, kuruntulu kimseleri rahatsız etse gerektir.

Hele, Almanya'da Nazılığın yeniden kuvvet kazanmakta olduğu düşüncesini kuvvetlendirebilecek daha müsbet işaretler de varsa, o zaman, bu svastikalı ve "Alles für Deutschland'lı kamalar gerçekten mâna kazanabilir.

Bu müsbet işaretlerin on başında, Şansölye Dr. Konrad Adenauer'ın şimdiki kabine listesi gösterilmektedir İddia edildiğine gore, bu kabineye, birçok eski Nazıler alınmıştır. Bu arada verilen isimler şunlardır'

* Dr. Gerhard Schroeder: İçişleri Bakanı, 1934 te Nazı Partısına, sonra S S kuvvetlerine girmiştir.

* Dr. Theodor Oberlpnder: Mülteciler Bakanı 1933 te Nazı Partısına girmiş; S. S. Binbaşılığına yükselmiştir

* Waldemar Kraft: Devlet Bakanı. Eski S S Binbaşılarından

* Victor Preusker: İskân Bakanı. Irkçılık konusunda araştırmalar yapmış ve S. S. birliklerine bu konuda ders vermiştir. Nazıler zamanında, Viyana ve Berlin'de Yahudi mal ve mülkünü musadere için kendilerine yetki verilmiş olan Nazıler dendır.

* Dr Hans Globke. Dışişleri Bakanı. Nazilerin Nüremberg ırk kanunlarının izahnamesini kaleme alan kimsedir

Almanyada nazizmle alay Şaka derken .

Bunların dışında, 300 den fazla askeri teşkilâtı kurulmuştur. Bunlar her hafta toplantılar tertiplemektedirler.

İdam hükmünden kurtulduktan sonra geçenlerde serbest bırakılan Nazı Mareşallerinden Albert Kesserling, aynı mahiyetteki «Stahlhelm» teşkilâtının başkanıdır. Rivayete göre bir toplantıda, «düşünce tarzımızı demokratik prensiplere göre değiştirecekmişiz: Böyle şeyi benim aklım almaz» demiştir

«Nazileri Tasfiye Hareketinden Zarar Görenler» adı altında yeni kurulan bir teşekkul, tasfiye hareketi sırasında «haksız» cezalara çarpılanlar için tazminat talep edecektir. Bu teşebbustem faydalanmayı ümit eden 3 milyon eski Nazı bulunduğu bildirilmektedir. Aynı teşekkûl, bu «mağdur» eski Nazilere bütün medeni haklarının iadesini sağlamak için de gayret sarfedecektir

Bu ve bunlara benzer işaretlerin yanısıra, Batı Almanya'da, bir ordu kurulur kurulmaz Almanya'nın birleşmesini silâh kullanarak sağlamak için harekete geçilmesi fikrinin günden güne kuvvet kazandığı iddia edilmektedir

Bu arada hemen hiç kimse Dr. Konrad Adenauer'ın Nazılığı yeniden dirilitmek taraftarı olduğu, demokrasiye içten inanmadığı yolunda bir kanaat beslememektedir Fakat Adenauer'ın de Almanya'yı, silâhla da olsa birleştirme umidini beslediğine, ve etrafını alan eski Nazilerden, bundan böyle, istese bile kolay kolay kurtulamıyacağına inananlar pek çoktur.

Bütün bunlar hesaba katılacak olursa, belki, Fransızların duyduğu endişeler yersiz sayılamaz.

Fakat Batı Almanya'da bugün gerçekten böyle bir çığır açılmışsa bundan en çok Fransa'ma sorumlu olduğu da kolay kolay inkâr edilemese gerektir

Fransa, Batı Almanya realitesini yıllarca gözünü yummak istemiş, Batı Almanya'nın potansiyel kuvvetlerini baskı altında tutmakla, bu kuvvetleri günün birinde, hem de tazyikten bunalmış bir şekilde patlak verebileceğini aklına getirmek istememiştir

Eğer Fransa, Avrupa savunma topluluğunun kurulmasına, Almanya korkusu yüzünden engel olmaya devam ederse, Almanya'nın kendisi için çok daha büyük bir tehlike hâlâne gelecegine şüphe yoktur.

Savunma topluluğunun kurulması ümitleri ortadan kalkarsa, Amerika Federal Almanya'yı kendi başına silâhlandırmak Zorunda kalacağım saklamamaktadır

Batı Avrupa savunma topluluğunun dışında silâhlanacak bir Almanya da hiç şüphesiz, elindeki kuvveti dilediği yönde kullanma imkânlarına sahip olacaktır.

Dr. Otto John hâdisesi

21 temmuz günü Batı Almanya'daki Alman, Amerikan ve İngiliz istihbarat teşkilâtlarının belki en heyecanlı günü idi. Ellerindeki çeşitli gizli imkânlarla, Doğudaki ajanlarına haberler, şifreler yolluyor, derhal saklanmalarını, izlerini kaybettirmelerini ve

kullandıkları şifreleri değiştirmelerini istiyorlardı.

Bu heyecan ve telâş, Fransız istihbarat teşkilâtındaki sükûnetle büyük bir tezat teşkil ediyordu. Hattâ, Fransız istihbarat teşkilâtının üstleri, meslektaşlarının acıklı hâlile belki de içten içe eğleniyorlardı. Çünkü yalnız onlar, sırlarını, şifrelerini ve Doğu Almanyadaki ajanlarının listelerini, Dr. Otto John'dan, o güne kadar bir türlü güvenemedikleri bu Alman istihbarat şefinden saklamışlardı.

44 yaşındaki bu istihbarat şefinin unvanı, «Batı Almanya Federal Anayasasını Koruma Bürosu Şefi» idi. Elinden, belki geniş ölçüde askerî bilgisi değil, fakat Doğu ve Batı Almanya'da komünistlerin faaliyetine, ve bâtılıların bu faaliyetle mücadelesine ait hemen bütün bilgiler geçiyordu. Yalnız, dediğimiz gibi, Fransızlar, münhasıran kendilerini ilgilendiren bazı hayatî bilgileri, Dr. John'dan saklamayı nedense daha uygun görmüşlerdi.

Ve Dr. John, 20 Temmuz 1954 günü, kafasının içinde ve belki çantasında, bütün bilgilerinin ya anahatlarını ve belki yüzlerce isim ve adresi taşıyarak, bir otomobille Doğu Berlin'e geçmiş ve komünist makamlarına iltica etmişti.

Kendisinin dönmesinden ümit kesilip te, 22 Temmuz günü hâdise açıklandığı zaman, bu haber, bütün Batı dünyasında bir bomba tesiri yaptı.

Dr. Otto John, kendisini çok yakından tanıyan bir Amerikalı gazetecinin verdiği tarife göre, bu «kendini beğenmiş ve kozmopolit tavırlı, cazip, Zeki ve zarif» adam kimdi, nasıl ortaya çıkmıştı?

Bunun için, Doğu Berlin'e kaçtığı 20 Temmuz 1954 gününden tam 10 yıl önceye, 20 Temmuz 1944 gününe dönmeliyiz.

Alman Lufthansa Havayollarının 34 yaşındaki zarif Direktörü Dr. Otto John, o gün de gene Berlin sokaklarında dolaşmaktadır. İçinde, 10 yıl sonra aynı gün aynı sokaklarda dolaşırken duyacağı heyecan vardır. Arasıra Bendelstrasse'deki bir adrese uğrayıp, beklediği haberin gelip gelmediğini sormaktadır.

O gün, 20 temmuz 1944 günü, Nazi aleyhtarı Almanlardan mürekkep bir grupun, Hitler'e suikast hazırladıkları gündü ve suikastı hazırlıyanlardan biri de, Nazi aleyhtarlığını; güvenemediği kimselerden o güne kadar saklamaya muvaffak olmuş Dr. Otto John'du.

Gece geç vakte kadar, bombanın patladığına dair bir haber alınamadı. Haberi beklemek üzere Bendelstrasse'den evine dönen Otto John gece yarısı radyo düğmesini çevirdi. Radyodan, Almanyada bütün kulakların çok iyi tanıdığı bir ses geliyordu. Adolf Hitler'in sesi.

Suikast teşebbüsü muvaffak olamamıştı!

Dr. John, bu durumda, birkaç saate kalmadan yakalanacağını biliyordu. Derhal evinden çıkarak Templehof hava alanına gitti. Direktörü olduğu Lufthansa şirketinin Madride hareket etmek üzere olan yolcu uçaklarından birine bindi. Şirket direktörü için, pasaport, vize gibi meseleler yoktu; işi icabı sık sık Lufthansa uçaklariyle muhtelif memleketlere gider gelirdi. Onun için, hava alanındaki Gestapo ajanları, Herr Direktörün gece yarısı uçakla Madride hareket etmesinde hiç bir gayrı tabiilik görmemişlerdi.

Uçak Madride vardıktan sonra, Dr. John, pilota emir verdi:

Lizbona gidiyoruz!

Fakat onlar Lizbona varıncaya kadar, Berlinde suikast tertipçilerinin kimler olduğu meydana çıkmış, ve Naziler, Portekiz polisine, Dr. Otto John'u uçaktan iner inmez tevkif etmeleri için haber yollamışlardı.

Lizbonda, İngiliz entelicans memurlariyle Gestapo ajanları arasında Otto John için uzun bir mücadele oldu. İngilizler daha ustalıklı davranarak Dr. John'u ele geçirdiler, ve gizlice bir uçağa atıp yola çıkardılar.

Aksilikler birbirini kovalıyordu. Hava şartlarının kötülüğü yüzünden pilot, John'un bütün ısrarlarına rağmen tekrar Lizbon alanına indi. İngilizler John'u tekrar kaçırdılar. Başka bir uçağa bindirdiler ve doğruca Londraya yolladılar.

23 temmuz 1944 günü, Dr. Otto John, Londra radyosundan, geride bıraktığı ana yurduna hitap ediyordu.

Aynı Dr. Otto John, tam 10 yıl sonra, 21 temmuz 1954 günü, geride bıraktığı ana yurduna gene radyodan hitap edecekti. Fakat bu sefer, önündeki mikrofon B.B.C.'nin değil, Doğu Berlindeki komünist radyosunun mikrofonu olacaktır.

Dr. John, 1950 ye kadar İngiltere'de kaldı. 1950 de Batı Almanya'da bir millî istihbarat servisi kurulunca İngilizlerin hararetle tavsiye ettikleri Dr. Otto John, bu servisin başına getirildi.

Dr. Otto John'un Almanyadaki işinde muvaffak olduğu söylenir. Yalnız, kendisini yakından tarayanlar, çok sağlam asaba, tam bir soğukkanlılığa ihtiyaç gösteren bu işi Dr. Otto John'un nasıl olupta başardığına akıl erdirmekle güçlük çekerlerdi. Çünkü Dr. Otto John hususî hayatında, dikkatı kadar hassas, asabı, kompleksler içinde bir insandı. Zaman zaman, asabî buhranlar bile geçirdiği olurdu. Bu buhranları onun ruhî yapısına olduğu kadar, çok sevdiği vatanının içinde bulunduğu, siyasî şartlara atfedenler de vardı.

Asabiyetinin ve buhranlarının son zamanlarda artması, bu ikinci tezi tutanları destekliyordu. Çünkü, Batı Almanyada eski Naziler gitgide nufuz kazanmaya başlamışlar, bazıları kabineye kadar girmeye muvaffak olmuşlardı. Bu eski Nazilerin gözünde, Dr. Otto John, Hitler'e suikast hazırlamış ve sonra vatanından kaçmış bir haindi. Karşılaştığı açık ve kapalı tehditler günden güne artıyordu. Batı Almanya tam bağımsızlığa kavuşunca, kendisine bu tehditleri savuranların daha nüfuzlu mevkilere geçmeleri Dr. Otto John için hakiki bir tehlike hâline gelmeleri beklenebilirdi.

Dr. John'un asap bozukluğu, onu, bir doktora baş vurmak zorunda bırakacak dereceyi bulmuştu. Bu doktor Almanyada Nazi aleyhtarı olarak gizli faaliyet gösterdiği sırada tanıştığı ve ahbap olduğu, Dr. Wohlgemuth'du. Dr. Wohlgemuth'la Nazi aleyhtarlığında anlaşıyorlardı.

Onun için, İngiliz dostu, demokrasi taraftarı, Nazi ve komünist aleyhtarı, Batı Almanya Federal Anayasayı Koruma Servisi Dr. Otto John'un, 20 Temmuz 1954 günü, bir daha geri gelmemek üzere Doğu Berlin'e Sovyet bölgesine giderken, yanında, kendisinin ruhî tedavisiyle meşgul olan komünist ve hipnotizmacı dostu Dr. Wohlgemuth'un da bulunduğunun öğrenilmesi, ancak heyecanlı casusluk romanları yazanların akıl edebilecekleri bir ihtimali, batıdaki istihbarat memurlarının da aklına getirdi. Acaba Dr. Wohlgemuth, Dr. Otto John'u hipnotize mi etmiş bir takım şeytanî ilâçlarla kendisinin aklını başından mı çelmişti?

Kaçtığından üç gün sonra sesini duyuran Dr. Otto John, yüzünü ancak 22 gün sonra, 11 Ağustos günü, Doğu Berlin'e tertiplediği basın konferansında gösterdi.

Başlangıçta sinirli görünmekte beraber sonradan kendine hâkim olan ve rahat rahat konuşan Dr. Otto John, batıdan gelmiş gazetecilerin de bulunduğu bu basın konferansında, kısaca şu iddiaları ileri sürdü:

* Şansölye Adenauer, ve Batı Almanyadaki «militaristler», Avrupa savunma topluluğunu sadece, Avrupada Alman askeri egemonyasını yeniden kurmak için bir vasıta saymaktadırlar. Bu maksat için kendinden beklenen hizmeti yerine getirdikten sonra, Almanlar, savunma topluluğu andlaşmasını yırtıp atacaklardır.

* Bu andlaşmada, Doğuya yapılacak bir tecavüz için gizli hükümler vardır.

* Bazı Alman generalleri, Avrupa savunma topluluğunu, kendilerine başka Batı Avrupa memleketlerinde Alman askeri bulundurma fırsatını verecek için istemektedirler. Günü gelince bu askerlerden o memleketlerde istifade edeceklerdir.

* Batı Almanyada Nazıler yeniden iktidarı elde etmişlerdir. Adenauer etrafını bu kimselerle çevirmiştir. (Dr. Otto John, bugün Batı Almanyada faal durumda bulunduğu ileri sürdüğü bazı eski Nazilerin ve Nazi generallerinin adlarını da vermiştir.)

Bugün için dönemli olan, Dr. Otto John hâdisesinin komünistler nazarındaki siyasî değeridir.

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Sanayi

Bir toplantının hatırlattıkları

İstanbul da ham madde stoklarının bitmesinden ötürü birkaç fabrikanın kapanmak zorunda kalması iş adamlarımış kadar devlet adamlarımızı da telâşa düşürmüş ve Sanayi Umum Müdürü nahallinde tetkiklerde bulunmak üzere İstanbula gitmiş, sanayiçileri Ticaret Odasında toplayarak taleplerini dinlemiştir. Toplana — iş adamlarımızın bir müddet işlerini tatil etmiş olmalarından olacak — elektriklı bir hava içinde cereyan etmiş ve bir ara Sanayi Umum Müdürü nıddetlenerek sanayicilerin ithal edilecek ham maddelerin mıktarını biraz daha arttırmaları talebi karşısında «ben sizinle pazarlığa gelmedim» demiştir

Demokratık rejimle idare olunan memleketlerde ister devlet sektörüne taallûk etsin, ister hususî sektöre, işler mahallinde tetkikten sonra düzenlenir. Onun için Sanayi Umum Müdürünün iş adamlarımızla temaslarda bulunması kadar tabiî birşey olamaz Tabiî bulmadığımız yön, temas esnasında sarfedilen sözdür İş adamlarımız ham madde yokluğundan otürü fabrikalarını kapatmışlar, işlerını tatil etmişlerdir. Bu durum onlar için acıklıdır. Çunku hıçbır iş adamı bu hale düşmek ıstemez, durum bu ıken ve kendilerını en kısa bır zamanda tekrar işlerının başında gormek arzusuyla gereken tedbırlerın en kısa zamanda alınacağı bıldırılmek ıcap ederken Sanayi Umum Müdürü hıç de münasıp olmayan bir dille hıtap etmiştir

Memleketımız bır yandan ekonomik kalkınmanın tesırıyle, yanı, belırlı bır şekılde vatandaşların ıhtıyaçlarının artmasıyle, dıger yandan nüfusumuzun çoğalması, ıktısadı kuruluş halınde olmamız, iş hacmının genişlemesi, harp sonu meselelerının ele alınması dış yardımlar, ıktıdar partısının hususî teşebbüse karşı uzatılmış muşfik elı ve ılâh.. sebeplerden ötürü ıktısadî bak.mdan daimî bır hareket halındedır Bu harekat netıcesı ıktısadî hayat canlıdır Mıllı gelırde gerçekten bır artış vardır İktısadî hayat refah devrını yaşamaktadır. Bu doğrudur. Fakat para kıymetındekı düşmeler de günlük alışverişlerımızde kend.nı hıs settırecek kadar tesırlıdır Bu durum ıktısadî hayattakı paranın bazı fonksıyonlarını ıfa etmesıne mani olmaktadır, paradan zıyade mala doğru bır tevecçüh vardır. İşte ıktısadî hayatın en faz.a üzerınde durulması gereken meselesı budur

İş adamlarımızın taleplerınden anladıklarımıza göre ıhtıyaca cevap verecek derecede yani yeterı kadar ham maddenın ıthalıne musaade edılmelıdır Aksı halde işleri zaman zaman tatil etmek bır zarurıet olacaktır Bu şartlarla işe devam edılemez, çünkü kımse gelıp geçıdı ışlerde çalışmak ıstemez

Bu durum karşısında takıp edılecek yol, kanaatımızce basıttır. Maksat iş adamlarının ham madde karaborsası yapmalarınla mânı olmaksa bu hususta çeşıtlı müracaat yolları vardır Bırkaç sanayıcılerımızın Ödedıkleri vergiler kendılerıne ne dereceye kadar ithalât lısansı vermek gerektığı hususunda ıyı bır rehber olabılır. Sanıyen vaktıyle yapılmış olan sanayı sayımındakı kayıtlardan da ıstıfade edılebılır Sonra unutmamak lâzım gelır kı hayatta hareketlerımızın büyük bır kısmı hüsnünıyet esaslarına müstenıttır Hukuk ile hüsnünıyetten hareket eder Bu vazıyet karşısında sız aşırı talepte bulunuyorsunuz, sız işlerımızı güçleştırıyorsunuz, gıbi sözler meselelerın çözülmesınden zıyade çözülmemesıne müncer olur. Hattâ meselenın yanlış anlaşılarak kötü bır tarzda halledılmesıyle de sona erebılır

Vakıa iş adamlarımızın da bazı hataları vardır. Talepte bulunurken, şekılde hata etmemek gerekır, karşı tarafın da hüsnünıyetınden emın olmak gerekır, sonra dava bütün iş adamlarımız için müşterek olduğuna göre elbırlığıyle hareket etmek gerekır. İş adamlarımız bunları yapmamışlar veya yapamamışlardır Toplantı sonunda Ankaraya bir heyet gönderme hususunda anlaşamamışlardır. İş adamları bır memleketın ıktısadî kalkınmasında klavuzluk edecek kımselerdır. İş adamları kendı aralarında teşkılâtlanmış olmaları gereken kımselerdır, ış adamları ılerı goruşlu, basıret sahıbı kımselerdır, ıs adamları üzerlerınde dıger kımselerın maışet dertlerının ağırlığım hıssedebılen kımselerdır omuzlarında hangı yönden bakarsak bakalım halledılecek ağır dâvalar vardır Onun için onların da sabırlı ve temkınlı olmaları gerekır İstanbuldakı son toplantı ışte bu ,goruş zavıyesınden ıncelendığı vakıt ıyı bır şekılde tefsır edılemez Bu meselenın hallınde ışın basında bulunanlar kadar, asıl iş sahıplerıne de düşen vazıfeler vardır İşin ıdare merkezınde bulunanlar bıkmak, yorulmak, bılmeksızın büyük bır feragatın çalışacaklar, dâvanın esasını kavrayacaklardır. Bu nu yanarken — zarar ateşten bîr gomlek olduğu için iş adamlarının fer yatlarıyle de karşılaşabılırler. Fakat mesulîyet sandalyesınde oturanların bu çığlıklar karşısında soğukkanlılıklarını kaybetmemeleri" gerekır. Unutmıyalım hepımız bu vatanın, hepımız bu memleketın çocuklarıyız. Vazıfemız güzel yurdumuzu bızden sonrakılere daha mamur bır şekılde teslım etmektır Bunda muvaffak olmak ıçın elbette mücadele edeceğız. Yasamak zaten mücadele etmektır Fakat bır sartla mucadelelerımızde musamahakâr olmak, bırbırımızı ıncıtmemek şartıyle Zaten onun için değıl mıdır kı demokrasıyı müsamaha rejimı dıye tarıf ederler

İktisat

İktisaden de üçlü pakt

Geçen sene 28 şubatta ımzalanan dostluk ve işbırlığı paktı 16 aylık bır devreden sonra ittifak muahedesıne müncer olmuştur. Türkıye ve Yunanıstan ıkıncı cıhan harbınden sonra dünya polıtıka sahnesıne ıkız kardeşler olarak çıkarlar. Avrupa konseyıne, Atlantık paktına bırlıkte kabul olunurlar. Yugoslavya'nın hür âlemle teması 1948 senesınde Kominform'dan ıhracıyle başlar. Bu, Rusya'ya karşı bır kafa tutuşun neticesıdır, muvaffak olmuş cesurane bır harekettir. Yugoslavya Balkan memleketlerı arasında bır özellığı olan memlekettir, Bırıncı cıhan harbınden sonra Avusturya — Macarıstan İmparatorluğunun mırasına konmuştur. Halkı çalışkan ve cesurdur Memleketin kuzey kısımları sanayileşmiştir bu bakımdan bir kıymet ıfade eder. Yugoslavyanın sanayileşme hareketınde ne dereceye kadar muvaffak olduğunu geçen sene İzmir Fuarında Yugoslav pavyonunu zıyaret etmiş olanlar pekâlâ bılırler

Yunanıstan'a gelınce, aşağ. yukarı dış tıcaret bakımından yakın senelere kadar dışardan aynı malların alıcısı, dışarıya aynı malların satıcısı ıdık Son senelerı zarfında zıraî sahada sarf edılen büyük gayretler, takıp edılen zıraî polıtıka bu durumu bıraz değıştırmıştır, fakat buna rağmen tütün üzüm, zeytınyağı gıbı mahsuller hâlâ her ıkı memleketın dış tıcaretınde büyük yer ışgal etmektedır Onun için Yunanıstanla mahsullerımızin dünya pıyasalarında değerlendırılmesınde takıp edılecek müşterek hareket her ıkı memlekete faydalı neticeler verebılır Mılletlerarası munasebetlerde müşterek menfaatlerden bahsolduğu vakıt hatıra gelen şey yanlız muşterek düşman karşısında bulunma keyfiyetı değıl, aynı zamanda her ıkı memleketı çok yönlerden bırbırıne bağlı tutabılme keyfiyetıdır Şımdıye kadar mılletler "düşmanımın düşmanı dostumdur" nazarıyesıyle hareket etmış oldukları ıçin düşman ortadan kalkınca dostlukları, muhafaza edememışlerdır Dostlukların ıyısı sıyasî toplantılarda kadehlerın «dost her ıkı memleketın müşterek saadet ve refahı» teranesıyle kalkıp da mıllete mal olmıyanları değıl, bılâkıs balkın kalbınden fışkırıp sıyasî mercılere ulaşabılenlerıdır Bunun da tek yolu dost olunmak ıstenen memleket halkı veya haklarıle münasebetlerı arttırmak, bu münasebetlerden her ıkı memleket halkına menfaat sağlamaktır Yugoslavyanın daha zıyade sanayileşmiş bır memleket olması mallarımızın dışardakı sürümlerını kolaylaştırabılır. Satt.ğ.mız mallar mukabılınde ıthal edeceğımız mallar arasında Yugoslav malını ıthal edersek bundan ancak memnunıyet duyarız. Yugoslay.arın bu meselede

bizimle aynı fikirde olduklarına inanıyoruz. Yugoslavya dış ticaretimizde son senelerde haylı önemli bir yer işgal etmeğe başlamıştır Son günler zarfında gazetelerde Türkiye ile Yugoslavya arasında 80.000.000 dolarlık bir mübadele yapılacağına dair haberler intişar etmeğe başlamıştır. Türkiye ve Yugoslavya asırlar boyunca beraberce yaşamış iki memlekettir. Yunanistan da öyledir. Balkanlar uzun müddet Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kaldığı vakit sulh, sükûn içinde yaşamış, Osmanlı İmparatorluğunun oralardan çekilmesi bir zamanlar küçük devletleri birbirine düşürmüş ve dışardan bu memleketlerin iç işlerine müdahalesi mezkûr memleketlerin barut fıçısı diye tavsif edilmesine sebep olmuştur

Bugun bu memleketler askeri bir ittifak muahedesi imzalamakla mukadderat beraberliği yapmaktadırlar. İyi ve kara günleri de birlikte yaşıyacaklardır. Bu birleşme, bu mukadderat beraberliği müşterek tehlikenin tehdidinden ziyade, birlikte yaşama, komşularla iyi geçinme arzusunun bir neticesidir. Rejim değişikliklerine rağmen eşit haklarla komşular arasında iyi münasebetlerin en iyi bir şekilde nasıl kurulabileceğine bu ittifak iyi bir emsal teşkil edecektir Seksen milyon dolarlık mubadele resmî kur üzerinden 225 milyon Turk lirasına muadildir. Bu rakam ise ihracat hacmimizin altıda biri kadardır

Yakın komşular arasında askeri, siyasî ve iktisadî yonden müşterek menfaatlerin bulunması şüphe yok ki dış münasebetlerini tesisinde önemli rol oynar; Atatürk, birinci Balkan Antantı dolayısiyle şöyle söylemişti «küçük ittifak aklı bir izdıvaçtır, Balkan Antantı ise aşkî bir izdıvaçtır» Bu sözler bugun de muteberdir, onun için yeni Balkan İttifakı kalbi bir ittifaktır.

Bu ittifakın uzun ömürlü olabilmesi dost milletlerin birbirleriyle daha yakından temas halıne gelmeleriyle kabildir. Bu da ancak iktisadî, ticarî münasebetleri geliştirmekle mümkündür Bled'de imzalanan ittifak millî ekonomilerin birbirlerini tamamlamasıyle neticelenince gerçekten Balkanlarda birleşme mânasında kaynaşma (fusion) dan bahsolunabilecektir.

Çalışma

Haziran ayında A. B. D. de çalışan işçi miktarı 1 milyon arttı

Amerika Birleşik Devletleri Ticaret ve Çalışma Bakanlıkları yayınladıkları bir tebliğde haziran ayı zarfında mayıs ayına nazaran çalışan işçilerin miktarının bir milyon arttığını bildirmişlerdir. Vesiden rakamlara göre Haziran ayında çalışan işçi miktarı 62 098 000, işsiz işçi miktarı 3 347 000 dır. Haziran ayına umumiyetle Amerikan ekonomisinde mevsimlik işsizlik ayı nazarıyle bakılmaktadır. Bu bakımdan çalışan işçi miktarının bu ay zarfında bir milyon artmasına hayret edilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerindeki bugünkü istihdam 1952 senesindeki istihdamın biraz dununda, fakat 1942 senesinden evvelki istihdam seviyelerinin üstündedir Harp seneleri zarfındaki en yüksek İstihdam seviyesi 1943 te 56 280 000 idi, harpten sonraki en yuksek istihdam seviyesi ise 1953 senesi ağustos ayına tesadüf etmektedir. 1953 Ağustos ayında çalışanların sayısı 63 400 000 idi. Şimdiki hal de çalışma seviyesi geçen senekinden bir milyon aşağıdadır. Yayınlanan tebliğ 62 098 000 işçiden, 54 470 000 nin ziraatten gayrı sektörlerde, 6 268 000 işçinin de zirai sektörde çalıştıklarını bildirmektedir. Bundan sonra işsiz miktarlarına temas eden tebliğ 1954 haziranında işsizlerin 3 347 000, 1950 senesinde 3 384 000 000, Haziran 1940 da 3 310 000, Haziran 1941 de 6 190 000 olduğunu bildirmektedir.

Muteaddit vesilelerle Amerika Birleşik Devletlerinin ekonomik yapısından bahsettiğimiz vakit bu yapının sağlamlığından dem vuruyoruz. Yukarıdaki rakamlardan anladığımıza göre Amerika Birleşik Devletlerinde 62 000 000 insan çalışmaktadır. İşsizlerin sayısı ise 3,5 milyona yaklaşmaktadır. Bu işsiz miktarı bizi şaşırtmamalıdır. Zira çalışabilecek insanların % 5 i arizî sebepler ve mevsimlik işsizlikten dolayı iş bulamamaktadır. A. B. D. de iş hacmi o kadar geniş, ekonomik yapı o kadar kuvvetlidir ki bir ayda bir milyon işçiyi yerleştirebilmek mümkün olmaktadır Şüphe yok ki bu da Amerikan ekonomisinin iftihar edilen bir yönüdür

Çeşitli sebeplerle Amerikan ekonomisinin karakterini rakamlarla belirtiyoruz. Onlar kendi dâvalarını rakamlarla çözuyorlar. Rakamlar meselelerin mahiyeti hakkında sarih malûmat verdikleri için esas dâvayı çözmeleri de kolay oluyor. Bizim kendi meselelerimizi iyice idrâk etmemiz de herhalde sarih istatistikle-

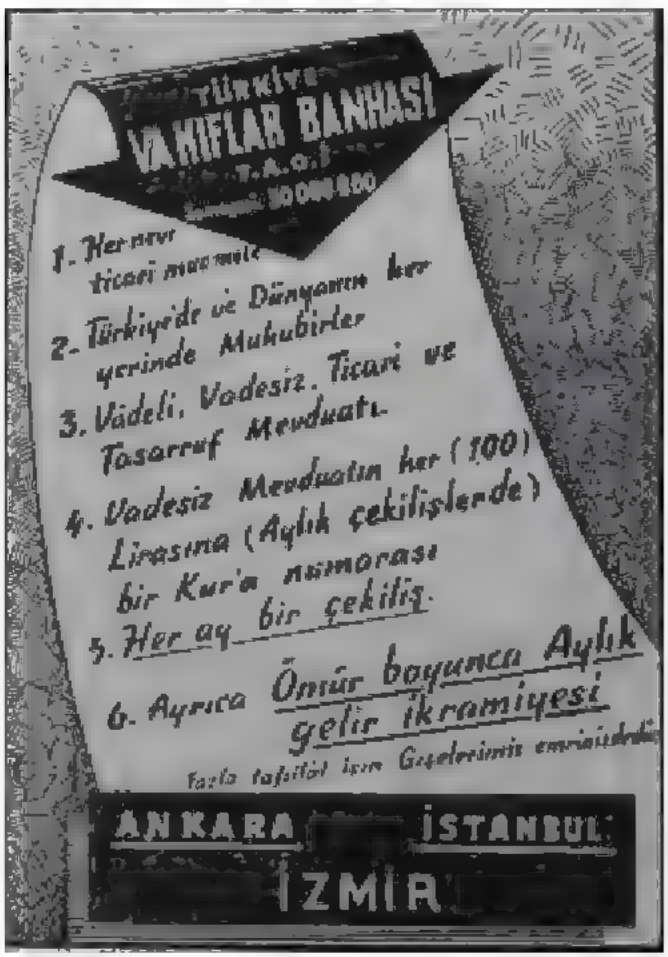

re sahip olmamıza bağlı. İstatistiksiz devlet idare edilemez diyen devlet adamı, kanaatımızce mubalâğalı bir söz söylememiştir

BANKACILIK

Dış piyasa

Otomobil âleminde birleşmeler

Kapitalist iktısadın hususiyetlerinden biri de teşebbüslerin rekabet sonunda daha iyi ham madde, daha iyi işçi, daha elverişli pazar, daha ucuz istihsal tarzı keşfederek gelişebilme imkânlarıdır. Gelişebilen bir teşebbüs iktısadın şahıt masraflarından istihsal birimi başına düşen masrafı azaltmakta ve bu hal sanayide çoğalan verim kanununa muncer olmaktadır Gelişmiş teşebbüsler karşısında küçük teşebbüsler büyük teşebbüslerle mücadele imkânlarını elde edememekte ve bazı iktısatçıların dediği gibi, «rekabet, rekabeti öldürmektedir».

Fakat müteşebbis yeni yeni istihsal kombinezonları kurarak büyük teşebbüsler karsısında boyun eğmemektedir. Amerikan dergilerinden edindiğimiz malûmata göre otomobil sanayii başlıca üç firmanın inhisarı alandadır: General Motors, Ford, Chrysler. Bu firmalar karşısında mevcudiyetlerini korumak üzere Studebaker Packard tröstü kurulmuştur. Bu tröstün Nash - Hudson teşkilâtına ilhak edeceği söylentiler arasındadır. Zaten Nash Hudson yeni birleşmişlerdir. Bu vaziyet karşısında ortada küçük otomobil kumpanyası olarak Kaiser . Willys kalmaktadır ki bu da iki kumpanyanın birleşmiş şeklidir

Otomobil sanayii Amerika Birleşik Devletlerinde bilhassa Detroit şehrinde ve civarında gelişmiştir Otomobil sanayii Amerika da başladı başlıyalı şimdiye kadar 1500 kumpanya kurulmuştur Fakat bunlardan kala kala yukarıda isimlerini yazdığımız üç buyuk kumpanya ile üç küçük kumpanya kalmıştır.

Tam rekabet (perfect competition) dünyanın hiçbir yerinde mevcut değildir. Fakat «rekabetin rekabeti öldürmesi de» cemiyetin terakkisi, inkısafı için bir zarurettir Firmalar, bendi mevcudiyetlerini korumak için devlerle yarışa hazırlanıyorlar ve bunun için de birleşiyorlar. Bu onların yaşama azmından ileri gelmektedir. Amerikan Hükümetinin maliye politikasiyle otomobil sanayiinde küçük kumpanyaları korumasının faydalı olacağı kanaatındeyiz Zira yeryüzünde buyuk balığın küçük balığı yutmasından daha adaletsiz bir şey olamaz. Amerikan hükümetinin passif kalması kuvvet = hak demesiyle beraberdir.

* Amerikada senede 100.000 sarnıçlı vagon petrol nakli için 3 000.000 km. yapar. Ayrıca Amerika dünya tanker tonajının *% 23* üne, yani 1000 veya daha ziyade tonluk 450 tankere sahiptir; bunlar ortalama 15 ilâ 22 bin tonluktur Son senelerde 38.000 tonluk büyük tankerler de inşa edilmiştir. Bunlara ilâveten Amerikada 240.000 km lik bir pipe line şebekesi mevcuttur ki, bu uzunluk dünyanın çevresinin 6 mislidir

İş Bankası

İş Bankası
Yaş : 30

30 uncu yıl

924 senesinin Ağustos ayının on birinci günü, Karaoğlan semtinde Orman çiftliğinin bulunduğu yer — sıcaktan bunalan bir asker, birden hazırol vaziyetine geçti. Sokak tenha idi — o zaman cadde yoktu —. Bir subay, iki sivil ve daha, bir kaç kişi, nöbet beklediği kerpiç dükkânın önünde belirmişlerdi. Subay âmiri idi, kendisini bu kerpiçten dükkânı beklemeğe vazifelendirmişti, neden ve niçin bilmiyordu Kerpiç dükkânın kapısını açtılar, subay ve diğer iki sivil içeri girdi, çıktı ve kapı önünde duranlara seslendiler:

«— Çuvalı alıp götürün . »

Ve iki sivilden birisi bu emre bir ilâve yaptı: «Çuvalı nereye götüreceğinizi bilıyorsunuz.»

Nöbetçinin de, subayın da, sivillerin de vazifesi sona ermişti Çuval götürüldu.

Çuval kayıtsız şartsız hâkimiyet ilân eden Türkiye Cumhuriyetinin aşağı yukarı «hazine-i hassası» idi. İçinde iki yüz elli bin lira vardı, Mustafa Kemal'e aittı ve Mustafa Kemal bu parayı kullanmak için türlü tedbir ve tertip düşünmüştü

Mustafa Kemal bilıyordu ki, Lozan konferansında Turk hudutları tesbit edilirken Lord Cürzon «Türklerin istediklerini veriniz. Nasıl olsa, bizim malı çemberimiz içindedirler, bugün verdiğimizi yarın geri alırız» demiş, herhalde boşuna lâf etmemişti. Avrupa elinin altında bulundurduğu pazarı kolay teslim eder bir zihniyete sahip değildi, askeri galibiyeti tastike, hudutların tesbitini derhal yapmağa zorlanmıştı. Fakat düşündüğü vardı, bildiği vardı, tedbirlerini aldığı işler vardı. Siyasi hürriyet Türkiye'ye verilmiştı. Cürzon'un hesapladığı, fakat Mustafa Kemalın de bildiği siyasi hürriyetten başka bir şeydi. Malı çember.. Avrupa, Türklere hâkimiyet tanımış, parayı elinde tutmağa dikkat etmişti. Yeni Turkiye Cumhuriyetinin parası Osmanlı Bankasının elinde idi, banka Avrupa'nındı. Türkiye'nin mali takatı ortada idi, parası yoktu, fakat bu durumu düşünecek, çaresini arıyacak iradeye sahiptı. Olmazı olur yapma, sadece askeri sahada kalmamalı, her sahaya intikal ettirilmeliydi

Mustafa Kemal, askeri galibiyetin, siyasi galibiyetin hemen» ertesinde, bu noktaya işleri teksif etmeğe başladı. Elinde bulundurduğu iki yuz elli bin lirayı Osmanlı Bankasına yatırmıştı. Türkler bu para ile bankaya bir tek hifte bulundular. Bankaya ortak olunacak, muşterek bir mesai gozetilecekti. Bankanın umum müdürü âmirlerine Turk Hükumetinin bu arzusunu bildirdi. Aldığı ve bize tevdi ettiği cevap Lozan konferansında Lord Curzon zihniyetinin tatbikatıdır: «Bankacılık Türklerin en son düşünecekleri bir iştir..»

Mustafa Kemal'in millî gururu incinmıştı, kızmıştı. Verilen cevapta başka satırlarda vardı. Türklerin bu parası Osmanlı Bankasında kalmalı, banka tarafından işletilmeli..

Mustafa Kemal, iki yüz elli bin lirayı bir çuvala doldurttu. Karaoğlanda bir dükkâna yerleştirdi, önüne bir nobetçi diktiler.

***

Mustafa Kemal, Mahmut Celâl Beyle İmar, İskân ve Mubadele Vekili — bir müddet konuştuktan sonra, şunları söyledi·

« Size şu iki yüz elli bin lirayı veriyorum, bu parayı münasip göreceğimiz ticaret işlerinde nemalandırmız.»

Mahmut Celâl Bey, Mustafa Kemal'ın yanından ayrıldıktan sonra, duşündü iki yuz elli bin lira Mustafa Kemal'ın şahsî parası, fakat her şeyini millete tahsis etmiş bu büyük insan için milletin hazînesi idi. Mustafa Kemal, askeri ve diplomatik bir çok güçlukleri yenmişti, fakat Osmanlı Bankası ile malı meselelerin hallı bakımından yapılması istenilen muşterek mesai, ters bir cevapla akamete uğramıştı. Bu memlekete büyük bir hizmeti tek yolla yapabilirdi bu hizmet kendi sahasına — bankacılığa — inhisar etmeliydi. Bu nara bir bankanın ilk sermayesi olabilirdi

Ve oldu da..

Kerpic bir dukkânın duvarları arasından çıkan o iki yüz elli bin lira, Samanpazarı yokuşunda küçük bir eve girdi, bu ev bir bankanın tefeli idi Mustafa Kemal'in parası ilk Türk bankasına sermaye olarak kullanılmış, Av-

Üzeyir Avunduk
Bugünün Umum Müdürü

rupa kendi hesabına bu kadar karışık bir meseleyi Türklerin yapamıyacağını ileri sürerken, Mahmut Celâl Bey, aksini ortaya koymuş, Mustafa Kemal'e de, millete de ikinci bir zafer temin etmişti.

Bu küçük binanın içine yerleşen banka — İŞ — ismini aldı. Memurları azdı. Yetişmeleri, yetiştirilmeleri lâzımdı. Avrupalı hocalık edebilirdi, ettiği de Mahmut Celâl Bey, bu parayı kullanırken, Mustafa Kemal'e izahat ver

— Tahsis etmiş olduğunuz 250 bin lira ile çeşitli işler yapmak kabildir. Fakat müsaade ederseniz, ben bununla bir banka kurmağa teşebbüs edeceğim.

İki sene sonra, Mustafa Kemal yanındakilere şöyle diyordu: «Ben, Celâl Beye bir çuval yırtık para verdim, o memlekete bir banka hediye etti.

Demek ki, Mustafa Kemal parayı işletmek için kime vereceğini, Mahmut Celal Bey — Cumhurbaşkanı Celâl Bayar — yapacağı hizmeti biliyordu. Bankanın 26 Ağustos, 1924 senesinde Ankara'da mütevazı bir evde resmi küşadı yapıldı. Askeri ve mali zaferi beraberce kutlamağa o gündenberi devam ediyoruz.

* * *

Bu mütevazı evin bir şubesi İstanbul'da idi. Boylece, İş Bankası iki şube, iki yüz elli bin lira sermaye ile millet hizmetine girmişti. Bütün iddiaların, Avrupa'nın hayret dolu bakışlarının önünde, İş Bankası, en mükemmel bir anlayış içinde idare edilmeğe — Umum Müdürü Celâl Bayar'dı —, vatandaşların itibarını görmeğe başlamıştı. Yabancı bankaların tazyiki altında yaşamış olsa Turkler, yavaş yavaş bu yeni millî müesseseye yaklaşmaya, parayı bu bankaya yatırmayı tercih etmeğe başladılar. Bu itibarın derecesini rakamlar size versin.

Bankanın şube adedi, 1934 de 37 ye, 1944 de 45 e, 1954 senesinde ise, 92 ye yükseldi. Ayrıca, 53 ajansa, üç büroya sahiptir. 1924 — 1954 arasında Bankanın gösterdiği gelişme, tek kelime ile büyüktür.

Bu gelişmeyi daha genişletelim, rakamları derinleştirelim.

1924 senesinde banka bilâçosunun rakamları şöyledir: 12 554 lira tasarruf, 2 456 682 lirası ticari olmak üzere 2 469 236 lira mevduat; 953 897 lirası plasman.

İlk bilançoyu tetkik eden Umum Müdür Celâl Bey, 12 554 lira gibi mütevazı bakiye gösteren tasarruf mevduatını işaret ederek şu emri verdi:

— Kısa zamanda on iki milyona çıkarılmalıdır ..»

Bugün, bu emrin verilişinden otuz sene sonra, tasarruf mevduatı bakiyesi üç yüz milyon liraya yaklaşmıştır. Bankanın otuz senelik faaliyetini aksettirecek olan delil, bu rakamların ruhundadır.

İş Bankası, sadece malî itibarımızı kurtarmakla kalmamıştır. Bankanın iş hayatımızda, Türk zekâ ve kudretinin her sahada rol oynıyacağını ispat edebilmek hususunda gösterdiği gayret ortaya koyduğu iş, her zaman takdirle anılacaktır.

1924 senesinde banka kurmak yolunda Turkler teşebbüse geçmek istediği sıralarda, Avrupa düşünüşünü göz önüne getiriniz. «Bu kadar karışık muameleyi Turkler yapamaz...» ve sonra, mütevazı bir evin içinde faaliyete geçerek, en ileri müesseseler arasına katılan İş Bankasını düşününüz. Bütün bu gayreti, mesaiyi sadece ve sadece Turk memurunun, bankacısının yarattığını hesaplayınız. Asgarî hesaptan, Avrupayı «utandırdığımızı» sevinçle söyliyebiliriz.

Kömür, şeker, mensucat ve sigorta sanayiinin kurulmasında öncülük etmiştir. Şeker, çimento, mensucat sanayiinde sermayesi vardır, enerji tesislerinin kurulmasına para koymuştur. İş Bankası o hale gelmiştir ki, «bankadan banka» doğurabilir. Sınaî kalkınmasında hizmet görecek olan «Sınaî Kalkınma Bankası» nda yatırımı vardır.

Yabancı sermayeyi teşvik kanunu çıkmadan çok önce, bu memlekette sanayi'in, enerjinin ve imalâtın genişlemesi için «yabancı parasının» lüzumlu olduğunu gören, anlıyan ve bu anlayışla hareket eden, İş Bankasıdır. General Elektrik ve Ünilever . İş Türk Ltd. Şirketi bu anlayışın eseridir.

Banka, millete «tasarruf» zihniyetini aşılıyan ilk müessesemizdir. Tasarruf zihniyetinin, millet şuuruna yerleşmesi için girişilen kampanya, geniş mikyasta tatbik edilmiş ve muvaffak olunmuştur.

İş Bankasının millete hizmeti sona ermiş değildir. Yeni hamleleri beklemek hakkımızdır. — C A

Dünyanın en kolay şeyi:

AKİS'e Abone Olmak!

ZİRAAT BANKASININ EN YAKININIZDAKI ŞUBESİNE GİDİP 1 SENE İÇİN 24, 6 AY İÇİN 12, 3 AY İÇİN 6 LİRAYI ŞU HESAP NUMARASINA YATIRINIZ:

Merkez Müdürlüğü 328/5911
Ankara

Mecmuanızı erken, ucuz ve muntazam almış olursunuz

TURİZM

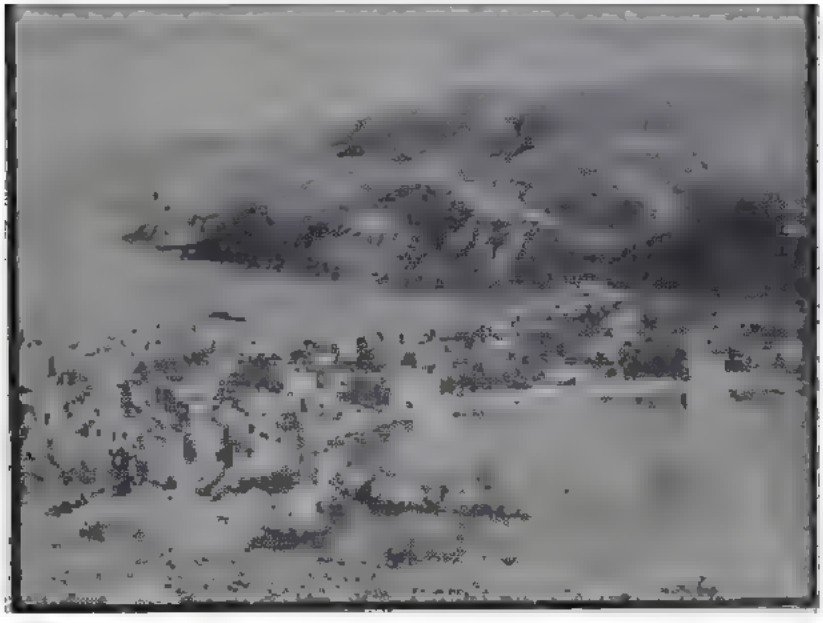

Amasra
Fakat turist çekmiyor

İç Turizm

Peki ama ya yurt?

Okuyoruz, duyuyoruz, biliyoruz: bandernekler, birlikler, ve cemiyetler memleketlere turistik seyahatler tertipliyorlar. Rağbet fazla.. Muhakkak ki garp şehirlerini dolaşmak, gorgüyü arttırmak, muhtelif dünya milletlerile — her şekilde — temas etmek enteresan, güzel ve faydalı.. Bu teşebbüsleri takdir ve memnunlukla karşılamamaya imkân yok.. Yalnız buna muvazi olarak kendi yurdumuzu, bilhassa uzak bölgeleri, cennet kadar güzel olan ücra koşeleri de yakından görup tanımayı temin edecek faaliyetleri hasretle bekliyoruz. Hiç yok mu?.. Var ama ne kadar seyrektir, ne kadar mevzî kalıyor...

Çeşitli fırsatlardan faydalanarak pek çok garp ülkelerini gezip görmüş olmasına rağmen İstanbul Ankara gibi buyük şehirlerden hiç ayrılmamış, Anadolu'unun beş karış toprağını dolaşmayı zevk ve vazife edinmemiş nice aydınımız olduğunu söylerken mübalâğa etmediğimize kanıiz. Bu kadarla da kalsa pek mühim saymıyalım. Fakat, bu zümre arasında memleket dâvalarında söz ve kalem sahibi olanlara rastlamak bizi üzüntüye düşürüyor. Masa başından bir takım, nazariyelerle problem çözmeye kalkmak bize hayallerle uğraşmak gibi geliyor. İyi niyet sahibi olduklarına inancımız tamdır Ancak her müşkülü, her derdi yerinde müşahede edip incelemek, orada yasıyanların hayat şartlarını bizzat tetkik etmek kulfetine katlanmayan şahısların bu meydanda ne derece meharetle at koşturabileceklerini de hesaplamaktan kendimizi alamıyoruz.

Meselâ: doğduğu şehirden hiç ayrılmamış bir İstanbul çocuğunun hayalinde doğudaki mahrumiyet bolgelerinin halini canlandırmak, orada yetişen vatandaşlarımız hakkında fikir aşılamak cidden guçtür. Toprak altında yaşıya» insanlardan, mektep kapısı görmemiş yarı vahşi çocuklardan, iptidailiğin, cehaletini menfileştirdiği ruhlardan söz açsanız da dilediğiniz alâkayı toplamak mümkün olmaz. Anadolunun batısı ile doğusu arasındaki yaşayış inanış farklarını, medeniyet seviyesini, dil ayrılığını, hülâsa sayısız tezatları ne derece belagatla anlatsanız yine de lüzumu kadar hakikata yaklaştıramazsınız. Bütün bunların gözle görulup, kulakla işitilmesi şarttır. Bu bakımdan millî ve sosyal dâvaların hallinde söz ve saâhiyet sahibi olsun olmasın, her aydının vatanı baştanı başa dolaşıp yakinen temasında sayılamıyacak kadar geniş faydalar ummaktayız. Gönül istiyor ki yabancı memleketleri görme cazibesi biraz da özyurdu tanıma zevkine yer bıraksın.. Kanaatımızce bir aydın istediği kadar iyi yetişmiş, garp kültürüyle beslenmiş olsun, kendi topraklarını yakından bilmiyor, muhtelif mıntakalarda yaşayan vatandaşlarının hususiyetlerinden habersiz bulunuyorsa memlekete goreceği hizmetlerin aksak taraflarını tabiî karşılamak lâzımdır.

Yanılmıyorsak, bu alâkayı — hattâ sevgiyi de diyebiliriz — küçük yaşlarda çocuklarımıza aşılamak, okul çağlarında devamlı geziler tertipliyerek gençleri en uzak köşelere kadar götürmek, fikir mübadelelerine, yakından kaynaşmak imkânları aranmalıdır. Üniversite talebelerinden hazırlıyacakları tezleri memleket meselelerinden seçmelerini istemek, Anadolu'nun en uzak bölgelerinden alacakları konulardan hazırlamalarına teşvik etmek mümkün değil midir? Bu suretle genç yaşlarda yurdu tanımak, orada yaşıyan insanlarla karşılıklı sempati ve münasebet teminine vesile vermek istifadeli olmaz mıydı? Yarın milletin mukadderatını eline alacak nesle herşeyden önce yurt sevgisi, vatandaş sevgisi aşılamak vazifelerimiz arasındadır. İnsan oğlu ancak yakinen tanıyıp sevdiği mefhumlara alâka gösterebilir Çocuklarımıza bu ruhu telkin eden malî bir terbiye verebildiğimiz gün,

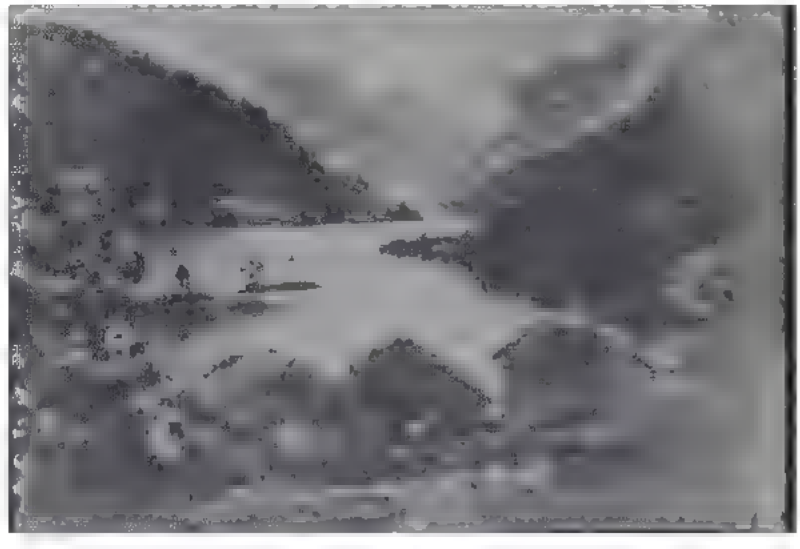

Norveç
Ama turist çekiyor

fikir inkılâplarında bir merhale dahil açtığımıza hükmedebiliriz P.P

KADIN

Dış Turizm

Norveç seyyah çekiyor

İskandinavya yarımadasının batı sahillerinde kıyıları girintili çıkıntılı halkı sempatik ve soğukkanlı, ülkesinin büyük bir kısmı buzlar ve ormanlarla kaplı, kendi nüfusuna göre oldukça kuvvetli bir ticaret filosuna sahip bir memleket vardır: Norveç. Bu memleketle bugun Atlantik Paktının eşit haklara sahip üyesiyiz. Fakat bilir misiniz burasını senede kaç yüz bin yabancı seyyah ziyaret etmektedir? Geçen seneki rakamlar (689 296), yedi yüzbin civarında idi.

Milletler bir yandan daha fazla dövize sahip olmak, diğer yandan sanayilerini korumak için gümrük tarifelerinde çeşitli tahditler yapar, döviz lisansı vermekte çeşitli güçlukler çıkarırken Norveç ne kadar rüçhanlı bir durumdadır!

Senede yedi yüz bin kişi Norveç'i ziyaret etmektedir. Yabancı ziyaretçilerin milletlerarası iktısadî veya ticarî münasebetlerde adı «görünmez ihracat» tır.

Bu şu demektir: Seyyahlar ne kadar müddet, Norveç'te kalıyorlarsa o kadar muddet zarfında kullandıkları, istihlâk ettikleri Norveç mal ve hizmeti o seyyahların memleketine ihraç edilmiş demektir. Bu bakımdan berberde saçlarını kestiren bir seyyahla, lokantada yemek yiyen bîr yabancı görünmez bir şekilde ithalâtta bulunuyorlar demektir

Çok memleketler ticaret bilançolarındaki açıkları çeşitli yönlerden kapama çareleri ararlar. Bazıları hizmetler bilançosuna fazla önem verirler, bazıları görünmez ihracat bilançosuna fazla önem verirler. Norveç, İsvîçre, Yunanistan., Fransa, İtalya, yeni olarak İspanya ve Yugoslavya görünmez ihracattan büyük rakamlara ulaşan gelir elde etmektedirler.

Memleketimiz çeşitli yönlerden seyyahları cezbedebilecek durumdadır. Hava, su diğer memleketlere kıyaslanamıyacak kadar güzeldir. Tarihî eserler bakımından zenginliğimiz üzerinde kimsenin şüphesi yoktur. Fakat bütün bunlar turist celbetmek için kâfi gelmemektedir Zira turist rahat seyahat imkânları, temiz, ucuz otel, iyi sayfiye yerleri, ucuz eğlence mahalleri, her yönden yabancılar için kolaylık ister. Son yıllar zarfında gazete ve dergilerimizde turizm dâvasının sık sık ele alınması meselenin olanca ehemmiyetiyle memleketimizde de idrâk edilmeğe başlandığını gösterir Milletlerarası münasebetlerin gün be gün geliştiği bu devirde yukarıdaki eksiklikleriımızın tamamlanması turizm dâvamızın hallı zımnında atılacak isabetli ilk adımdır. Meselenin bu yönündeki muvaffakiyetimiz tamamında muvaffak olmanız için bir başlangıç telâkki edilebilir.

Portre

Kralıçe Sureyya
Hakikaten yazık olur

Kralıçelerin en güzeli : Süreyya

İran gazetelerinde, son günlerde çıkan bir haber yalnız İranı değil bütün dünyayı sevinç ve heyecana verdi. Haber İran Kralıçesi Süreyyanın önümuzdeki şubat ayı içinde bir bebek beklediğidir. Böylece kraliçe Süreyya. İrana, şahın ilk karısı Fevziyenin veremediği bir şeyi, bir erkek evlât, verebılmek ümidindedirler. Zaten kralıçenın en büyuk emeli de budur. Fakat onun üzüntülü ve durgun halı halkın ve gazetecilerin gözünden kaçmamaktadır. Birçok kimseler sıkıntısının sebebini bütün arzusuna rağmen Şaha bir erkek evlât doğunu maması ihtımalı olduğunu söylüyorlar ve onun sırrına vâkıf bulunduklarını sanıyorlar. Düşüncelerine gore Sureyya'nın derdi de Fevziye'nin derdinin aynıdır. Erkek evlât sahibi olamamak endişesi!

Halbukı mesele bambaşkadır Kralıçe Süreyya'nın sıhhî durumu, hıç te iyi değildir. Hattâ birçok doktolar çocuğunu dünyaya getirirken uğursuz bir neticenin vuku bulabileceğini ondan ve şahtan saklamağa luzum gormemışlerdir. Kralıçelerin en güzeli, belkı de anne olurken dünyaya veda edebilir. Böyle olmasa bile ömrü boyunca sıhhati tehlikeye düşebilir. Fakat kocasını deli gibi, memleketını de kocası kadar seven Sureyya, sahı mesut görmek ve İran tahtına bir vâris temin edebılmek ıçın olumu dahı goze almıştır.

üreyya'nın bınbir gece masallarını andıran hayatındakı, dışarıdan anlaşılamıyan en büyük sırrın bu olduğu görülüyor. Onun endışelı halının politikadan ileri geldığını tahmın eden ler de vardır. Zıra halk Kralıçe Süreyya'nın hâmule olduğunu bılmeden şöyle düşünüyordu

Kralıçe, Iranın en büyük kabilelerinden birine, uzun muddet Pehlevilere rakip olan Bahtıyari kabilesine mensuptur. Fakat Musaddık'ı ortadan kaldırmak ıçın ıkı kabileyi yakınlaştıran Süreyya, kendını oylesine siyasete vermıştır kı bu yorucu ve üzücü ışleri onu bir hayli yıpratmıştır. Kralıçe Süreyya. Prenses Eşref kadar memleketıne faydalı bır kadındır

Kralıçe Süreyya'nın sıhhî durumu henüz Iranda bılınmemekte, daha doğrusu kimse bu mevzuu bıldığını söylemeğe cesaret edememektedir. Fakat ıçten ıçe kaynayan dedıkodulara herkes bılhassa şahın kuçuk kardeşi Prenses Şems çok üzülmektedir. Kralıçe Fevziye'yî hıç sevmeyen ve geçınemeyen Prenses Şems çocukluğundan berı en iyi arkadaşı olan Süreyya'nın ağa beyi ile evlenmesi için çok ısrar etmış ve nihayet arzusunda muvaffak olmuştur

Sıyasî hâdıseler dışında, Kralıçe Süreyya bu güne kadar dünyanın en mesut kadınları arasında yer almakta îdi

İranın şahane mermer sarayında şah ile nışanlanan Sureyya nişanlılığında ömrünun en tatlı günlerını geçırdi. Fakat günün birında ziyarete gittiği Saadabad sarayından çıkarken gelen ânî bır bayginlık genç kadındakı hastalığı meydana koydu. Sureyya tıfoya yakalanmışta. Uzunca ve ıhtımamlı bir tedavıden sonra iyileşen kralıçe yine halsızdı. Sık sık baygınlık geçırıyordu Muazzam düşünlerinden ve altı ay devam eden balayларından sonra Cenevre'ye gitti Herkes onun bu seyahate, üvey kızı Prenses Şehnazı mektebe yerleştırmek ıçın çıktığını zannedıyordu Fakat kralıçe aynı zamanda İsvîçre'nın tanınmış mütehassıs hekımlerıne de muayene olmak ıçın gıtmıştı

Doktorların verdıkleri cevap çok üzücü ıdı Kralıçe Süreyya'nın doğum yapması çok tehlıkelı olabılırdı Hattâ... Doğum yaparken İran Kralıçesını Şah da sevgılı karısını kaybedebilirdi.

Bu Süreyya'nın en büyük üzüntüsü oldu Onun dudaklarındakı hazin tebessum, üzuntülü hal bundan ileri gelıyordu Zaman seçti, Süreyya her şeye rağmen Şaha bîr erkek evlat İran tahtına bir velıaht verebılmek ıçın çocuk doğurmaya karar verdi.

Bugün Şah da, Sürevya da Şubat avını heyecan ve merakla beklıyorlar Çünkü doğum o ayda olacaktır.—R .E

Yugoslavya

Kadınlar çalışıyor

Kadın hakları, kadının cemıyetteki rolü, eşitlik mücadelesi, çalışan ka-

dınla ev kadınlarının sorumluluğu v.s. gibi meseleler her yerde sık sık münakaşa mevzuu olmaktadır Göçenler de Berlın'de tanınmış avukatlarımızdan Süreyya Ağaoğlunun başkanlığında toplanan bir kadınlar kongresi bu mevzuda çeşitli kararlar almıştı Birkaç gün önce Moskovayı ziyaret eden İngiliz işçi mebuslar heyetinde bulunan bir hanım bir ziyafet sırasında Malenkof ile kadının cemiyetteki rolü mevzuunda uzun bir münakaşaya dalmış

Kadının cemiyetteki rolü ve eşıtlık yolundaki mücadelesine güzel bir örnek olarak bu günlerde elımize geçen ve ıkıncı dünya savaşından önce, savaş sırasında ve savaştan sonra Yugoslavyada kadının durumu ve oynadığı rolü belirten bir broşür dıkkatımızı çekti.

Broşure göre, ıkıncı dunya savaşından once Yugoslav kadınları oy verme de dahil olmak üzere hıçbir sıyasi hakka sahip değilken, kadınlardan başka kız çocuklar da erkek çocuklar lehine mıras dışında bırakılırken, memur kadınlara aynı vazifeyi gören erkeklerin aldığından daha az maaş verilirken harp gelip çatmış ve Yugoslavya'nın çeşitli sahalarda gırıştığı mucadeleler sonunda kadın haklan bahsinde de bir takım yenilikler kendısını göstermiş Harp sırasında Yugoslav kadınları askerî teşekkullerde doğrudan doğruya muharıp olarak vazife almışlar, 1941 ve 1945 yılları arasında 100 000 kadın millî kurtuluş ordusunda savaşmış, bunların 25 000 ı ölmüş, 40.000 ı de yaralanmış. Yalnız harp sırasında 2 000 kadına subaylık rutbesi verilmiş. Harp ten sonra ise bu sayı daha da artmış Ayrıca, bugün Yugoslavya'da «millî kahraman» unvanım alan 63 kadın var kî bu rakam aynı ünvanı alanların yarısından fazlasını teşkil edıyor. (yüzde altı).

Harp zaruretlerinin böylece ön plâna çıkardığı Yugoslav kadını harp ten sonra da mücadelesine devam ederek hukuki ve siyasi hakları peşinde kosmıya başlamıştır Zaten 1941 den itıbaren kadınlar millî kurtuluş komıtelerıne sekebılıyorlardı 1942 de ise millî kurtuluş komiteleri seçımınde kadınlara da erkeklerın sahip olduğu butun haklar verilmıştır.

Harpten sonra kabul edilen yeni anayasanın bır maddesi Yugoslav kadınlarına her sahada erkeklerle eşıt haklar tanımaktadır. Daha sonra ana, yasanın bu maddesine dayanarak kadın hakları mevzuunda yeni kanunlar, yapılmıştır Bugun 18 yaşını dolduran Yugoslav kadınları oy verme hakkına sahip oldukları gibi, bütün resmî ve sosyal teşekkullere seçılebılırler. Devlet memuru olarak da erkeklerle eşıt haklara sahıptırler. Evlılık kadını hıç bir medenı haktan mahrum etmemektedır. Kadınlar butun vesayet aklarına da sahıptır. Miras meselelerinde kız ve erkek çocuklar artık aynı hakkı kazanmışlardır.

Memur ve ışçı kadınlar arasında da bir fark gözetılmemektedır. Çalışan bütün kadınlara doğumdan önce ve sonra 6 şar hafta maaşlı izın verılmektedır Doğumdan 8 ay önce anneye daha hafif bır işe geçme hakkı verılmekte ve bu aldığı paraya tesır etmemektedir Ağır işlerde çalışmak ve sıhhatlerıne zararlı olacak hızmetlerde bulunmak butun kadınlara menedılmıştır

Yugoslav kadına mebus da seçılebılmektedir. Her yıl federal konseye ve halk meclislerine seçılen kadın mebus sayısının gıttıkçe arttığı verilen rakamlardan anlaşılıyor.

Kadın teşekkullerının ehemmıyetle üzerınde durduğu başka bır mesele Yugoslav azınlıkları arasında da kadınların sıyasî hayatta faalıyete geçmelerını sağlamaktır. Bu hususta bılhassa Türk ve Arnavut azınlıkları üzerınde durulmakta ve şalvar ile feracenın ortadan kalkması ıçın mucadele edılmektedır

Bizden - Onlardan

* *Netovork'un buyük otellerınden Plaza'nın salonuna bir gün genç ve güzel bir kadın girdi Bu kadını herkes tanırdı; Sosyetenın meşhurlarından, sıklığı ve zarafetı ile tanınmış Mrs Patrick Camvell Herkes kadının arkasından hayranlıkla bakarken bırdenbire bir şey gözе çarptı Kadının elinde gayet zarıf ve fildişi bir pipo vardi Bu hâdıse Günlerce, haftalarca Newyork sosyetesının bas dedikodusu oldu*

Bır hafta kadar sonra idı Aynı otelin salonuna bu defa platine saçlı, gene çok sık ve güzel bir kadın geldi Orada bulunanlar onun da elinde fildışi bir pıpo bulunduğunu hayrete gorduler O zaman anlaşıldı kı. Mrs Campell'in bir fantezisi değıldir Meselenin esası kısa zamanda ortaya çıktı: Hanımlar, kanser yaptığı anlaşılan sigara yerine pipo içmeyi daha doğru bulmuşlardır Bundan başka zarıf ve güzel fildışı pipolar aksesuvar olarak da güzel oluyordu Bu yüzden, pipo ıçmeyen kadınlar dahi. ıçmemelerine rağmen süs dıye yanlarında pıpo taşıyorlardı.

Yugoslavyada kadınlar çalışır
Hem de kazma ve kürekle

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Her sene olduğu gibi bu sene de İtalyanın Locullo şehrinde meşhur asızlerden Saint Dominick için büyük bir merasim yapılmıştır

Şehirde azızın insanları yılanlardan koruduğuna inandıkları için başlarına gelen zarar ve felâketleri hep bu inanca bağlarlar. Yüz ellı seneden beri tekrar edilen bu yılan bayramında halk coşar, bayramı çeşitli eğlenceler tertip ederek kutlar ve Saint Dominick ın mezarına ölü yılanlar bırakır (New-York Herald Tribüne)

***

Roma — New - York arasında işleyen uçaklardan birinde çalışan Marjorie Ryan ısımlı bir hostes, Pasifik hattında çalışan arkadaşına verdığı bir resim yüzünden Kore cephesinde savaşan Amerikan alayındakı er ve subaylardan b'r çok aşk mektupları ve evlenme teklifleri almıştır.

Marjorie'nın arkadaşı Tokyoda bulunduğu bır sırada, bu resmi Amerikalı bir denız erine vermış, o da Korede bulunan bir arkadaşına göndermiştir. Resim alayda elden ele dolaşmış, Marjorie alayın Pinup'ı halıne gelmiştir. (Time)

Delightful Faith adındakı bir İngılız ineği bu sene süt verme rekoru kırmıştır Evvelce Amerikada yetiştirilmiş bir ineğe aıt olan bu rekoru yenileyen Delightful Faith'ten günde 39 kılo süt alınmaktadır (New . York Herald Tribüne)

İtalyada, bir tıyatroda verilen konser bırdenbire, hıç umulmadık bir yerde, orkestranın esrarengız bir şekilde ortadan kaybolmasıyle bıtmıştır. Ortkestrayı teşkil eden müsıcyenler sonradan bır kat aşağıda bulunmuşlardır. Bu garıp ve komık hâdıseye orkestranın bulunduğu zemının bırdenbıre çokmesi sebep olmuştur. (Daily Telegraph)

Kopenhag'da Horseus hapıshanesi mahkûmlarından bırı senelerdır devam eden dürüst hâl ve tavrı sayesinde, kendınden başka pek az mahkûma nasıp olan bir ımtıyaz elde etmıstır Kendısıne geceleri hapıshaneyı terketmesi polıssız pek uzakta olmıyan gece kurslarına gıderek tahsılı ılerletebılmesi ımkânı bahşedılmıştır. Kurs dönüşü geçenını çok geç bir saatıne tesadüf ettığınden dığer mahkûmları rahatsız etmemesi ıçın kendısıne gırış kapılarından bırının anahtarı da verılmıştır. (Time)

Almanyada, bir takım şüphelı şahısların Avusturya'ya kaçmaları ve geri dönmeleri gümrük memurlarının dıkkatını çekmiştir. Münich ve Hındav arasında hududu geçen bu kımseler son seferlerı esnasında yaklanmışlar ve çok sıkı bir araştırmadan geçırılmışlerdır. Bütün gıyecek ve eşyaları dıdık dıdık edıldığı halde hıçbır netıce elde edılmemiştir. Araştırmanın netıce vermemesı üzerıne gümrük memurları bu şahısları doktor muayenesıne tâbı tutmuşlardır Doktor, suçsuz görünen bu şahısları karnında bır takım sertlıkleri hıssedınde röntgen muayenesını lüzumlu görmüştür. Radyografi, hepsinin karnında şüpheyı çeken sıyah noktalar gostermıştır. Enjeksıyon ve küçük bır operasyon, bu kara noktaları dışarı çıkararak meselenın esrarını çözmüştür: Kara noktalar, ışleri kaçak dolar ve marklar ile dolu kauçuk keseleri ıdı. Döviz kaçakçılarından bır tanesının üzerınde

General Necib
Cevabı bilinmiyor

7.800 mark ve 10.000 dolar bulunuyordu.

Almanya Hükümetı, dışarıya çıkacak ve gırecek olanların bir de mıde röntgenını aldırmağa karar vermış değıldir. Boyle olursa herşey alenı olacak. (New York Times)

Fransanın Vendome kasabasındakı çıftlıklerden birıne gıren kuduz bır köpek, on yaşındakı bir kız çocuğuna saldırmıştır. Kızın orada güneşlenen ve 15 senedenberı yürüyemeyen dedesi, torununun tehlıkede olduğunu görünce, hemen, bır kenarda duran baltayı kaparak kuduz köpek ıle mücadeleye başlamış ve netıcede hayvanı, başını parçalayarak öldürmüştür Ant bir heyecan, onbeş senedenberı yürümıyen bır dedeyı bu ıstıraptan, küçüğü de muhakkak bır ölümden kurtarmıştır (New . York Times)

Merkezı Bırleşık Amerika Devletlerınde bulunan «Shrines» bır nevı mason teşkılâtıdır. Gayeleri neş'e ve ıyılık olan bu masonlarını kökü müslümanlık ıle ılgılı bulunduğundan bu teşkılâta mensup kımseler, eğlence ve merasımlerınde daıma şarklı kıyafetlerı gıyerler, sınema yıldızlarından meşhur komık Danny Kay'ın de mensup olduğu bu teşkılât yalnız Amerikada sakat çocuklar için on yedi hastahane tesıs etmıştir. (Time)

Amerika'da Teksas eyaletında ahçılık eden Donald Wolfe Curtis ısmında bırı on yedı senelık bir çalışmadan sonra motorların akaryakıt yerine hava ile işlemesını temin eden bir alet ımal etmeğe muvaffak olmuştur. Havayı parçalayıp ıçındekı oksıjenı alıkoyan ve bununla motörü işleten alet sayesinde, yakın bir zamanda butun nakıl vasıtalarının akaryakıtsız ışlıyebılecegı ıddıa edılmektedır. Ahçı Curtis'ın ılım adamları önunde yaptığı tecrübelerden elde edılen musbet netıceler de bu ıddıalara hak vermektedir. (New . York Times)

Kalıfornıya'nın cenubunda bulunan bir ünıversıtede, ruhıyat profesörlerı, talebeler arasında açtıkları bir ankette şu suali sormuşlardır: «Öldükten sonra, ruhumuzun bir hayvan vücuduna gırmesı kabil olsa, hangı hayvanı tercıh edersınız?»

Gelen cevaplardan kadın ve genç kızların yüzde seksen yedısının öldükten sonra dünyaya kedı olarak gelmeğı tercih ettıkleri anlaşılmıştır

Erkekler ise aslan ve at olarak yenıden dünyaya gelmeğı arzu ettıklerını bıldırmışlerdır (New . York Times)

New . York'ta, otomobılını fazla süratlı sürdüğü ıçin mahkemeye verılen Victor Hovey ısımlı bır adam kendını mudafaa ederken şu mazeretı göstermıştır

«Saatte yüz yırmı kılometreden fazla gıttığım yalan değıldır Fakat kabahat bende değıl İsteyerek yapmadım Dalgınlık oldu. Çünkü karım o sırada bana yol kaza ve tehlıkelerıne daır bır makale okuyordu Ben de onu dıkkatle dınlıyordum.

Hâkım bu mazereti kâfi görmüş ve Victor Hovey'in beraatıne karar vermiştir. (Daily Telegraph)

Meshur bir hırsız olduğunu ve senelık gelırının 600 sterlın olduğunu bıldıren, bır Mısırlı, Cumhurbaşkanı General Necıbe yazdığı bır mektup ıle artık bu hayattan ığrendığını ve namuslu bır hayat sürmek ıstedığını, kendısıne 300 sterlınlık bir iş temin edıldığı takdırde namuslu ve kanunlare rıayet eden bir vatandaş kazanacak larını bıldırmıştır

General Necıbın cevabı bılınmemektedır (A.P.)

ASKERLİK

Soğuk harp

İçinde bulunduğumuz hâl

Soğuk harp, sınır harbi, psikolojik harp gibi tabirler ikinci dünya harbının yaydığı harp tabirleridir ki hiç birisinin hudut ve mahiyeti sarih olarak belirtilmiş değildir ve ekseriya da birbirine karıştırılırlar Bugün, ne harbe ne de barışa benzeyen yaşadığımız bal bıç soğuk harp halidir. En şümullü mânasiyle harp, coğrafi, siyasî, iktisadî ve moral kazançlar temini için yapılan milletlerarası çarpılma ve savaşlardır. Bir harpte bir taraf müteca vizdir, öteki taraf müdafaadadır Bugun de komunist milletler tecavüz ve demokrasiler müdafaa halindedir. Tecavüzün gayesi otuz beş sene evvel tesbit edilmiştir' Bütün dunyaya şamil bir komünist emperyalizmi Komünist ler bu gayeye varmak için komünist olmayan butün dünya ile harp halıne girmişlerdir Bu harp bazı cephelerde politik, bazılarında ekonomik, bazılarında ise psikolojik veya askeri bir tecavüz halindedir Bu çeşitli harp sekilleri yer ve zamana göre tatbik olunur ve ekseriya birkaç çeşitte birlettirilir Komunist devletlerle geri kalan devletler arasında açıkça ve bütün silâhlı kuvvetlerin kullanılmasını gerektiren bir baro çıkıncaya kadar bugün kü şekilde soğuk harp devam edecektir Soğuk harp bir üçüncü dünya harbını hazırlamakta ve o harpte silâhla yapılacak işlerin mümkün olduğu kadar çogunu bu sözde barış zamanında bitirmek sayesine tevcih edilmiş bulunmaktadır

1945 den 1954 yılına kadar soğuk harp komünist taraf için muvaffakiyetli olmuştur. Baltık ta, Şarkî Avrupa da, Balkanlarda ve Asya'da komünistler mühim kazançlar temin etmislerdir Muvaffakîyetsiz teşebbusler de olmuştu, meselâ, Fransa, İtalya ve Yunanistan'da «kaleyi içten fethetmek» tesebbusleri akım kalmıştır Yugoslavya komünist bloktan ayılmış bulunuyor. Bununla beraber bütün dünya ölçüsünde ve bütün vasıtalara müracaat edilerek komunist dünyasının açtığı soğuk harp devam etmetedir. Ne bu saydığ.mız muvaffakıyetsizlikler, ne de Kore'de muharebelerin durmamış olması soğuk harbın yavaşladığına veya başarısızlıga doğru yöneldığine delil olamaz Global bir harpte esas olan asıl hedefe doğru gidişin devamıdır, şu veya bu cephedeki muvaffakıyetsizlik neticeye müessir olmıyacaktır

Bütün milletlerin içinde komünist yuvaları teşkilâtı kurulmasına ve «köprü basları» tesisine çalışılmakta ve mevcutların da genişletilmesine uğraşılmaktadır Milletlerin içindeki bu «köprü başları» milletlerin iç ve dış politikalarında ve millî müdafaa meselelerinde gayet buyük rol oynamaktadır. Avrupa mühim derecede kundaklanmıştır. Bu memleketlerdeki komünist «köprü başları» sağlamca organize edilmiş bulunuyor. Asya'da muazzam sahalara yayılmış ve bir mıya ra yakın insan komünist hâkimiyeti altına girmiştir. Bu büyük blok daha çok yayılmağa gayret ediyor Amerika'da komünistlerin içeri sızmalarına ve yuvalanmalarına karşı reaksiyon gittikçe kuvvetleniyor. Fakat merkezi ve Cenubî Amerika'da kuvvetli komünist merkezler vardır Küba, Meksika, Guatemala, Panama, Kolombiya, Venezüella, Brezilya Bolivya, Şili ve Arjantin'de komünist organizasyonları mücadeleye devam ediyorlar Böylece, global bir strateji üzerinde soğuk harp, asrımızın en büyük hâdisesi olarak cereyan etmektedir

Bu harp devam edecektir' Dönmekte olan bir topaçta hareket ne ise komünist âlem için de soğuk harp odur Topacın mihveri üzerinde durabilmesi nasıl hareketinin devamına bağlı ise komünist filemin yaşayabilmesi de soğuk harbın devam ettirilmesine bağlıdır Bu harp durunca bu muazzam çatı derhal çöker. Bunun içindir ki ne barış konuşmaları, ne silâhsızlanma teşebbüsleri, ne mütareke veya anlaşma arzuları samimî değildir. İnsanlık muazzam bir savaşa doğru fatal bir yürüyüş halindedir Lenin, Maksım Gorgi ye şöyle yazmıştı

«İnsan ırkının dörtte üçü mahvolsa da zerre kadar ehemmiyeti yoktur, mühim olan şudur ki kalan çeyreği komunist olmalıdır »

Soğuk harp bu düstur üzerinde yürüyor, hiçbir teşebbüs bu yürüyuşü durduramıyacaktır, meğer ki demokrasi dünyası mukabil taarruza geçer

Soğuk harbın komünist tarafında sevk ve idare birliği vardır. Mudafaa tarafı ise ancak soğuk harp kızıştığı zaman, yanı mutat şekildeki askeri harp başladığı zaman sevk ve idare birliği yapacaktır Bu sebeptendir ki soğuk harpte teşebbüs daimî komünistlerdedir Soğuk harbın direktüvarı kurulması için uzun zamandır çalışanlar var, fakat henüz bu direktuvar mevcut değildir. Batı dünyası bu hususta daha geç kalmamalıdır. Soğuk harbe ancak gerçek silâhlı umumî bir harp son verecektir.—S K

Hollanda

Millî müdafaa kuvvetleri

Batı Avrupa müdafaasında vazife ve iştirakı olan Hollanda millî müdafaa kuvvetlerini organize etmeğe ehemmiyet vermektedir Mudafaa Vekaletinin açıklamalarına nazaran 1954 de eğitim görmüş asker miktarı 220 bini bulacaktır

Birliklerin mevcudu 140 000 olup uçaksavar teşkilatı 18 000 kişi olacaktır Ayrıca 60 000 tecrübeli teritoryal askeri vardır. Butun bu askerler 48 saat zarfında seferber edilebilir. Hava kuvvetleri 400 tayyare olacaktır

İngiltere

Güdümlü mermiler

Güdümlü mermiler modern harbin en mühim silâhlarındandır Büyük sanayi'i olan bütün milletler bu silâh üzerinde çalışmaktadır İngilizlerin son model güdumlü mermilerinden birisi resimde görülüyor. İngilizler bu mermilerin tecrübelerini Avustralyadak. Woomera roket sahasında yapmaktadırlar Bu mermiler otomatik olarak tayyarelere isabet etmektedir Bunlar yerden, radar şuaı ile idare ediliyor Bu merminin patlaması için tayyareye çarpması şart değildir, tesir sahasına

Soğuk harbin son kurbanları
Yurtlarından olan Vietnamlılar

girer girmez patlar ve tayyareyi tahrip eder

Dostlar arasında

Müttefikler arasında, yardım için silâh, tayyare veya parça vermek çok zaman kâfi gelmiyor. Bunların kullanılmasını da öğretmek lâzımdır. Nitekim Amerika, Kanada ve İngiltere böyle yapıyorlar. Halen bu üç büyük memlekette batı camiasına mensup yüzlerce teknisyen talım ve terbiye görmekte, kullanacakları âletlere alışmaktadırlar

İngiltere'de Nottingham yakınlarında bulunan Langar'daki Kanada kraliyet kava kuvvetleri deposunda staj gören üçü Türk, üçü Yunanlı altı "malzeme uzmanı" nın Büyük Britanyaya gelış sebebi de budur Türk mütehassıslarını isimleri şunlardır Yüzbaşı E. Kırımlı, Başçavuş H Türkon, Başçavuş Y. Çelikel

İngiltere karşılıklı yardım programı gereğince Türkıye ve Yunanıstana son zamanlarda 164 tane F86 Sabre tepkılı avcı uçağı ile 359 yedek tepkılı motörü vermektedir. Sabre'lar halen Bırmıngham'da gözden geçirilmekte ve boyanmaktadır. Tamamlanınca Türk ve Yunan hava kuvvetlerinin renk ve ışaretlerini taşıyacaklardır

İsveç

Hava kuvvetleri

İsveç hava kuvvetleri hür milletler silâhlı kuvvetleri içinde muhim bir mevkı işgal etmektedir. Av kuvvetleri İsveç yapısı SAAB 28 s)J-29) jet tayyarelerinden teşkıl edılmıştır. Bu tayyareler süratle 650 mıl sürate malıktir. Halen tecrübede bulunan yeni av tayyaresi ise SAAB 32 Lancet olup bunun sürati saatte 700 mıldır Bu tayyarelerle İsveç'in hususi hücum birlikleri teçhız edılecektir. Bu birlikler dört alay (12 ıskadron) dır

İsveç hava kuvvetleri hakkında yapılan tahmınler bunların 1500 bırıncı hat tayyaresinden ibaret olduğu merkezındedir Bu suretle, Amerika, İngiltere ve Rusyadan sonra en büyük hava kuvvetıne malık devlet İsveçtir

Haberler

Türk ordusunun manevrası

Bu ayın 31 ınde Türk ordusunun büyük manevrası başlıyacaktır. Ayın 31 ınde başlıyacak olan manevralar Eylül ayının dokuzuna kadar devam edecektir

Bu senekı manevralara, daha fazla ehemmıyet verilmektedir. Günden güne modern harp silâhları ile teçhız edılen Türk ordusu, geniş bir vatan toprağı üzerınde manevra yapacaktır

Manevraların başlangıç noktası Erzurum olacaktır. Erzurum'dan İzmır, Balıkesır ve Gırıt'e kadar uzanan bır saha tezınde harp hâlı düşunulecektir.

Ordumuzun kara, denız ve hava kuvvetlerı manevraya katılacaktır.

Yabana müşahıtler ve basın mensupları manevraları takip edecektir.

Bir Hikâye

SATICI

İbrahim CÜCEOĞLU

Saat gecenın üçü Ankaranın en gürültüsüz, en sessız zamanı Caddelerden yarım saatte bir otomobil geçıyor. İstasyon tarafından tren dudukleri gelıyor. Havagazı fabrıkasının bacasından her zamankı gıbı duman yükselıyor ..

Belediye Temızlık İşleri yatakhanesının önunden bır kamyon kalktı Kamyon çöpçü kafilesının sonuncusunu taşıyordu. İçınde otuz sekız çopçü Yolun enek bınek yerlerınde bır gıdıp bir gelıyorlar sağa sola, dalga gıbı... Yalpa vuruyorlar uykulu gözlerle. Bel kemerlerınden kıçlarına doğru kırlı mendıllere sarılı zeytın ekmek çıkını asılı Süpürgeleri, kürekleri yanıbaşlarında. Çalıştıkça acıkacak, acıktıkça zeytin . ekmek yıyecekler, süpürge saplarına dayanarak.

Kamyon, Büyük Postahanenın önüne gelınce durdu. Beş çöpçü yere atladı. Bırı o caddeye, bırı bu aralığa... Çöpçü Kerım de Bakanlıklar durağına doğru yürudü, Karpıç'ın önunden başladı süpurmeğe, savurmaya. Tırpan gıbı dört beş el karşılama çekti topladı. Bütün caddeyı toz bulutudur kapladı Kerımın burnunun dırekleri kırıldı tozdan Aksırdı, hapşırdı. tıksırdı. Kıç cebınden sıyah bır mendıl çıkardı. Burun delıklerını bağladı. Elınde, süpürge yerıne, tabanca olsaydı, yol kesen haydutlara benzıyecektı. Bır kaç adım daha attı. Süpurgesıne bır gazete takıldı. Çekıp atarken sımsıyah harfler gozunde buyüdü. Üç sınıflı köy okulunu bıtırmıştı. Bıraz da askerlikte ışletmıştı yazıyı... Heceledı, heceledı, al baştan ettı, sökütü yazıyı. «Belediye, çöpçülerin maaşlarına zam yapacak». Güzel, çok guzel bır cümle. Bır daha okudu, hecelemeden, duraklamadan, bır çırpıda. Belediye, çöpçülerın maaşlanna zam yapacak. Gözleri gördü, dılı okudu, söyledi, kulakları ışıtti Supürgeyı bıraktı. Sapına oturdu, gazeteyi elıne aldı. Sımsıyah harferın altındakı ince yazıyı okumaya başladı. Nasıl olsa bu saatte çopçü çavuşu gelmez. İşi bitti de sokak sokak dolaşacak değil ya sabaha karşı... Kımbılır hangı ağacın dıbınde kıvrılmış yatıyordur şimdi. Ne iyi be, hiç süpurge salmadan para alıyor adam. Arkası kuvvetti, ben dururken onu çöpçü yapacak değıller ya... Şıppadak çavuş olmuş, çıkmış başımıza. Çıksın be, ne olacak yanı. Baksana adamlar bızı de düşünüyormuş. Öyle ya düşünmeseler zam yaparlar mıydı? Babalarımızın oğulları değıller... Gazete yalan yazmaz, insan değıl kı yalan söylesin..

Tabıı ya, dedı içınden, bu kadar para ıle çalışılır mı hıç?, Bır dakıka durmam şımdıden sonra. Ne halleri varsa görsünler. Benden eskı çöpçüleri var mı? Beş yıldır çalışıyorum çavuş bile yapmadılar. İlmını aldım bu işın artık. Nerde olsa ekmeğımı çıkartırım...

Kalktı, kendı kendıne konuşurken, çenesının hareketınden burnun da sıyrılan sıyah mendılı yenıden sıkıça bağladı. Gazeteyı katlayıp ıtına ile cebıne yerleştırdi. Supurgeyı kavradı, ıştahla, neşeyle supurmeğe başladı. Bırazdan bir ısıktır tutturdu. İçı içıne sığmıyordu. Alimallah şehri bır baştan bir başa temızlıye. bılırdi bu saatten sonra. Öyle bir çalışma hırsı gelmiştı. Canavar duduğu ottü; sanki kulaklarını çatlatacaktı. Vınlayıp yanından geçtl cankurtaran... Gene bırısı zıbarıyordur, dedi, bır kışı oldü, bir kışı yaşıyacak Kımbılır kaç kişi göz dıkmıştır herifin yerıne. Aman Allah bizim karı zengin değıl kı göz dıkeyım babasının malına. Moruk benden ımdat beklıyor. Kendı dırlıtımı çektım de kaldı onlarınkı. Dört çocuğa bakmak kolay mı?

Tam Şehir Bahçesı kapısının önüne geldığı sırada bırden süpurgesıne ağır bir şey takıldı çekıp atamadı. Süpürgenin takıldığı yere başını çevirdi. Bır çocuk yatıyordu kaldırımda... Yüzü koyu uzanmıştı Sol elı ,sanki ön kısmını yukarı kaldırmak ıçin göğsüne dayanmış. Başı yukarda... Sağ elı havaya kalkık. Lıme paçalı pantalondan kıçı görünuyor, donu yok çocuğun. Çöpçü Kerım eğildi. Çocuğun ağzından akan salyalar taşları ıslatmıştı. Yüzünde sert, ıstıraplı çızgıler .. Sanki mıde ağrısına tutulduktan sonra yüzunü buruştumuş, kendını öne doğru çekmış gıbı bir halı vardı Sağ gozü yumuk, solu yarı açık, boş, mânâsız bır ifade ıle bakıyordu. Cankurtaran arabası gene acı acı vınlıyarak geçti. Gıttığı yerden dönüyordu Gecenın sessızlığı ıçınde Atpazarındakı saat kulesının çanı dangırdadı Dan .. dan.. dan.. dan... Kerımın gözü heykelın önundekı saate gıttı. Bu da ya ıleri gıder, ya geri kalır. Ayarlı olduğu görülmemıştır. Sabah olacak neredeyse. Ne yapmalı bu leşi! Bır kere daha dıkkatlıce baktı Çocuğun havaya kalkan elının parmakları arasında bır çıft balona vardı. Askerde jandarma ıdı. O zamandanberı cebın de düduk taşırdı. Düduğunü çıkardı. Olanca hızı ile üfledi. Duuuurrrrıtttt Öteden bir polis duduğü ses verdi. Kerım süpürgesını kavradı. Gene toza dumana katarak işıne koyuldu. Bırazdan insanlar dolduracaktı, sokakları. Ankara kalesının ustunden şehre bir aydınlık yayılıyordu

T I B

Cerrahî

Doğuştan kalb anomililerinin tedavisindeki başarılar modern cerrahinin en önemli bahsini teşkil etmektedir Bu muvaffakiyetlere önderlik, edenler Helen B Taussig ve Afred Blalock adli iki Amerikalı doktordur 1944 de Blalock, mavi hastalık dediğimiz, dört önemli belirtisi olduğu için tıb dilinde Tetraloge de Fallot adiyle andan hastalığa, bu gün kendi adiyle kitaplara geçen cerrahî mudahaleyi tatbik etti Bu hastaların mavi görünmeleri, kirli olan ven kanının, temizlenmiş olan arterya kanma, kalbin sağ ve sol karıncıklarını birbirine birleştiren gayri tabii bir delikten karışmasından ileri geliyor. Sağ kalbden ciğerlere gönderilerek temizlenmesi gereken kanın bir kısmı bu gayri tabiî "delikten sol kalbe geçerek büyük dolaşıma dökülduğunden hastaların kanı gittikçe kirleniyor. Bu durumu düzeltmek için Blalock, kalbın dışında arterya pulmonalisi koprücük kemiği altı arteryasına birleştirmekte, bu suretle kalbden çıkarak büyük deverana gitmesi gereken kanın bir kısmı tekrar akciğerlere giderek yeniden oksijenlenmektedir Bu ameliyatı kendisine bu işlerde büyük bir otorite sayılan Helen B Teussig ilham etmiştir Amerikada binlerce defa yapılan bu ameliyat sayesinde, henüz dünyaya geldikleri sırada tabiatın kendilerini ölüme mahkûm ettiği, mavi göründükleri için blue baby denilen bir çok yavruyu kurtarmak kabil olmaktadır

1946 da profesörlüğe yükselen ve şimdi John . Hopkins hastahanesinde kürsüsü bulunan Helen B, Taussig ile yine aynı hastahanede şirürü hocası olan Prof, Blalock'a bu mavi yavrularla beraber bütün insanlık çok şey borçludur.—Dr. E E

Dr. Helen B. Tanssig
Kalb mutehassısı

İnsan vücudu

Nasıl düşünüyoruz?

Nasıl düşünüyoruz? Senelerdenberi görmediğimiz insanlar, eşya, memleketler isteğimize göre hâtıramızda nasıl canlanıyor? Bu, yıllarca önce yaşanmış olayların muhayyelemizde uyanabilmesi için beynimizde nasıl esrarlı muameleler cereyan ediyor?

Son zamanlarda girişilen yeni labo ratuvar deneyleri işte bu bir sürü sorulara cevap bulmağa çalışmaktadır Beyni, fizyolojik bakımdan bir elektrik jeneratörü gibidir İnsanın sinir sistemi (beyin, murdar ılık ve sinirler) yaş bir pil bataryasına benzer Bu batarya, 1/10 volt daimi cereyan verir ki bir cep pilinin voltajının ortalama 1/29 si demektir Ekserisi sudan ibaret olan bir mayi içinde bulunan sinir dokusuna bu elektrik cereyanını sağlayan sodyom ve potasyomdur Her beyin hücresinin iki türlü küçük uzantısı vardır Bunlar yanlarındaki iki hücrenin aynı uzantılariyle temastadırlar. Bu surede her hücre, civarındaki hücrelere bağlanmış bulunur. Böylelikle sayısız kombinezonlar meydana çıkar Beyin, sanıyenin pek küçük kısımların da bu kombinezonları yanacak şekilde milyonlarca telefon santralleri teşkil etmektedir. Bu santrallerden bir tanesi bile İstanbulu idare edecek kudrettedir Artık bu telefon şebekelerinden bir anda geçen emirleri, sualleri, cevapları tahmin edebilirsiniz Hayatımızın en küçük tecrübesi, en önemsiz olayı, hattâ tamamen unutulmuş sandığımız milyonlarca vaka ve ihsaslar bu elektrik örgüleri sayesinde zaptedilmekte ve muhafaza edilmektedir Bir nazariyeye göre biz, hâtıralarımızı beynimizdeki kapalı devrelerde saklamaktayız. Bu kanalı devreler beyin hücrelerinin teşkil ettiği birer halkadan ibarettir, kendilerinden bir elektrik cereyanı geçmektedir. Hâtıralara tekabül eden elektrik şarjları mütemadiyen bu kapalı devrede dönüp durmaktadır Cereyanı tazeleyen sodyom ve potasyomdur ve bu olaylar hayat süresince devam edip gitmektedir.

Beş duygumuzla gördüğümüz, dokunduğumuz, işittiğimiz, değdiğimiz veya tattığımız her şeyi devamlı ve otomatik olarak bir ihsas halinde zan tetmekteyiz Eğer bu intibaların lüzumsuz ve fazlalarını yok edecek tertibat bulunmasaydı, bu ihsaslar içinde boğulurduk. Bereket ki sinir sistemimizin bir çok yerlerindeki (Svnapse) denilen küçük yarıklar tâlî ehemmiyetle olan milyonlarca ihsasın merkeze ulaştırılmasına engel olmaktadır Meselâ, beden hararetı için bir derecenin küçük bölümlerine kadar olan değişikliklerinin merkezlere bildirilmesine ve ulaştırılmasına lüzum yoktur Bir tek sinir iplikçiğinde hâsil olan bir intıba da böyle bir kesintiyi aşacak kadar tesirli değildir Buna karşılık önemli sinir iplikçiklerini ilgilendiren bir durtü, bu barajı yıkarak, derhal merkeze ulaşır Bu koruyucu mekanizmanın güzel bir modelini gözün retin kısmı vermektedir Gözün bu tabakası ışık ihsaslarını almağa ve iletmeğe yetkili yüz milyon kadar hücreden dokunmuştur. Fakat bunlardan yalnız beyin merkezleriyle temas edenlerinin, yani bir milyon kadarının sinir iplikçikleri vardır. O halde, bir ışık empresyonunun beyne ulaşabilmesi için gözümüzün retin tabakasındaki yüz hücreyi ilgilendirmesi lâzımdır

Merkez sinir sistemi başlıca üç transmisyon merkezinden ibarettir Bunların her biri kendi özelliğine uygun mesajları alır ve yayar Soğancık dediğimiz kısım otomatik ödevleri, solunum ve kalb takallüslerini idare eder Beyin şuurun, hâtıraların, aklın, heyecanların, iradî hareketlerin, hislerin kısacası şahsiyetin ve benliğin merkezidir Beyincik, adalelerin irade hareketlerini beyinden gelen emirlere göre kontrol eden, muvazene ve koordinasyon organıdır Refleks hareketler ise, murdar ılık aracılığı ile başarılır

Vücutta idare ve hükmettiği bolgelerin fonksiyonunun önemine göre dimağın o bölgesi daha ziyade gelişmiştir İdare edilmesi gereken iş ne kadar önemli ise, dimağdaki merkez de o kadar inkişaf etmiş bulunur Meselâ eller ve parmaklar, çok karışık manevralar yaptıklarından, ayaklara ve bacaklara gore beyinde, daha gelişmiş merkezlere sahiptirler Dil ve dudak-

Dr. Alfred Blalcok
Bu da bir kalb mütehassısıdır

lan» da böyle önemli beyin merkezlerine ihtiyaçları vardır.

Işık, ses, hararet gibi dış âlemden gelen ihsaslar görme, ışıtme, hissetme şeklini nasıl alıyorlar? Bazı fizik şartlarda ihsas organlarımızın elektrik mesajlarını özel alıcı merkezlere ulaştırdığını ve ihsasın vasfının gelen dürtülere bağlı bulunduğunu biliyoruz. Bir ameliyat sırasında, beyin açık ve çıplak bir halde iken sinir dokusuna bir küçük elektrik şarjı değdirilirse görme, duyma şeklinde ihsaslar hâsil olur. Hasta, şimşek görür veya uğultu, çınlama, darbe hisseder. Konuşma merkezlerinden biri elektrikle dürtülürse hasta yeni doğmuş bir çocuk gibi bağırmağa başlar fakat konuşamaz. Çünkü bu kadar basit bir dürtü ile çok karışık olan konuşma işi başarılamaz. Eğer hasta uyutulmadan bu tecrübe yapılırsa (dimağ dokusu ağrıyı duymadığı için bu deney yapılabilir, kendisini çocuk gibi bağırtacak harici bir dürtü hissetmediğini tersine olarak içinde şiddetli bağırma ihtiyacı duyduğunu söyler.

Bir çok vakalarda, ihsaslar, beyin - murdar ilık sisteminin merkezlerine hep birden ulaşır. Bu merkezlerin hepsi birden , faaliyete geçer. Fakat her zaman bu böyle değildir. Soğuk bir gecede, yorganın altına iyice gömulduğunüz zaman beyincikten gelen emirlere boyun eğiyorsunuz, demektir. Fakat mesajlar beyne de ulaşmış ve sıle kutupları duşundurmeğe başlamıştır. Kuvvetli bir sinyal, gece bir iş kokusu bütün merkezleri birden durter. Beynimizdeki elektrik devreleri büyük bir hızla faaliyete geçer ve bizi uykudan uyandırır.

Önceleri düşünce ile ve büyük dikkat sarfiyle yapılan işler gittikçe, daha aşağı merkezlerin aracılığı ile düşünülmeden ve şuurun fazla müdahalesi olmadan başarılabilir. Bisiklete binmek, yüzmek ve benzeri hareketler, başlangıçta beynin emek harcamasını gerektirdikler) halde, sonraları otomatik halıne gelirler

Bizim için faydasız ve çok tekrarlanmış bazı mesajları şuurumuzdan atmak da mümkündür. Bir şehirli, sokağın bütün gürültüsüne rağmen uyuya bildiği halde, köyde uzaklardan gelen horoz sesleriyle rahatsız olur ve uyanır

Öğrenme kudretimiz hangi yaşta duruyor? Belki de 90 yaşına kadar bilgi alanımızın genişlemesi mumkündur. Beynimiz tâli elektrik devreleri kurabilmek kabiliyetini kaybetmedikçe, yeni bilgiler edinmemize imkân vardır.

Peki akıl hastalıklarının sebebi nedir?

Bunların bir çoğunda beyindeki hücrelerde veya bunların meydana getirdikleri elektrik devrelerinin işleyişlerinde bir bozukluk vardır

İleri derecede hiddet, şiddet hallerinde o kimse beyninin elektrik devrelerini kontrol edememektedir. Bazı akıl hastalıklarında da beynin yeteri kadar tâli elektrik devreleri kurma yeteneği bozulmuştur.

Bu bilgilere göre dehâyı yeniden tarif edebilir miyiz?

Dahi doğuştan beyninin elektrik devrelerini üstün bir kudretle düzenleyebilen adam demektir. Yeni bir takım yüksek devreler yaratacak sekilde, beynimizdeki elektrik ceryanlarını düzenledikçe bu kabiliyetimiz yükselmekte ve daha yeni ve geniş devreler meydana gelmektedir Bu suretle beyin gittikçe gelişmektedir. Vücut ağırlıklarıyle karşılastırılırsa insan beyni öbür hayvanlardakinden daha büyük ve ağırdır

İngiliz Fizyoloıisti Sir Cherles Shrrıngon'a gore: insan beyni, tekâmül eden bir organdır. Bugünkü durumu geçicidir. İleride daha büyük gelişmelere ulaşacağında şüphe yoktur. İnsanlığa verilecek en büyük müjde de bundan başka ne olabilir?—Dr. E. E.

KİTAPLAR

SEÇME MASALLAR

(H Ch Andersen — Çevıren; Selâhattin Batu İstanbul 1953, Millî Eğitim B J/J — 606 sayfa, 550 kuruş Dunya edebıyatından tercumeler. İskandınav Klâsikleri : 15)

Andersen'i bugüne kadar sadece çocuk dergilerinde, veya küçük kitaplarda gordük. Buna rağmen Danımarkalı masal babasının ünü Turkıye'de de oldukça yaygındır. Ancak, eserı elımızde tam olarak bulunmadığına göre acaba masalcıyı ne ölçüde tanıyoruz. S. Batu, Andersen'i anlatırken (Önsöz) «Bızde hemen hemen tanınmamış olması acıdır» dıyor. Elımızdekı cıltte 50 masal buluyoruz Belkı bır veya iki cilt daha çıkacak. Fakat, Andersen gibi bir yazarın bütün eserlerini «Klâsikler» diye tanınmış veya «Dünya Edebıyatından Tercümeler» serısınde tam bir küllıyat halında görmek ısterdık

GREV

(Orhan Kemal — Seçılmış Hıkâyeler Dergısı'nın bır yenı kitabı)

Fıkır . sana dergilerinin yayınları olmasaydı, yeni edebıyatımızın daha geniş ölçüde yayılmasına pek ımkân olmıyacaktı. Ucuz cep kıtapları halında de olsa — belkı yayılma ımkanları bu sevimlı, ucuz kıtaplarla sağlanıyor - yeni edebıyatımızın ürünlerı toprağın altında sıkışıp kalacaktı. Seçılmiş Hıkâyeler Dergısı kıtaptan ıçında çıkan yenı eserin sahıbı gerçı elınden tutulması gerekecek kadar «gene» değıl, ama, ne olursa olsun, edebiyat dergilerini çalışmalarını her zaman sever ile anmak lâzım.

Orhan Kemal'ın (11) hıkâyesini toplıyan Grev, Güngör Kabakçıoğlu'nun çızdığı güzel bır kapak ıçında 127 sayfa (Ankara 1954, Serının 11. kıtabı). Kıtapta, 1942 ile 1953 arasında' yazılmış hıkâyeler yer almış. Bu on yıl içinde hıkâyecının sanatında belirli değışıklıkler olmuş. 1942 veya 1943 te yazdığı hıkâyelerde vakanın, sonucun, hattâ bıraz da «merak verme» kaygısının hâkım olduğu gözden kaçmıyor. Son yılların hıkâyelerında ise, bugunün kendıne güvenenen Orhan Kemal'i kar şımızdadır. Hıkayecinin yazdıklarını, bugünden dune okumak haylı ılgı verıcı.

Kıtabın fiyatı: 100 Krş.

ARAPÇA İLE TÜRKÇENİN KARŞILAŞTIRILMASI

(Besım Atalay — İstanbul 1954, Marıfet M. 64 S 150 Krş)

Türkçenin vaktiyle Arapça yanında pek fakır sayılmış olduğunu unutmaya başladık. Dil Devrımı, Türkçenin üstünlüğü tezini ortaya koyduğundan beri dil yönünden düştuğümüz asağılık duygusundan kurtulduk. Rahmetlı Naım Hazım Önat'ın «Arapçanın Türk Dılıyle Kuruluşu» eserinden sonra şımdı B. Atalay, iki dılı karşılaştırıyor. Vardığı sonuç, Türkçenin lehınedır: «Türkçenin Arapçadan daha olgun ve gelişmiş» olduğunu açıklıyarak eserını bıtırıyor.

Varlık yayınevi'nin ikinci basımları

Edebi eserlerin, 2. basımları Türkıye için önemli bir olaydır. Varlık Yayınevi yaz ayları içinde, çalışmalarını tukenen kıtaplarının yeni basımlarını yapmağa ayırmış Elımızde yeni baskaları yapılan 17 kitap var. Bunlardan yerlı yazarlarımıza aıt olanlarının adlarını yazıyoruz: Cahıt Kulebı. Rüzgar (Şiirler); Haldun Taner: Tuş (Hıkâyeler); Sait Faık Lüzumsuz Adam (Hıkâyeler) Türk klâsıklerınden· Yunus Emre Namık Kemal, Teyfik Fıkret Ayrıca: Kemal Atatürk diyor kı (Özdeyişler); Türk yenılık şiir antolojısı Tercumelerden, yalnız yazarların adlarını verelım: Istratı, Hemıgway, Poe, Steınbeck.

YENİ RESİMLİ LÜGAT VE ANSİKLOPEDİ

(Tamamlanan bır ansıklopedik sözlük)

947 yılında yayımına başlanmış olan eserın tamamlanması ancak 1954 yılı ağustos ayında mümkün oldu Hem bir Turkçe sözlük, hem Türkçeden Fransızcaya sözluk, hem kuçük bir ansıklopedı olan bu eseri yazan, bılındığı gıbı, İbrahım Alâettın Gövsa idi. 1949 yılında ölümü üzerıne, «Lâkeda» maddesınden sonra, ansıklopedık sözluk bır kurul tarafından tamamlandı. Eserın tamamı 3200 sayfaya yakındır 5 cilt tutmaktadır. Türkçede tam bir ansıklopedi bulunmadığı için bu küçük ansıklopedı bazı bakımlardan boşluk dolduracaktır. (5 cıldının fiyatı 81 lira. İskıt Yayınevi, İstanbul).

Varlık, bu hareketi ile önayak olduğu kitap meselemizi canlı tutacaktır.

S A N A T

Musiki

Kral *Frederik*
Amatör muzisyen

Sibelius'u en iyi çaldıran şef: Musikişinas kral Frederic

Finlândiyalı meşhur bestecı Sibelius un 2 inci senfonisinin bu yaz bir Avrupa radyosu senfoni orkestrası tarafından icrası sanat çevrelerinde büyük ilgi ile karşılandı ve bunun Sibelius musikisinin şimdiye kadar görülen en mukemmel icra şekli olduğu söylendi. Bunda ne fevkalâdelik var, diyeceksiniz. Hemen ilâve edelim ki bu konseri idare eden orkestra şefi bir kraldı, evet, hem memleketini, hem de başkentinin radyo senfoni orkestrasını idare eden bir kral...

Kimdir bu musikişinas kral?

Musikiyi gerçekten seven ve musikisinas soydan olan bir kraliçe düşünün, bir de bütün bu kabiliyetleri annesinden alan küçük bir prens. Yeşil bir kuzey memleketinin sakin sarayında oturan prensin ilk ve en büyük zevki sarayın avlusunda süslü kıyafetleri ile sıralanarak hareketli parçalar çalan kraliyet muhafiz birliğinin borazan ve trampet kıtasını dinlemektir. Aradan bir kaç yıl geçtikten sonra genç prens sarayda verilen ziyafet ve toplantılarda orkestrayı dikkatle dinlemiye başlar. Daha sonra da Kraliyet Tiyatrosunun müzikli temsillerini ilgi ile takip etmiye koyulur.

Musikisever annesinin dikkat ve itinası altında 12 yaşında Matmazel Lizzy Hohlenberg'den piyano dersi almıya başlıyan genç prens Danimarkanın bugünkü kralı IX Frederic, musikişinas anne de yakınlarda ölen kraliçe alexandrine'dir.

Kraliçe Alexandrine'ın 70 inci doğum yıldönümü dolayısiyle hâtıralarını anlatmış olan Matmazel Hohlenberg, genç prensin musiki terbiyesi üzerinde bu hassas kraliçenin ne derece tesirli olduğunu belirtmiş ve prense dinletmek maksadiyle kraliçenin kendisiyle beraber 4 el üzerine parçaları piyanoda nasıl çaldığını, oğlunun doğuştan sahip olduğu ve çok erkenden belirmiye başlıyan musiki istidadını gelişdirmek için nasıl gayret sarfettiğini anlatmıştır.

Prens Frederic'in piyano sevgisinden başka orkestra idarecilığı için duyduğu ilgi de küçük yaşta kendini belli eder. Bundan bilhassa kral ailesinden Georg Hoberg'ın tesiri çok büyük olmuştur. Aynı zamanda kabiliyetli bir bestecı de olan Heberg, Kraliyet orkestrasının şefliğini yaptığı sıralarda operada lirik eserler çaldırdığı gibi konser salonlarında da senfonik programlar idare ediyordu. Prens Frederic'in veliaht olduğu sıralarda Heberg kendisine musiki nazariyatı ve partisyon bilgisi dersler veriyordu.

Heberg'in şefliği zamanında kraliyet orkestrasının repertuarı tamamen yenilenmişti. Wagner'in eserlerinden başka romantik bir opera serisi programlarda yer alıyordu; Livresi Hana Christian Andersen, bestesi Hartmann'a ait olan Liden Kirste yahut livresi Richardt, bestesi Heise'e ait Drot Og Marsk gibi klâsik Danimarka eserleri, Çaykovski, Richard Strauss ve Eugene d'Albert'in operaları ile Beethoven'in Fidelyo'su ve İtalyan veristlerinin eserleri. Senfonik konserlerde Beethoven, Schubert, Brahms ve Çaykovski yer alıyordu.

Bu sebepten prens Frederic'in ilgisi bilhassa romantik musikiye ve en fazla da Richard Wagner'e yöneltmekteydi. Kral olduktan sonra idare ettiği parçalar Danimarka'nın ilk lirik eseri olan Everhöj ile başlıyor ve Wagner prelüdlerinden romantik sefoniye kadar uzanıyor. Bu arada Beethoven'in 1 inci ve 8 inci senfonileri ile Schubert'ın Bitmemiş Senfonisi ve ayrıca ut majör senfonisi, Çaykovski'nin Patetik Senfonisi ve hattâ Brahms'ın herkesi korkutan 4 üncü sefonisi ile Weber ve Beethoven uverturleri sayılabilir. Bir defa da Mascagni'nin Cavalleria Rusticana'sını idare etmiştir.

Copenhague'ın tanınmış musiki tenkitçilerinden Kai Flor'a göre, kralın idare tarzının en barız hususiyeti titizliğidir. En ufak noktanın hakkını vermek, partisyonlar üzerinde bestecinin ihtarlarına, tamamiyle riayet etmek ister. Musikişinas kral orkestranın başına geçince değneğini kendine has bir itina ve son derece titizlikle oynatmaktadır. Hareketli, sıhhatli ve

Maestro
Değnek sade dövmek için değildir

Adalet

Elmalarda dış izi
Senindir bu dişlem
Tapıldı hanene
gereken işlem

Melekler de şahit
Suçlusun
İşbu kanun hükmünce
sen bir insanoğlusun

İnsanoğlu
MADDE BİR
Dünyaya gelmelidir

MADDE İKİ
Sevmeli sevilmeli
dünyayı cennetin
bahçesi bilmelidir

MADDE ÜÇ
Yaşama sevgisinin
kökleri kalbinde
insanoğlu günün birinde
ölmelidir.

dönmelidir dudaklarına
buruk bir elmanın tadı

Dördüncu madde okunamadı

İşbu kanunu
kim yürütür bilinmez
Bilinmeyen ellere
karşı gelinmez.

Bülend ECEVİT

çok heyecanlı bir dünyeye sahip olmasına rağmen, birçok şeflerin tercih ettiği cesaretli hareketlere kıymet vermeksizin metne tam sadakatle eseri idare eder Beethoven'in mi bemol majör piyano konçertosunu kral Frederic in idaresinde çalan ve kendisini ayrıca Copenhague radyosu senfoni orkestrasına Schubert'in ut majör senfonisini çaldırırken dinliyen Edwin Ficner ın bu hususiyet bilhassa dikkatini çekmiş ve hayranlığını ifade etmesine vesile olmuştur

Kral Frederic romantiklere karşı duyduğu aşırı sevgiyi daha ileriye götürmek istememiş, bunu önce Mozart'ın sol minör Trajik Senfonisini idare etmekle göstermiştir Geçen yıl başında Cesar Franck'ın re minör senfonisini ve nihayet bu yaz da Sibelius'un 2 inci senfonisini idare etmiştir Radyo senfoni orkestrasına çaldırdığı bu senfonide, musiki tenkitçisi Kai Flor'a göre, Finlandiyalı bestecinin eseri en güzel ifade şeklini bulmuştur Bu arada hükümdar olan bir orkestra şefinin prova için ne kadar az zaman bulacağını hatırlamak yerinde olur

Kral Frederic, kayın pederi olan İsveç Kralı Gustave VI Adolphe un 70 inci doğum yıldönümü dolayısiyle İsveç Kraliyet Orkestrasını da idare etmiş ve bu hareketi Stockholm'da çok büyük bir memnuniyet ve heyecan yaratmıştır.

Tiyatro

Tiyatro Derneğinin yaz temsilleri

Havaklıderede Sporting kulübün önünde, üç akşam aralıksız dizilen otomobiller, burada olağanüstü bir hadisenin cereyan ettiğini anlatıyordu

Hakikaten, İstanbul'da kısa zamanda bir hayli alâka toplayan Tiyatro Derneği ekibi, geçen hafta sonunda Ankara'ya gelmiş, Edebiyatçılar Derneğinin davetlisi olarak burada temsillerine başlamıştı.

Kulübün tenis kortuna gerçek, sanatsevenlerden başka, dudakları bükük giden malûm sanat muhiplerimizin bile hayret ve takdirlerini esirgemedikleri bu üç akşamlık temsil devresi, yazını bütün şiddetiyle kavrulan Ankara'ya bir menfezin ferahlatıcı havasını getirdi

Tiyatro Derneği, İtalyan yazarı Goldoni'nın «Yalancı» isimli komedisini hazırlamıştı. Bu hazırlık ise bir kaç bakımdan dikkate değerdi

Evvelâ, commedia d'ell Arte tarzında yazılmış olan esere uygun bir tempo tuttırmak, ona göre mizansen koymak ve hele birbirleri ile olan münasebetlerine de uygun düşecek şekilde tipleri çizmek, vazı sahne içini en zor problemlerdendir, Bu küçük, idealist amatör topluluğu güç dediğimiz problemleri tabiiliğe irca etmek suretiyle halletmiş ve bu suretle güçlüğünü göstermeyen başarısı, umduğumuzdan da büyük olmuştur

Ebette ki sahnenin tamamiyle yabancısı olan genç heveskârları bu derecede başarılı bir neticeye götürmek, eserin rejisörü için kolay olmamıştır. Esasen rejisörün başarısını değerlendiren de bu güçlüktür

Yalana, Tiyatro Demeğinde, «meydan tiytro» tarzında ortaya konmuştur Sahneye değil

Meydan tiyatrosu, bizim anladığımız mânada orta oyunudur Ancak, Orta oyunundaki gelenek yerine, ele alınan metnin icabını gore hareket edilen meydan tiyatrosunu tam tarif etmek icap ederse, orta oyununun alafrangası diyebiliriz

Tiyatro Derneğinin temsilin dekinci gürlük te eserin böyle, orta oyunu tarzında oynanmasıdır. Seyirci ile burun buruna, göz göze gelmek ve hele suflorsüz ve eseri aksatmadan oynamak, uzun tecrübelere şahin bulunan profesyoneller için bile çok güçtür Tiyatro Derneğinin genç sanatkarlarının bu başarısı herşeyden önce övülmeğe değer

Eser büyük bir intizamla oynandı ve tam bir başarı sagladı Boyle bir neticeye ulaşan topluluktan önumuzdeki mevsimde yeni yeni eserler beklemek ve her eserin tiyatro anlayışımızda yeni bir adıma tekabül etmesi ümit etmek yersiz sayılmaz .T D

Dünyadan haberler

Yüzen sahne

Koblenz — «Karaormanlıların kızı» isimli meşhur operet Koblenz de yüzen bir sahnede temsil edilmiş ve oyun büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır Temsili dört bin kişi seyretmiştir

Buyuk mükâfat

Paris Burada tertip edilen milletlerarası tiyatro festivalinde Bert Brecht'ın «Courage Ana» isimli piyesi ile Kafka nın «Saray» isimli romanından piyes haline getirilmiş olan eser birinciliği kazanmıştır, Festivalde en iyi aktör olarak Cino Cervi ve en kuvvetli aktris olarak da Helene Weigl seçilmişlerdir

İlk senaryosu

Paris — Fransız muharriri Francois Mauriac ilk defa olarak bir senaryo yazmıştır. «Kurban» ismini taşiyan bu senaryonun filme alınması hazırlıkları risin caddelerinde çevrilecektir

«Yaz müzigi»

Siena Otuz milletin yüksek öğrencilerinin iştirak etmiş olduğu «Yaz Müzığı Festivali» Toscana eyaletinin Sena şehrinde açılmıştır. Festivale iştirak eden talebe'erden başka tanınmış isimlere de rastlanmıştır Meselâ meşhur orkestra şefi Paul van Kempen de burada gençlerin orkestralarını idare etmektedir,

«Romeo ve Juliet»

Moskova — Kırım da meşhur Sovyet bestekârı Prokofieffin «Romeo ve Juliet» isimli balesi renkli olarak filme alınmaktadır Filmde Julle t rolünü Rus Primabalerin. Galina Ulanova oynamaktadır

Kitapçı bolluğu

Reykjavik — Son günlerde yapılan bir istatistiğe göre, İzlanda'nın merkezi olan Reykjavik şehrinde fırından çok kitapçı ve kasaptan çok kâğıtçı dukkânlarının mevcut olduğu görulmuştur

Kabul edilmedi

Paris — Napoleon'un hayatını filme alan, Sascha Guitry, bu arada Nepoleon un taç giyme sahnesinde Notre Dame kilisesinde çevrilmesi için Paris Kardinalına rica da bulunmuş ise de bu rica kabul olunmamıştır

Dünyanın en küçük kitabı

Düsseldorf — Dusseldorfdaki basım ve kâğıt sergisini ziyaret eden Cumhurreisi Prof Heuss'a, sergi idaresi tarafından, gümüş bir kutu içinde dünyanın en küçük kitabı hediye edilmiştir. Altı milimetre kare sathında olan bu kitabın sahifeleri altın sahifelerle çevrilidir ve Hollanda lisanında yazılmıştır

Hoş resim

Borazancı

Nefesine güvenen adam

AKİS

Hoşunuza gittiyse hemen

Abone olunuz

S P O R

Futbol
Gözde spor

futbol

Millî maçlarımız

Futbol sezonu yaklaştıkça futbolun sihrine kendını kaptıranlarda da heyecan hâd bır safhaya gırmektedır. Futbole hasret kalınan 3 ay ıçinde çeşıtlı müsabakalar yapılmış olmasına rağmen niçın itıraf etmıyelim kı o mübareğın zevkını hıç bırında bulamadık

Kufürlü, kaynana zırıltılı, mevsımıne göre gazoz şişeli veya ayva koçanlı maçlara gıttıkçe pişman oluruz da hafta sonu gene aramaya başlar, maç günü kuzu kuzu stadın yolunu tutuveririz.

Şu halde ne millî, ne de temsılî sporumuz olmamasına rağmen futbol bızım aradığımız, özlediğimiz spordur.

Futbolun olduğu her yerde heyecan vardır. Hele bunlar bır mıllı maçta bir araya gelirse hepsi ortadan sılınıverır de ınsan sıtma nöbetıne tutulmuş gibi kendinden geçer

Futbol sezonu ile millî maç mevzuu da, günun dedıkodusu halıne gelıverır, ve bütün sezon boyunca hanımların meşhur dedıkoduları gıbı devam eder durur.

A mı, B mi?

Bu sene de bır haber var Ekım sonunda Fransa ile yapılacak Doğu Akdeniz kupası maçlarında Fransa'nın B takımına karşı bızım A takımı çıkartmayı kabul etmış olmamız tenkid edılmektedır

Kabahat gelın olmuş da kımse alınmamış Yeni federasyon Türk takımının itibarını azaltan bu kararı eski federesyonun verdığını, bınaenaleyh onların suçlu olduğunu, eski federasyon ise Doğu Akdeniz turnuvasının mevcut sözleşmesındekı hükümler muvacehesinde bızım de B takımı çıkartmamız mumkündur demekte. O halde mesele halledılmış oluyor demektır.

Anlaşmada aynen şu hükümler bulunuyor.

«Bır memleketi temsıl eden A takımı başka bır yerde vazıfelı ıse o memleket kendısını bir (B) takımı ile temsıl ettırebılır.

Mılli takımlarda yabancı mılletlere mensup futbocular oynayamazlar. Maçlar mütekabılıyet esasına göre yapılır.»

Fransa'nın durup dururken B takımını çıkarmak ıstemesının bir nezaket ve centilmenlik kaıdesı ile telıfı mumkün değıldır. Bınaenaleyh Fransa tarafından boyle bir şeye tevessül edılmesi halınde bızım de B mılli takımımızı çıkarmamızdan başka yapılacak bir şey yoktur. Böyle mıllî şerefimizı ılgılendıren hususta mılletçe ne kadar hassas olduğumuz malûmdur

Bu hıslerımızın rencıde edılmesıne onayak olanları da asla affedemeyiz.—N. A.

Atletizm

Ne verdik ki?

Önümüzdekı günlerde Avrupa atletizminin büyük heyecanı, Avrupa atletizm şampıyonası dünya kupasına sahne olan Bern'in Wankdorf stadında yaşanacaktır. Avrupanın en kıymetlı atletlerının katılacağı bu mucadelede bız de sesımızı duyurmağa çalışmağa karar verdık ve çorbada tuz kabılınden, bir avuç atletimizi İsvıcreye gönderdık. Bu şampıyonanın ılk hazırlık merhalesınde atletlerımız Belgradda yarıştılar ve üç takım ıçınde üçüncü oldular Bundan sonra, şampıyona arefesırde atletlerımız hazırlıklarına Almanya kasabalarında ıkıncı sınıf atletlerle yarışarak devam ettıler. Bırçok birıncılikler kazandılar Bazıları mız yalnız bu birıncılıklere bakarak sevındık, bazılarımız da derecelerın düşüklüğünü görerek bır şampıyona arefesınde üzüldük Şımdı derın derın duşünuyoruz: Atletlerımız bu hengâmede ne yapacaklar? Harıce, hele böyle bır şampıyonaya, gönderılen mılli atletlerin vazıfesı memleketı en ıyi şekılde temsıldır Bu vazıyete göre, atletlermız nasıl dereceler alacak da bunlarla ıftıhar edeceğız? Atletizmde kronometre ve çelik metre konuştuğuna ve derecelerımız meydanda olduğuna, en ıyi atletımız son klasmanlarda onuncu sıraları bile alamadığına gore bu şampıyonada afetlerımızden ne bekleyebılırız? Şu halde, bu muazzam şampıyonaya ne maksatla ıştırak ettık? Belkı de verılecek cevap, «görup öğrenmek ve sadece atletizme çalışmakta olduğumuzu ispat ıçın» şeklınde olacaktır. Bu takdırde verılecek cevap ta vardır.

Atletlerımîz yola çıkmadan evvel, gazetecılık te yapmakta olan bir mıllî atletımız, muhtemel mağlubıyetlerı tevekkül ıle kabulle söyle demıştı: Bız gıdıp mağlûp olabılır, bir şeyler kazanmayabılırız Bunun üzerıne fer. yat edılecek, bızler yerlere yatırılacağız. Fakat sorarım, bızlere ne ımkânlar verıldı kı, mukabılınde ne beklıyor sunuz? Stadyuma ısmana gıttık, kapı yuzümüze kapatıldı Beton pıstlerde koştuk. Üç gün öteye gıdıyoruz, trenle ve tahta üzerınde seyahat etmekteyız Antrenörümüz yok, kuluplerde alâka az.

Bunların hepsi doğru ve güzel seyler Öyle ise şımdi bız de soruyoruz. Öyle ıse bu gencleri neden gönderiyoruz? Sarfedılecek paramız, vaktımız mevcut ıse, çalışmak ve muvaffak olmak ıçın cırpınan bu gıbı senelere daha ıyi ımkânlar hazırlamak için bu kıymetlere harcedemez mı ıdık? Onlardan bir şey beklemek durumunda değil ısek, evvelâ onlara bu ımkânları vermek ondan sonra atletlerımızı bu gıbı buyük mücadelelere atmak ve onlardan başarı beklemek lâzımdır. Atletlerımıze karsı alâkamız azaldığı, onların çalışma imkânlarını yok ettığımız zamanlar, tabıdır kı onlardan randıman alamadık Avrupa şampıyonasına ıştırak eden dıger milletlere mensup atletlerden hıç bırı muhakkak kı bızım atletlerımızın içinde bulundukları şartlarla çalışmamışlardır. Onlar yerınde olarak, bızımkılerden daha ıyi derecelер alacaklardır Eğer bızım çocuklar bır şeyler yaparlarsa, bunda, atletizmımızı ıdare etmış olanlar şeref payı her halde, atleterımızınkınden çok daha azdır T.U

Çek lokomotifi: Zapotek

Öyle bır atlet tasavvur edın kı sadece antrenmanlarda denedığı veya denedığı demıyelım de kendı mesafesını hazırlamak için çalıştığı herhangı

bir mesafede istediği anda rekor kıra bilecek azim ve kuvvette olsun! İşte bu imkânsız gibi görülen hayalleri ha kikat yapan, sıska vücudunu zorlukla taşıyan iki sopa bacaklı, saçları dökül müş dazlak kafalı, ihtiyar gibi görü nen bir atlettir. Başını daima iki omu sunun arasına sıkıştıran ve senelerce yıldızı sönmeden atletizm dünyasının semalarında parlayan Zapotek adlı bu Çek atleti, kendisine insan üstü bir çok sıfat ve vasıflar verilmiş olması. ne rağmen muvaffakiyetinin sırrını sadece ve sadece çalışma sisteminde bulmaktadır.

Enerji ve taktiğini birleştirmede bir profesör olan Zapotek, 19 yaşında me rak sardığı bu sporda çok defa kendisi ile alay edilmesine, önüne türlü güç lukler çıkarılmasına rağmen çalışma larına devam etmiş, gündüzleri çalış tığı fabrikanın yorgunluğunu akşamla rı 15 - 20 kilometrelik koşularla gi dermeye çalışmıştır.

Form ve nefes tamam olunca geri ye ne kalır? Taktik ve sistem! İşte meş hur atlet o zaman iki büyük şöhreti İsveçli Haegg ve Anderson'un çalışma stilini yakından takip etmek suretiyle nihayet 1947 de dünya rekoru ile ilk şöhretini sağlamış ve ismini herkese duyurmuştu.

Uzun mesafe koşularının hemen hepsini koşmakta, bunlardan istediğinin rekorunu derhal kırmaktadır. 1952 olimpiyatlarında maratona gireceğini bildirdiği zaman atletizm müşahit ve hocaları eh, artık bu imkânsız, demişlerdi. Netice; Zapotek gene birinci, hem de yeni bir rekorla. .

Çek lokomotifi adı ile şöhretini genişleten dünyanın bu 1 No. lu atleti, iradesi, bilgisi ve bitmek tükenmek bilmeyen enerjisi ile muvaffakiyet sırrına ermiştir

Antrenmanları amansızdır. Takip et tiği usul hiç bir atletle mukayese edilemez. Meselâ evvelâ bir 10.000 koşar, arkasından 2 tane 400, 4 tane 800 ve nihayet 2 defa da 100 koştuktan sonra kültür fiziğe başlar Bu kadar acaip antrenman sadece nev'i şahsına münha sırdır

Nihayet Zapotek hakikî bir taktik kralıdır

Dünya ordulararası şampiyonası

Sekiz memleketin iştirakı ile yapılan dünya ordulararası atletizm şampi yonası, bu sporda üstünlüğü teslim edilmiş Amerika nın birinciliği ile nihayetlenmiş bulunuyor. Üç senedenberi dünya ordulararası atletizm şampiyonasına iştirak etmekte olan takımımız ikisi Abdullah Kökpınar birisi de Ekrem Koçak'ın olmak üzere 3 birincilikle Amerika'dan sonra en çok birin cilik alan takım olarak ikinciliği kazanmıştır.

Hollanda'nın Filburg şehrinde yapılan yarışmalarda iki ordulararası rekor kırılmış ve diğer musabakalarda da Avrupa atletizm şampiyonası arefesinde dünya klasmanına giren dereceler alınmıştır

İdarecilik mi hokkabazlık mı

Tevfik ÜNSİ

Sporumuzda doğan yeni cereyanla ra muvazi olarak spor idareciliğinin de mânası değişmektedir, Vak tiyle idareci, sportmenliğin, kulüp sevgisinin, feragatin, otoritenin timsali idi. Sporcu idareciye karşı ancak hürmet, saygı ve takdir hisleri beslerdi. İdareci, sporcusuna karşı bir ağabey, bir hoca gibi davranır, diğer rakip idareciler için de idealist bir efendi hüviyetini taşırdı

Zamanla, spordan beklenilenler türlü şekiller aldıktan sonra umumiyetle bu tip idareci hiç kalmadı. Kulüplere girip çıkan sporcular ancak para ile harekete geçirilmeğe başlayınca, yavaş yavaş idarecilik de ideâlistlerin işi olmaktan çıktı. İdareci karşısında idealist görmüyor ki, kendi de idealist olsun. Bugün profesyonel kadrolu kulüplerde idarecilerin ağzında şu terane var: Profesyonel takım amatör idarecilerle çekip çevrilemez. Bu kulüpler idarecilerinin hepsinin de pır aşkına çalıştıklarına artık esasen en koyu kulüp taraftarı bile inanmamaktadır.

İşin üzücü bir tarafı da mevcut: İdarecilik bir meslek halıne konulun ca veya idarecilikten bir menfaat beklenince, bu mesleği muhafaza etmek, gelir kapısını kapamamak, menfaatleri elden çıkarmamak için bazı gözünü hırs bürümüş idareciler bir spor adamına yakışmayacak ha raketlere tevessülden çekinmiyorlar. Onlar için kulüp idareciliği dalavere, karşıdaki hasmın gafletinden istifade, lisans ve sicil işlerinde hileşer'iye bulmak, sporcuyu kandırıp kulübe apartmak, hakemi kendilerine bendetmek gibi marifetler göstermekten ibaret olmaktadır. Ara sıra öyle idareci tiplerine rastlanmaktadır ki, bir sporcuyu boş vaadlerle kulübe aldığını ve körletip rakibe yaratmadığını iftiharla, gülerek söylemektedir, attığı imzayı türlü polemikler ve tertiplerle hükumsuz hale sokmakta ve sonra bununla öğünerek kulüp camiası içinde mevkiini sağlamlaştırmağa bakmaktadır. Bazı idareci tipleri nizamların, talimatnamelerin püf noktalarını bilmekle ve karanlık tescil muamelelerini nor mal şekilde halletmekle şöhret yapmışlardır ve onların, hizmetinden diğerleri asla vaz geçemezler ve bu ida reciler de birer kahraman gibi kulüplerde dolaşıp dururlar. Yine spor mefhumuna sığmayan garip düşün celerle sporcuları idareye kalkan tipler mevcuttur. Bunların da yegâne başarabildikleri şey, kendi elemanlarını takviye yerine rakip tarafı malı bakımdan, maddeten ve manen hırpalayarak zayıf düşürmektir. Muharebede, komutanın bu taktiği şayanı kabul görülebilir ama, spor bir muharebe değildir ki. Idarecilığın mânasını hokkabazlık, dalaverecilik olarak alınmakla ilk olarak spor dâvasına idareci tarafından ihanet edilmektedir. Kulüp idarecileri arasında, adedi mahdut bu şekil birkaç kişinin bulunuşu, hüsnüniyet sahibi, dürüst diğer idarecilerin sportmence çalışmalarını köstekledi ğinden bu vadide bir tasfiye de kütüpçülere ve kulüp idarecilerine düşecektir. Sporumuzdan, sporla alâkası bulunmayan, sportmence hareket etmeyi bilmeyen bu gibi idarecileri, sporumuz namı hesabına, evvelâ kendi camialarındaki sporcularının selameti bakımından, mensup bulun dukları kulüplerin Heri gelenleri, umumi heyetleri temizlemelidirler. Onları iş başından uzaklaştırmakla emin olsunlar cemiyetleri zayıflamaz, bilâkis kuvvetlenir

Bütün musabakalarda Amerikalılar favori olarak görünmüşler ve bir çok müsabakayı kazanmaya muvaffak olmuşlardır.

Yarı uzun koşularda ordulararası şampiyonada ismi etrafında ilk defa alâka toplıyan Kökpınar 3000 steeple ve 5000 metrelik düz koşusu ile birinciliği kazanırken, 1500 metrede Ekrem Koçak fevkalâde bir koşu ve bilhassa mükemmel olarak vasıflandırılabilecek bir taktikle yarış başında favori olarak kabul edilen Belçika ve Hollândalı rakiplerini göğüs farkı ile mağlûp etmiştir.

Bilhassa bu yarış 3 gün devam eden müsabakaların en heyecanlısı olmuştur Starterin tabancası ile birlikte hızlı bir tempoya giren koşuyu genç kıymetlerimizden ve beynelmilel pist lerde tecrübesiz atletimiz İlhan Koç sürüklemeye başlamış, onu sırası ile Hollândalı, Belçikalı atletler takibe koyulmuşlardır. Yarışın son 150 met resine kadar üst uste yaptığı 3 atakla liderliği muhafaza eden İlhamı aynı zamanda rakiplerinin temposunu bozmak suretiyle akıllı bir koşu çıkaran Ekrem'i süruklemiştir. Arıveye 30 metre kala İlhamı'nın duraklaması Belçikalı Coqueraux ve Hollândalı Jonkers'ın başa geçmelerine sebep olmuşsa da dış kulvardan hücuma geçen Ekrem Koçak amansız bir mücadeleden sonra göğusle yarışı almaya, dolayısıyle de takımımıza 3 üncü birinciliği kazandırmaya muvaffak olmuştur.

Yapılan en iyi dereceler

Ordulararası atletizm şampiyonasında en göz dolduran dereceyi mu hakkak ki Amerikalı Hall yapmıştır. Yüksek atlamada 1.98 lik derecesiyle birinci gelen bu atlet daima 2 metre civarında atlayışlar yapabilecek kuv

vet ve kudrette olduğunu ispat etmiştir. Gene Amerikalı Gollidey'in 100 metredeki 10.5 lik ve 200 metredeki 21.5 lik dereceleri göz doldurucudur.

Belçikalı çavuş D. Munyok'un 800 metrede 1.50.3 lük derecesi Avrupa atletizm şampiyonasına iştirak edecek rakipleri için tehlike çanıdır. Bu atlet 1.50 nin altına inebilecek, hiç değilse şimdiki derecesi ile rakipleri için vana var diye adlandırılacak bir atlettir.

Hollanda Genel Kurmay Kupası

Kurmayı tarafından ortaya konan müsabaklardan evvel Hollanda Genel muazzam kupa bir Türk atletinin refakatinde Ordu Spor Bürosuna konan olmuştur. 160 atletin İştirak ettiği 3000 metre Steeple yarışında birinci gelen ve aynı zamanda dünya ordulararası müstait atletimiz Kökpınar fevkalâde koşusu yanında centilmenliği sayesinde teknik jürinin ittifakla verdiği kararla bu kupayı da memleketimize kazandırmıştır.

Avrupa atletizm şampiyonasına iştriak etmekte olan Kökpınar'ın kulağımıza gelen sakatlığı müsabaka gününe kadar bertaraf edildiği takdirde kendi sinden bir birincilik olmasa bile gene de iyi bir derece beklememiz, belki de yeni bir Türkiye rekoru kazanmamız mümkündür.

Şöhret yapan kadınlar

Kadın, dünyada erkeğin yapabileceği her işi yapar. İş hayatına erkek kadar intibak eden kadın, spor sahasında da erkekle boy ölçüşebilir. Bir kaç gün evvel Türk Hava Kurumu heyeti ile beraber Amerikaya giden bir Türk kadın pilotunun. Edibe Subaşı'nın gazetelerde resimleri çıktı, Türk kadınları da bu resimleri göğüsleri kabararak seyrettiler.

Memleketimizde kadın sporcular son senelerde çok arttı. Ortaya çıkışı hâdise olan ilk Türk kadın sporcusu 1950 senesinde şöhret kazanan atlet, 100 metre rekortmeni Üner Teomandı. O zamanlar babası Milli Eğitim Bakanlığında yüksek dereceli bir memur olan Üner'in 100 metreyi 12 saniyede koştuğu bütün memlekete ilân edildi. Türkiye bu kızı candan alkışladı ve Üner, 1948 olimpiyatlarına Türk sporcu kafilesinde tek kadın atlet olarak götürüldü. Olimpiyatta da burada elde ettiği iddia edilen neticeyi yapabilseydi. Üner olimpiyat ikincisi olacaktı. Çünkü, birinci gelen «Uçan ev kadını» Blankers Koen, 11.8 ile birinci olmuş, ikinci gelen İngiliz atleti, yüz metreyi 13 saniyede koşmuştu. Ünerin derecesi ise ancak 14 saniye idi. Bu suretle Üner Teoman macerası, bütün memleketi Ümide düşüren, fakat hayal kırıklığına uğratan bir hikâye olarak sona erdi.

Bundan sonra Türkiyede bir çok kadın sporcu çıktı. 800 metre rekortmeni Sevim Çilingir, rekortmen atletimiz Cahit Önelin eşi Ayçan Önel v.s.. Bugüne kadar kadının spor yapması ayıp sayılan bir memlekette bu rekortmenlerin ortaya çıkması şüphesiz ki iftiharla karşılandı.

Atletizm

Ne alâka, ne alaka...

Fakat, geçen asırdanberi sporla yakından alâkalanan Avrupalı ve Amerikalı kadınlar, bugün bizim erkek sporcularımızla rekabet edebilecek vasiyete yaklaşmışlardır.

Dünyanın sporcu kadınları arasında ön plânı işgal etmesi icap eden biri var o da, Amelia Erhart'dır. 1898 de Kansasda doğan Amelia, tahsilini ikmal ettikten ve bir müddet öğretmenlik yaptıktan sonra tayyareciliğe başlamıştır. Atlantiği aşan ilk kadın tayyarecidir. 1934 Ocak ayında Pasifiği de aşınca Lindberg'e olduğu gibi ona da bir çok ünvan tevcih edilmiştir. 1937 de uçakla dünya turuna çıkan Amelia, 83 bin kilometre katettikten ve yolunun üçte ikisini bitirdikten sonra. Yeni Gineden California'ya müteveccih havalandığı sırada Owland adası civarında kaybolmuş ve bir daha bulunamamıştır.

Aslen Polonyalı olan Stella Walasiewicz, 1930 dan 1935 e kadar uçan kadın unvanı ile anılmakta idi. Los Angeles olimpiyatlarında kadınlar arasında 100 metre finalinde birinci gelirken elde ettiği netice ile erkeklerin 100 metre neticesine yaklaşan ilk kadındı. 60 ve 200 metrelerde kırdığı rekorlar hâlâ kırtlamamıştır.

New - Yorklu Gertrude Ederle, Manşı yüzerek gecen ilk kadındır. Bu Zor işi 6 Ağustos 1926 da başaran Gertrude, Manşı 14 saatte geçerek evvelce erkekler tarafından tesis edilmiş rekoru kırmıştı.

Fakat zamanımızın meşhur kadın yüzücüsü Florence Chadwick de Manşı geçme kadınlararası rekorunu yenilemek için yenilmez bir azimle çalışmakta ve bu işi bu sene başarabileceğine inanmaktadır.

Aynı zamanda İtalyanın en iyi yüksek arayıcılarından da olan Andina Valla, Berlin, olimpiyadında 800 metre mânialı koşuda şampiyon olmuştur. Bu atletin en büyük rakibesi Claudia Testoni, yıllarca 80 metre mânialı koşunun dünya rekorunu elinde tutmuştur.

Genç yaşında tayyareciliğe merak saran ve sporculuğunun yanıbaşında askerlikte de şöhret yapan Anna Reitsch, ikinci dünya harbi esnasında Alman ordusunda vazife alarak yüzbaşılığa kadar terfi etmiştir.

Nihayet 1948 senesindeki Londra olimpiyatlarında «Uçan ev kadını» diye anılan Hollândalı Fanny Blankers Koen ortaya çıktı, üç çocuk sahibi olan bu kadın, rekorlar kırarak kısa mesafeli sür'at koşularında birincilikler elde etti. Bütün dünyanın hayranlığını kazandı ve çocukları, kocası ile birlikte çekilen resimleri aylarca gazete sahifelerini doldurdu.

Son olarak Fransanın eski Reisi, cumhurunun gelini Jacaueline Auriol'dan bahsetmek icap eder. Usta bir tayyareci olan bu kadın da dünya çapında bir şöhret kazanmıştır.

Bütün bu misaller gösteriyor ki, kadınlar da, spor sahalarında erkekler kadar muvaffakiyet, şöhret kazanmışlardır.

Yüzme

Avrupa yüzme şampiyonası

1954 Avrupa yüzde şampiyonası bu sene İtalya'da yapılacak. Beynel-

lel amatör yüzme federasyonunun aldığı bir karar gereğince halen dünyada en iyi yüzme havuzlarından biri hattâ birincisi olarak kabul edilen İtalya'nın Torina şehrindeki pisinde tertiplenen bu müsabakalar çok alâka uyandırmaktadır.

31 Ağustos tarihinden 5 eylül tarihine kadar devam edecek olan Avrupa yüzde şampiyonasında bilhassa başta Macaristan, Fransa olmak üzere kuvvetleri evvelce bilinen devler mücadelesi bir hayli çetin geçecektir.

Yüzme ve diğer su sporları için kapalı ve açık yüzme havuzlarının önemi sarihtir. Bu itibarla bilhassa bu havuza büyük kıymet veren İtalyanın binlerce açık ve kapalı yüzme, atlama havuzuna malik bulunduğu ve her birinde sanat bakımından diğerlerine faik hususiyetleri olduğu nazarı itibara alınınca 1954 Avrupa şampiyonasının organizatörlüğü vazifesini üzerine alan İtalya'nın bu mevzudaki hassasiyeti kendiliğinden ortaya çıkmış olur.

Hemen itiraf edelim ki bizim civerinde münakaşa edilecek, yok o havuz da, yok bu havuzda müsabaka tertip edelim diye işi rekabete sürükleyecek tek kapalı bir yüzme havuzumuz yoktur. Kapalısı yoktur da açığı var mıdır? Hâşâ... Eğer İstanbul'un Ortaköy'ündeki Lido plâjındaki otel havuzunu, Ankara Bahçeler Müdürlüğündeki su birikintisi yüzme havuzu diye kabul mecburiyetinde kalınmazsa, memleketimizde ilâçlık tek bir acık veya kapalı yüzme havuzu yoktur. Bu gün bilmecburiye müsabakalar tertip ettiğimiz bu havuzlar Çukurbostan'daki, Yedikule'deki, Ayrancı ve Çincin bağlarındaki beygirin dönerek doldurduğu bostan kuyusu havuzundan, bir az insaflı olunması halinde, bostan havuzunun azıcık daha tekâmül etmiş benzerinden başka bir şey değildir. Bu iptidaî havuzlarda dahi Avrupa derecelerine yakın neticeler almış olmamız sadece bir iftihar vesilesidir.

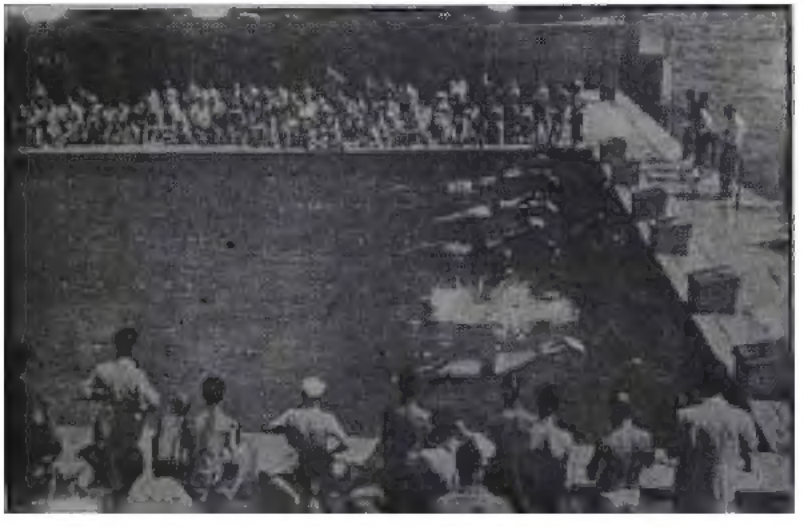

Yüzme

Manşı da geçebiliyoruz

Okuyucu Mektupları

Cumhurbaşkanı Paul Deschanel bir açış töreni için küçük Montbrison şehrinle giderken bir delilik buhranı içinde kendini sabahleyin hususî trenin penceresinden attığı gün Paris . Midi feci şekilde «çarpılmıştı» Bir hat bekçisi sırtında pijama, ayakları çıplak yerde yatan devlet reisini teşhis ettiği sırada Paris . Midi resmî programa dayanarak Parislilere kemali sükunetle su haberi veriyordu: «Cumhurbaşkanı P Deschanel, Montbrisonda mahallî erkân tarafından karşılandı Küçük bir kız elindeki buketi bas. kana takdim edin "hoş geldiniz" derken bir bando Marseillaise'i çalıyordu. Son kafile..."

Sayın mecmuanızın 25 sayı, 19 sayfasında «Fuarlar» başlığı altındaki 5.7 nci satırlar bana, Pierre Lazareffin «Derniere edition» adlı kitabındaki bu fıkrayı hatırlattı.

T. Güngör Uras - Ankara

Derginizin 11. sayısında Türk Dil Kurultayından bahsedilirken, benim «Ekseriyet 206 kişi istiyor, ha 206 olmuş, ha 105; fark göremiyorum» dediğim yazılmıştır. Kurultay tutanakları benîm böyle bir hezeyanda bulunmadığımı açıkça gösterir. Gene aynı yazıda Türk Düşüncesi Dergisinin idarehane masrafım da Dil Kurumunun karşıladığı iddia edilmiştir, ki bu da doğru değildir; Dil Kurumunun İstanbul Bürosu, Türk Düşüncesi Dergisinin işgal ettiği apartman dairesinin yalnız bir odasındadır ve buraya yönetim kurulu kararıyle ayda 70 lira verilmiştir.

Peyami Safa - İstanbul

AKİS'i çıktığı gündenberi muntazam olarak alırım Bazı ufak tefek noksanlıklarına rağmen ilerisi için ümitvar olduğumdan bunları iyi niyete yorardım Mecmuanın basın âleminde ve kendi branşında hissedilen noksanlığı doldurmaya gayret etmekte olduğunu kabul etmiyor değilim Ancak devam eden tertip hatalariyle 15 sayısının kapağında intişar eden resim ile sayfaların karışık olarak tanzimi beni bu mektubu yazmak mecburiyetinde bu taktı.

*Decmuanın baş tarafında (Sevgili AKİS Okuyucuları) adlı sütununda kapak resimleri için hangi hususların nazarı itibare alınmakta olduğunu evvelce anlatmış ve bilhassa kapağa resmi konacak kimsenin o haftanın en mühim hâdiselerinin kahramanı yani popüleri olması lâzım geleceğini belirtmistiniz Ben de mecmuanın adı altındaki üç harflik gayeye bakarak bunu kendi zaviyemden tasvip etmiştim Fakat 15 sayısında çıkan Sayın Belgin Doruk*a ait resmin intişar etmesiyle bu maksattan inhiraf etmek kararına adım atmış olduğunuz anlaşılmaktadır Ben böyle anladım. Kapağa bir kadının konmasına muhalif değilim Ancak o kadının ilân ettiğiniz maksada intibak etmesi şartiyle Şayet piyasada mevcut birçok mecmuanın yaptığı gibi mecmuanızın kapağını bir artsit resmiyle süslemek mecburiyetinde iseniz o zaman ben size yani bu mecmuayı çıkaranlara mecmuanın kapağına çıplak artist resimleri koymanızı ve mecmua münderecatını değiştirmenizi tavsiye ederim ki bu şekilde gayeye daha çok hizmet etmiş olursunuz Ben mecmuanızı aldığım gibi her gün bir iki gazete okur ve ayrıca. (Resimli Hayat ve Forum) mecmualarını da takip ederim. Ben bu son hafta zarfında Belgin Doruk'u ilân ettiğiniz gaye muvacehesinde populer olduğunu göremedim Şayet bir yıldönümü kutlulamak buna kâfi geliyorsa o zaman tenkitlerim dolayısiyle sizlerden özür dilerim Bahusus Bektin Doruk bu haftanın kahramanı değildir Geçmiş) haftaların belki kahramanı olabilir. O zaman, bundan evvel: bu sayınız için kapağınızın meselâ: Temyiz âzalığına seçilen kâdın hukukçumuzun, keza Türkiye'nin Naytingeyl'i Hemşire Safiye hanımın, teklifi dolayısile mebus Nazlı Tlabar'in resimlerinin intizarı gerekirdi Hattâ ben bunu bekledim bile Diğer taraftan bu sayfanın bir kadından evvel bu haftanın hakikî kahramanı Manşı gecen Murat Güler'in süslemesi icap ederdi ve bu bir aktüalite mecmuası için de şarttı*

Netice olarak şunu arzetmek isterim ki mecmua üzerinde oynarken hissiyata hâkim olmayı ve haftanın kahramanlarını ve hâdiselerini daha iyi süzen bir süzgeçten geçirmeyi evvelki nesriyatınızla muvazi olarak bir gaye edinmelisiniz Yoksa az bir ihmal ve bezginlik sizleri zararlı ve biz okuyucuları da üzüntülü kılar

Mazhar Bayraktar - İzmit

Bankamızdaki Tasarruf Hesabınızın

Her 100 lirası ayrı bir kur'a numarası alır

HER KUR'A NUMARASI İSE

HER AY

BİR APARTMAN DAİRESİ

İLE

Çeşitli Para ve Altın

İKRAMİYELERİ

Veren zengin

KEŞİDELERİMİZDE

Size Bir Kazanma Şansı Daha Verir

TÜRKİYE KREDİ

BANKASI

30. cu yıldönümü münasebetiyle

Türkiye İş Bankası

BİR ÇEKİLİŞTE

6000 altın İKRAMİYESİ

1 KİŞİYE 3000 ALTIN	
2 adet	500 altın
2 adet	250 altın
6 adet	50 altın
25 adet	20 altın
25 adet	10 altın
50 adet	5 altın
200 adet	1 altın

Not: 6000 altın ikramiyesi, bir buçuk milyon lira tutarındaki 1954 ikramiye planına ilâvedir.

30. YILDÖNÜMÜ

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... itibarlınızın emniyeti

0.53

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara